Endossement van wisselbrieven

SPECIMEN JURIDICUM INAUGURALE

DE

INDOSSAMENTO LITTERARUM CAMBIALIUM,

QUOD,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

EX AUCTORITATE RECTORIS MAGNIFICI

JACOBI ADOLPHI CAROLI ROVERS,

PHIL. THEOR. MAG., LITT. HUM. ET JUR. ROM. ET HOD. DOCT., IN FAC. LITT. PROF. ORD.,

AMPLISSIMI SENATUS ACADEMICI CONSENSU

ET

NOBILISSIMAE FACULTATIS JURIDICAE DECRETO,

PRO GRADU DOCTORATUS,

SUMMISQUE IN IURE ROMANO ET HODIERNO HONORIBUS AC PRIVILEGIIS

IN ACADEMIA RHENO-TRAJECTINA

RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS,

PUBLICO ET SOLEMNI EXAMINI SUBMITTIT

JANUS STEPHANUS VELTMAN,

AMSTELODAMENSIS

A. D. XX M. DECEMBRIS, MDCCCLXI, HORA I.

AMSTELODAMI,

H. A. VAN HELDEN.

MDCCCLXI.

ENDOSSEMENT

VAN

WISSELBRIEVEN.

ENDOSSEMENT

VAN

WISSELBRIEVEN.

AKADEMISCH PROEFSCHRIFT

VAN

J. E. VELTMAN.

AMSTERDAM,
H. A. VAN HELDEN.
1861.

GEDRUKT BIJ C. A. SPIN & ZOON.

INHOUD.

INLEIDING.

Is het handelsregt in het algemeen veelal uit gewoonteregt ontstaan, met nog veel meer grond kan men dit van een bijzonder en zeker niet van het minst gewigtige deel van het handelsregt, namelijk van het wisselregt, zeggen; de wissel toch is eene geheel nieuwe, den Romeinen onbekende regtsinstelling, die zich van lieverlede als algemeene Europesche gewoonte ontwikkelde. Terwijl dus de koopman, die voortdurend met wissels omging, zich reeds een duidelijk begrip van den wissel had gevormd, bleef hij voor de juristen nog altijd een der duisterste en ingewikkeldste gedeelten van het handelsregt. En geen wonder, immers deze wilden immer den wissel in een Romeinsch kleed hullen, en plaatsten zich hierdoor voortdurend op een verkeerd terrein. De eenzijdige en bijna uitsluitende studie van het Romeinsche regt in Duitschland, Frankrijk en Nederland was hiervan de reden; zij deed de zelfstandige ontwikkeling van eene maatschappij met nieuwe regtsbetrekkingen, en die dus nieuwe behoeften en

nieuwe begrippen met zich medebragt, over het hoofd zien. Men kon of wilde niet begrijpen, dat evenals het handelsregt in het algemeen, zoo ook de wissel geheel en al buiten de sfeer der Romeinsche Jurisconsulti lag, en trachtte het begrip van wissel terug te brengen onder eene der hoofdsoorten, waarin zij hunne regtsbegrippen hadden verdeeld; men zocht in hunne responsa de beginselen van het wisselregt terug te vinden, en kwam er aldus toe om de beginselen omtrent koop, ruil, cessie, lastgeving, borgstelling, huur, etc., op den wissel toe te passen. Het is hier de plaats niet de ongerijmdheid dier verschillende systemata aan te toonen, trouwens ik zou niet anders dan in herhalingen kunnen vervallen; ik behoef hier slechts te wijzen op de werken van EINERT [1], LIEBE [2] en THÖL [3], en wat ons Vaderland betreft, op KIST [4], ZUBLI [5] en anderen.

De wissel is dus niet van Romeinschen oorsprong. Wel waren bij de Romeinen de elementen voor het wisselcontract aanwezig, dit bewijzen ons vele plaatsen uit de geschriften van CICERO [6], doch bij die ruwe beginselen is het gebleven, van wissels noch wissel-

---

1 Das Wechselrecht nach dem Bedürfniss des Wechselgeschäfts in XIX Jahrhundert. Leipzig, 1839, en zijn Entwurf einer Wechselordnung für das Königreich Sachsen. Dresden und Leipzig, 1841.

2 Entwurf einer Wechselordnung für das Herzogthum Braunschweig. Braunschweig, 1843.

3 Entwurf einer Wechselordnung für Mecklenburg sammt Motiven. Rostock, 1847.

4 Het Handelspapier, tweede vermeerderde druk der beginselen van Wisselregt. Amsterdam, 1860.

5 Het Nederlandsche Wisselregt. Amsterdam, 1851.

6 Ad Atticum XII. 24. ad div. II. 17. III. 5.

regt is in het Romeinsche regt eenig spoor te vinden [1]. Is het dus al zeker, dat de oorsprong en ontwikkeling van het wisselcontract in latere tijden moet gezocht worden, zoo zijn toch de meeningen van hen, die zich met een onderzoek aangaande het eerste gebruik van den wissel hebben onledig gehouden [2], zeer uiteenloopend, en komen zij tot zeer verschillende resultaten, zoowel ten opzigte van den tijd, waarin de wissel in zwang zou gekomen zijn, als ook wien de uitvinding daarvan moet worden toegeschreven. Zoo heeft MONTESQUIEU [3], en op zijn voorbeeld vele andere Fransche schrijvers, den oorsprong van den wissel gezocht bij de Joden in Frankrijk, die, door Koning DAGOBERT uit het land verdreven zijnde, door uitbetaling aan de overgeblevene geloofsgenooten in hunne vroegere schuilplaats Lombardije het geld trachtten te behouden, dat zij niet konden medenemen. [4]

Eene geheel andere en oorspronkelijke meening over den oorsprong van het wisselcontract vindt men bij FREMERY [5], die meent, dat vooral aan het verbod der kerk, om geld uit te leenen op interest,

---

1 POTHIER, Traité du contrat de change, N°. 6.

2 Onder dezen verdient vooral vermelding, VON MARTENS, Versuch einer histor. Entwickelung des wahren Ursprungs des Wechselrechts. Göttingen, 1797. Vergel. ook Mr. A. C. HOLTIUS, Het Wisselregt in de XIX eeuw, volgens de Consilia van Baldus. Amsterdam, 1840.

3 Namelijk in zijn Esprit des Lois XXI, chap. 21.

4 De ongerijmdheid dezer bewering is duidelijk aangetoond door Dr. G. M. KLETKE in zijne Encyclopaedie des gesammten Europäischen Wechselrechts, (Leipzig, 1861), bl. 6 en vlg.

5 Etudes de droit commercial, (Paris, 1833), chap. XV, blz. 92 en vlg.

en in het bijzonder op grove interesten, waarbij als wettelijke interesten eene rente van 20 pCt. werd aangenomen, het wisselcontract zijnen oorsprong te danken heeft. Dit verbod werd vooral in Italie met veel gestrengheid gehandhaafd, doch zooals het met alle wetten gaat, die iets verbieden, waaraan werkelijk behoefte wordt gevoeld, zoo ging het ook hier; door zijdelingsche wegen, wisten zij, die kapitalen in handen hadden, hun geld op interest uit te leenen, de handel had kapitaal noodig, zelfs met eene vergoeding van nog meer dan 20 pCt. kon hij, aan wien gelden geleend werden, nog goede zaken maken, en nu was er geen contract, waarbij men beter deze interesten kon verbergen, dan juist het wisselcontract; van daar dus dat volgens FREMERY's meening het gebruik des wissels zich al meer en meer verbreidde.

Ook zijn er, die beweren dat de Florentijnen, toen zij uit hun vaderland door de Gibelijnen verdreven waren, en zich te Lyon, en in andere plaatsen van Frankrijk vestigden, het eerst van den wissel gebruik maakten; doch misschien is het wel het meest overeenkomstig de waarheid, wanneer men al deze hypothesen laat varen, en den oorsprong van den wissel eenvoudig zonder eenige bijkomende omstandigheden aan de uitbreiding der handelsbetrekkingen toeschrijft, en wanneer men dan vraagt, welk land voor de bakermat van den wissel moet gehouden worden, dan is wel de meest waarschijnlijke meening die van hen, die beweren [1] dat de wissel van

---

[1] Tot dit resultaat komt onder anderen Prof. HOLTIUS in

Italiaanschen oorsprong is, en dat het de door geheel Europa verspreide Italianen waren, die den wisselhandel uitoefenden, en het wisselregt ontwikkelden, waartoe vooral de groote jaarmarkten [1], waardoor de gelegenheid en noodzakelijkheid geboren werden, om gebruik te maken van het zamenloopen van schulden en vorderingen op vreemde plaatsen, gelegenheid gaven. Deze meening is daarom het meest aannemelijk, omdat de meeste termen bij den wissel in gebruik van Italiaanschen oorsprong zijn, zooals valuta, endossement, aval (eene afkorting voor a valere) [2] etc. Daarenboven zijn de oudste schrijvers Italianen [3], en zijn de eerste wissels in de Italiaansche taal geschreven, ten minste HOLTIUS noemt ons, in zijne hierboven aangehaalde verhandeling over het wisselregt in de XIV^de^ eeuw, als de twee oudste wissels op, die, welke men bij BALDUS vindt in zijne consilia van 1381 en 1395, ofschoon echter ook in andere landen de wissel reeds spoedig in gebruik schijnt gekomen te zijn, immers in 1404 vindt men reeds melding gemaakt van twee wissels getrokken van Brugge op Barcelona [4]. Ook de oudste verordeningen zijn van Italië afkomstig, welke echter

---

zijne Voorlezingen over Handels- en Zeeregt, uitgegeven door den Hoogleeraar B. J. L. DE GEER VAN JUTFAAS, Utrecht, 1861, zie deel I, blz. 244.

[1] Over de belangrijkste dezer jaarmarkten vergel. men KLETKE, blz. 16 en vlg.

[2] Zie HOLTIUS Voorlezingen I, blz. 336. Anderen leiden het af van avallare, met een' wal voorzien, versterken.

[3] Zie eenige dier schrijvers aangehaald in het bovengenoemde werk van HOLTIUS, I, blz. 236.

[4] Zie HOLTIUS, I, blz. 244, en Mr. ZUBLI, blz. 5.

in den beginne nog geen afgesloten geheel vormden, doch niet meer dan oplossingen waren van eenige afzonderlijke quaesties, daar eerst later wezenlijke wisselverordeningen verschenen, ontworpen met het doel, om algemeene voorschriften te geven, en in alle wisselzaken als norma van regterlijke uitspraken te dienen [1].

Mag men het dus als waarschijnlijk aannemen, dat eerst in het begin der XV^de eeuw volkomen wisselbrieven, en een aanhoudend gebruik derzelve in Italië in zwang waren, van veel lateren oorsprong dan de wissel is het endossement, dat wel niet den oorspronkelijken vorm van den wissel veranderde, maar hem toch eene nieuwe gewigtige eigenschap gaf, namelijk die van meerdere geschiktheid tot circulatie. Dat echter in de eerste tijden van het gebruik des wissels, het endossement nog niet bekend was, hiervan leveren ons in de eerste plaats de oudste wisselbrieven, waarvan wij bij BALDUS melding vinden gemaakt, een duidelijk bewijs, immers de keerzijde van den wissel, die heden ten dage tot het endosseren van den wisselbrief gebruikt wordt, diende toen om hetzij den naam van den betrokkene, of wel diens acceptatie daarop te plaatsen [2]. Doch daarenboven gevoelde men in de eerste tijden, toen de handel, niet zoo algemeen verspreid zijnde, als hij dat later werd, voornamelijk werd gedreven op de groote jaarmarkten, en de kooplieden geene vaste woonplaatsen hadden, doch van de eene jaarmarkt

---

1 Zie EINERT's Wechselrecht, blz. 9.

2 Zie HOLTIUS: Wisselregt in de XIV^de eeuw, blz. 43 en vlg.

naar de andere reisden, niet die behoefte aan eene eenvoudige overdragt van den wissel aan eenen derden, die later ontstond, en had het endossement nog niet dat groote nut, hetwelk het in vervolg van tijden bij de uitbreiding des handels, waarbij hij zich niet meer tot enkele plaatsen en gezette tijden bepaalde, al meer en meer verkreeg.

Wanneer eigentlijk het endossement algemeen in zwang kwam is nog al moeijelijk te bepalen, daar de gevoelens der schrijvers hieraangaande zeer uiteenloopend zijn. Terwijl toch eenige beweren, dat het endossement reeds in de XV^de^ eeuw bekend zou geweest zijn, en aan het scontreren zijnen oorsprong te danken zou hebben [1], meenen anderen, dat voor de XVII^de^ eeuw geen spoor van het endossement te vinden is, doch dat het eerst omstreeks de helft dier eeuw, of misschien ook eenige jaren vroeger omstreeks 1620, zoo zegt ten minste SAVARY, in Frankrijk zijnen oorsprong nam, en zich van daar het gebruik verder over andere landen verspreidde; dat dus niet even als de wissel zelf ook het endossement in Italië het eerst ontstaan is, doch eerst later aldaar uit Frankrijk ingevoerd werd [2]. Eindelijk zijn er nog weder anderen, die een derde gevoelen voorstaan, dat namelijk het endossement even als de wissel het eerst in Italië in gebruik kwam, en wel omstreeks het einde der

---

[1] Zie VON MARTENS, blz. 69. BENDER: Grundsätze des Deutschen Wechselrechts, I, § 358, blz. 558, noot *a*. Darmstadt, 1828.

[2] Zie FREMERY, blz. 127. KLETKE, blz. 10. BIENER, Wechselrechtliche Abhandlungen. Leipzig, 1859. Abh. I, § 14, blz. 139.

XVI^de eeuw [1]. Naar mijn inzien schijnt de laatste meening wel de meest waarschijnlijke te zijn, immers als men nagaat, dat reeds in het begin der XVII^de eeuw in Italië verordeningen gevonden werden, die of het endosseren van den wisselbrief geheel verboden, zooals te Venetië en te Florence, of wel het grootendeels beperkten, zooals te Napels, welke verordening van het jaar 1607 [2] dagteekent, waar een wissel, die aan order luidde, slechts mogt betaald worden aan hem, die hem van den nemer zelven verkregen had, dus slechts één endossement was toegelaten, dan mag men veilig aannemen, dat ten minste in Italië op het einde der XVI^de eeuw het endosseren van wissels al reeds in zwang was; is dus de meening van FREMERY de ware, dat in Frankrijk het endossement eerst van latere tijden dagteekent, dan zal men ook niet kunnen zeggen, dat het aldaar zijnen oorsprong genomen heeft. Doch al was reeds in de XVII^de eeuw het endosseren van wisselbrieven algemeen in zwang, zoo vond men toch nog geruimen tijd daarna, op het einde namelijk dier eeuw, en in het begin der volgende, enkele wetgevingen, die het gebruik nog zooveel mogelijk beperkten [3]. En met hoeveel tegenzin, daar, waar

---

[1] Zie Mr. S. M. S. MODDERMAN: Dissertatio juris inauguralis de litt. camb. indossamento. Groningae, 1844, blz. 10.

[2] BIENER, blz. 138. vergel. ook eene verhandeling over das Wesen des Indossaments van den Obertribunalsanwalt VOLKMAR en den Gerichtsassessor LOEWY, te vinden in het Zeitschrift für das gesammte Handelsrecht van Dr. L. GOLDSCHMIDT, III. BAND, Erlangen, 1860, blz. 119.

[3] Zie FREMERY, blz. 129. MODDERMAN, l. c. In Frankrijk

die beperkingen opgeheven en het endosseren geheel en al vrijgegeven werd, de wetgever het veelvuldig en meer en meer toenemend gebruik van het endossement zag, en dus eindelijk als het ware genoodzaakt werd het in zijne wetgeving op te nemen, hiervan leveren ons verscheidene Duitsche wisselverordeningen der XVII^de^ en XVIII^de^ eeuw duidelijke voorbeelden [1]; doch zooals in vele gevallen, zoo behaalde ook hier het handelsgebruik de overwinning, de wetgever kon onmogelijk door verbods- of beperkingsbepalingen den loop, dien de handel nam, stuiten; hij moest dien strijd opgeven, en een onbegrensd gebruik van het endossement toelaten. En

werd volgens de ord. van 1673, tit. VI. art. 6 gevorderd, dat den nemer, wanneer hij den wissel door middel van endossement wilde overdragen, hiertoe door den trekker uitdrukkelijk verlof moest gegeven zijn, welk verlof weder algemeen kon zijn, wanneer het zich tot alle plaatsen uitstrekte, of speciaal, wanneer het zich tot slechts enkele plaatsen beperkte; vergel. ook verder EINERT's Wechselrecht, blz. 124 en 309. In Brunswijk werd bij eene wisselverordening van het jaar 1715 het verbod gevonden om eenen wissel meer dan vier keer te endosseren.

[1] Zoo bepaalde onder anderen: de Augsburger W. O. van 1665, bij art. 11: "Weil das Giro hier wie an anderen Orten sehr in Gebrauch also nicht abzustellen ist, wird es zugelassen." Danziger W. O. van 1701, bij art. 27: "Obwohl es wünschenswerth sei, vielfaltige indossamente abzuschaffen, lasse es sich doch nicht thun, weil sie in starkem Brauche seien." Dergelijke bepalingen, waaruit blijkt, dat de wetgever alleen door het veelvuldig gebruik, hetwelk van de endossementen gemaakt werd, genoodzaakt, ze toeliet, hadden ook nog de Leipziger W. O. van 1602, de Magdeburger W. O. van 1703, de Brandenburger W. O. van 1709, en die van Oostenrijk van 1763. Zie KLETKE, blz. 11 en 12: en BIENER, blz. 142.

waarom de handel zoo gaarne en dikwerf hiervan gebruik maakte, dit is zeer duidelijk, als men slechts bedenkt, om hoevele redenen het endossement niet alleen van groot nut, maar ook allernoodzakelijkst en onontbeerlijk werd, bij de merkelijke uitbreiding, die de handel, en van daar dan ook het gebruik des wissels had verkregen.

Snelheid en crediet toch zijn beide hoofdvereischten in alle handelszaken; beide worden door het endossement verkregen. Immers als een eenvoudiger middel tot eigendomsoverdragt maakt het eene gewigtige uitzondering op het burgerlijk regt, waar de overdragt eener schuldvordering, die niet aan toonder luidt, en zoodanig eene schuldvordering is de wisselbrief, wil zij ten aanzien van den schuldenaar gevolg hebben, hem eerst kenbaar moet gemaakt worden [1]. Van dezen regel nu is men in het handelsregt niet alleen bij wisselbrieven, maar ook bij ander handelspapier afgeweken, zooals volgens ons regt bij orderbriefjes of promessen aan order (art. 209 W. v. K.) assignatiën (art. 212 W. v. K.) cognoscementen (art. 508 W. v. K.) en bodemerijbrieven (art. 573 W. v. K.) welke alle door middel van endossement verder kunnen worden overgedragen. Doch niet alleen, dat de wissel, die, als zijnde hij tot circulatie bestemd, aan zijn doel niet zou beantwoorden, wanneer hij bleef in de handen van den nemer, aldus op eene zeer eenvoudige wijze van den een op den ander kan overgaan, bovendien bevordert het endossement ook het crediet van den wisselbrief. Alle

---

[1] Art. 668 B. W. al. 2.

toch, die eenen wisselbrief hebben geëndosseerd, zijn tevens borgen voor acceptatie en betaling; schijnt dus soms iemand den trekker en betrokkene niet solide toe, zoo zal hij toch niet vreezen zich eenen wissel te laten endosseren; indien zich slechts op den wisselbrief een of meerdere endossanten bevinden, wier handteekeningen hem solide voorkomen [1]. Hoe meer endossementen dus op den wissel prijken, hoe zekerder de houder is, dat hij de betaling zal erlangen, elk nieuw endossement geeft des te meer crediet aan den wisselbrief. Kortom eerst door het endossement heeft de wissel die waarde verkregen, en die voorname plaats in den handel kunnen bekleeden, welke hem toekomt; hij behoeft zich nu niet meer zooals in de eerste tijden van zijn ontstaan slechts tot drie personen te beperken, trekker, betrokkene en nemer, doch door middel van slechts één wissel kan bij opvolgende endossementen eene reeks van schulden afgedaan worden [2].

In deze mijne proeve wensch ik dan deze zoo gewigtige regtsinstelling, waardoor eerst de wissel datgene werd, wat hij behoorde te zijn, en met regt

---

[1] Het tweeledig doel, hetwelk door het endossement verkregen wordt, geven de volgende woorden van Duveyrier in zijn: "Rapport fait au corps législatif sur la loi contenant le titre VIII du livre Ier du C. de C." zeer kort en duidelijk weder; waar hij zegt: "La lettre de change acceptée, libre dans le mouvement, qu'elle peut recevoir et donner, circule, role de main en main par la voie de l'endossement qui se multiplie à l'infini."

"Chaque endossement ajoute à sa force en ajoutant à sa solidité, puisque chaque endosseur contracte, solidairement avec l'accepteur et le tireur, l'obligation de la payer."

[2] Over den grooten invloed, dien het endossement op het

de Heer BEELAERTS VAN BLOKLAND [1] den wissel in den handel kon noemen, wat de omloop van het bloed in het menschelijk ligchaam is, eenigzins nader te beschouwen, en wil ik, daarbij de orde in het oog houdende, die door den wetgever gevolgd is, in het *eerste* hoofdstuk het volledig endossement en zijne gevolgen (art. 134 W. v. K.), in het *tweede* hoofdstuk het onvolledig endossement (art. 135 W. v. K.) en in het *derde* hoofdstuk het blanco endossement (art. 136 W. v. K.) tot het onderwerp mijner beschouwing maken. Vervolgens wil ik in het *vierde* en *vijfde* hoofddeel nagaan, welke wisselbrieven niet vatbaar zijn voor endossement, en wie of de bevoegdheid hebben om te endosseren, om eindelijk in de laatste plaats het valsche endossement met zijne gevolgen te behandelen.

Ofschoon ik mij voorgenomen had alleen de Nederlandsche wetsbepalingen omtrent dit onderwerp na te gaan, en ik slechts ter loops vreemde wetgevingen wilde aanhalen, zoo zal men het mij voorzeker ten goede houden, wanneer ik mij van tijd tot tijd eens eene enkele uitwijding ten opzigte der nieuwe allgemeine Deutsche Wechselordnung heb veroorloofd [2];

---

geheele wezen des wissels heeft gehad, vergel. men de hierboven aangehaalde verhandelingen in GOLDSCHMIDT's Tijdschrift, blz. 120 en vlg.

[1] Zie Mr. J. C. VOORDUIN, Geschiedenis en beginselen der Nederlandsche Wetboeken, Wetboek van Koophandel, deel I, blz. 478, No. VIII.

[2] Over het ontstaan dier wet, en hare invoering in bijna alle Staten van Duitschland, behalve Limburg en Luxemburg, vergel. men: KLETKE, blz. 84 en vlg., en Mr. S. VISSERING:

de Duitsche wisselwet toch, door vele bevoegde beoordeelaars zeer geprezen, als bij uitstek aan de behoeften des handels voldoende, verdient in vele opzigten verreweg de voorkeur niet alleen boven de onze, maar ook boven alle overige buitenlandsche wetgevingen, wegens de eenvoudige en rationele stelsels waarvan zij is uitgegaan, en die zij ook overal consequent heeft doorgevoerd.

Het Wisselregt der XIX^de eeuw. Amsterdam, 1850. Inleiding § 2, blz. V en vlg.

EERSTE HOOFDSTUK.

HET VOLLEDIG ENDOSSEMENT.

§ 1. VEREISCHTEN.

De naamsafleiding van het woord endossement is bekend: even als vele termen bij het wisselregt in gebruik, is het van Italiaanschen oorsprong, als zijnde afgeleid van het Italiaansche *indossare*, omdat het *in dorso* op den rug des wissels geschreven wordt; wil men dus een echt Hollandsch woord er voor gebruiken, men zou het dan *rugschrift* kunnen noemen. Bevinden zich meerdere endossementen op eenen wisselbrief, dan wordt eene zoodanige reeks *giro* omloop genoemd.

Reeds vroegtijdig kende men twee soorten van endossementen, die zoowel in vorm als in bestemming verschillend waren. Wilde de endossant namelijk den eigendom van den wissel overdragen, alsdan bediende hij zich van een volledig of regulier endossement (indossamentum in vim cessionis), wilde hij eenvoudig den geëndosseerde tot zijnen lasthebber aanstellen, dan bezigde hij het onvolledig

of procura endossement (indossamentum in vim mandati)[1].

Ook de Nederlandsche wetgever heeft die beide doeleinden, waartoe het endossement kan dienen, erkend, door aan het volledig endossement, hetwelk al de vereischten, bij de wet gevorderd, bevat, de kracht eener eigendomsoverdragt toe te kennen, waarmede hij het blanco endossement, alleen uit de handteekening van den endossant bestaande, heeft gelijk gesteld, terwijl het onvolledig endossement slechts als eene volmagt geldt tusschen den endossant en geëndosseerde, hetgeen echter daarom nog niet met het procura endossement, welk laatste niet uitdrukkelijk bij de wet erkend is, kan gelijk gesteld worden, zooals ik later hoop aan te toonen.

Even als onze wet bepaalde vormen heeft voorgeschreven, die bij den wissel moeten in acht genomen worden, opdat hij kracht als zoodanig hebbe, zoo ook heeft zij het endossement aan bepaalde vormen gebonden, door te bepalen, dat, zoo eenige der bij de wet gevorderde vereischten ontbreken, het endossement niet meer de kracht eener eigendomsoverdragt, doch slechts die eener volmagt zal hebben. Ofschoon voorzeker door het voorschrijven van bepaalde vormen, welke de endossant bij het stellen van zijn endossement in acht moet nemen, de wetgever den handel aan noodelooze en lastige formaliteiten onderwerpt, en aldus de vrijheid van den handel ten

---

[1] Zie HEINECCIUS, Elementa Juris Cambialis, Cap. II, § 10, en EINERT, blz. 123.

hoogste belemmert [1], zoo heeft hij echter aan den anderen kant door het blanco endossement toe te laten, en dit geheel en al met het volledig endossement gelijk te stellen, deze fout hersteld, doch is nu ook tot inconsequentie vervallen, daar hij, na eerst uitdrukkelijk de vereischten op te sommen, welke bij het volledig endossement gevorderd worden, en te bepalen, dat zoo slechts een enkel dier vereischten in het endossement niet wordt aangetroffen, het alsdan slechts als eene volmagt zal gelden, later den endossant ontslaat van de nakoming van al die formaliteiten, en bepaalt dat zijne naamteekening alleen geheel en al dezelfde gevolgen zal hebben, als wanneer hij al de vereischten, bij het volledig endossement gevorderd, had in het oog gehouden. Verreweg de voorkeur verdient in dit geval het stelsel, waarvan de Duitsche wetgever is uitgegaan, die eenmaal het blanco endossement toelatende, dan ook zeer teregt begreep, dat men het endossement niet meer aan bepaalde vormen moest binden, doch dat elk endossement, zoolang niet uit zijn inhoud zelf bleek, dat de endossant het slechts als een procura endossement wilde beschouwd hebben, de kracht van een volledig endossement moest hebben [2].

Ofschoon de naamsafleiding van het woord endossement ligt tot het denkbeeld zou kunnen brengen, dat het op den rug des wissels geplaatst moet worden,

---

[1] Fremery, blz. 131 en vlg.

[2] Zie § 11 en 17 der D. W., vergel. ook Brauer, die allgemeine deutsche Wechsel-Ordnung erläutert Erlangen, 1851, blz. 48.

zoo is zulks toch niet het geval, ten minste bij de wet is het niet bepaald voorgeschreven, zoodat ook zeer goed een endossement op de voorzijde des wissels zou kunnen geplaatst worden. Het algemeen gebruik brengt echter mede, dat zulks op den rug des wissels en wel in de lengte geschreven wordt; de voorzijde van den wissel toch dient tot andere doeleinden; ligt zou dus, ten minste bij een blanco endossement, indien dit geplaatst werd op de binnenzijde des wissels, hieruit verwarring kunnen ontstaan, daar een zoodanig endossement wel eens voor eene acceptatie of voor een aval, bij welk laatste veelal de borg eenvoudig zijne handteekening op de voorzijde des wissels plaatst, zou kunnen gehouden worden [1]. Van daar dan ook de bepaling der Duitsche wet, die wel niet in het algemeen vordert, dat het endossement op den rug des wissels geplaatst wordt, doch wel bepaalt, dat zulks bij het blanco endossement, om alle mogelijke verwarring te voorkomen, geschieden moet [2].

Dikwijls kan het gebeuren, dat zich zoovele endossementen op den wissel bevinden, dat er geene genoegzame ruimte is, om ze allen daarop te plaatsen. Alsdan brengt het gebruik mede, om aan den wissel een bijzonder stuk papier vast te hechten, hetwelk *allonge*, bij de Duitschers *Verlängerungszettel*, *Wechselanhang* wordt genoemd. Daar dat papier als het ware één geheel uitmaakt met den wissel, zoo zullen dus ook de endossementen, die daarop ge-

---

[1] Zie Holtius, I, blz. 244, Mr. Vissering, blz. 38.

[2] Namelijk bij § 12 dier wet.

plaatst zijn, even goed gelden, als die welke zich op den wissel zelven bevinden; onze wetgever vond het onnoodig de allonge uitdrukkelijk te vermelden, in tegenstelling van andere wetgevingen, zooals onder anderen de Duitsche [1], die het gebruik er van door eene uitdrukkelijke wetsbepaling heeft gesanctioneerd. Nog verder ging echter de Weimarsche Wechselordnung [2], welke bepaalde, dat het endossement, hetwelk niet in zijn geheel op den wissel zelven kon geplaatst worden, zoo moest geschreven zijn, dat het voor de eene helft op den wissel zelven, voor de andere op de allonge voorkwam. Ofschoon dit voorzeker als veiligheidsmaatregel zeer navolgingswaardig is, zoo behoeft toch de wet zoodanig voorschrift niet uitdrukkelijk te geven, daar elk voorzigtig koopman hiervoor wel zorg zal dragen, en ook daarvoor dat hij de echtheid van de allonge certificeert, door op de keerzijde daarvan, van den inhoud des wissels, des noods met alle zich reeds op den wissel bevindende endossementen, melding te maken [3]. Evenzoo zal ook de nemer, die den wissel endosseert, voorzigtig doen, zijn endossement zoo te plaatsen, dat het zich bevindt boven aan den wissel op dien hoek, waar aan de tegenzijde de handteekening des trekkers gevonden wordt, opdat geen endossement kan afgescheurd worden, zonder dat tegelijk de handteekening des trekkers verminkt wordt. [4]

---

[1] Zie § 11 dier wet.

[2] Namelijk bij § 32 dier W. O. (onder anderen te vinden bij) Brauer, blz. 48.

[3] Bender, I, § 359, blz. 566.

[4] Mr. Zubli, blz. 103. Mr. Visserinc, blz. 27.

Het endossement wordt op den wisselbrief of deszelfs secunda, tertia enz. gesteld. Het is hier de plaats niet over het nut en de gevolgen van de vermeerdering der exemplaren van een' wissel uit te weiden; zooals bekend is, worden de verschillende exemplaren van den wissel vooral tot twee doeleinden gebruikt:

1°. tot meerdere zekerheid, zoo één der exemplaren verloren mogt gaan,

2°. om één der exemplaren ter acceptatie te verzenden, terwijl men de anderen gebruikt tot verdere circulatie [1].

Het is volgens onze wet aan de keuze des nemers overgelaten, zich verschillende exemplaren ter hand te doen stellen, daar toch, zoo niets is overeengekomen, de trekker verpligt is aan den nemer, zoo hij dit vordert, drie exemplaren te leveren (art. 104 W. v. K.); een algemeen geldend beginsel bij die verschillende exemplaren is, dat zij allen voor één en één voor allen gelden. Eene gewigtige en hiermede verwante vraag is deze: of ook wisselkopijen vatbaar zijn voor endossement, en welke de gevolgen van een zoodanig endossement zijn? Onze wet bewaart geheel het stilzwijgen over wisselkopijen, ofschoon zij toch in den handel zeer gebruikelijk zijn, en tot verschillende doeleinden kunnen

[1] Vergelijk over het tweeledig nut, hetwelk in de vermeerdering der exemplaren van een' wissel gelegen is, en over de verschillende gevolgen daarvan: EINERT, Hoofdstuk VII, handelende over de: "vervielfältigte Ausgabe der Wechsel, blz. 400—464. Zie ook Mr. A. S. van NIEROP's Brochure: Over de inrigting van Wissel-Exemplaren. Amsterdam, 1861.

gebezigd worden. Even toch als, bij het aanwezig zijn van meerdere exemplaren, de prima ter acceptatie kan worden opgezonden, terwijl de overige exemplaren verder worden geëndosseerd, zoo kan ook de kopij tot dit laatste doeleinde worden bestemd, terwijl dan de oorspronkelijke wissel aan den houder ter acceptatie wordt opgezonden; in dat geval bekleedt dus de kopij de plaats eener secunda. Doch dikwerf kan een afschrift des wissels nog aan een ander doel beantwoorden; de houder toch kan er somtijds belang bij hebben, dat de wissel gesplitst worde, wanneer hij namelijk den wissel aan twee of meerdere personen ieder voor een gedeelte wenscht te endosseren, of wanneer de betrokkene slechts een gedeelte van de wisselsom betaalt, doch de betaling van het overige gedeelte weigert, in welk geval de kopij kan dienen tot gedeeltelijke kwijting.[1] Doch al moge de wisselkopij dikwijls voor hetzelfde doeleinde gebruikt kunnen worden, als de verschillende exemplaren van eenen wisselbrief, en even als deze de circulatie van den wissel bevorderen, zoo moet men toch niet uit het oog verliezen, dat het verschil tusschen beiden zeer groot is. Terwijl toch eene secunda, tertia, enz. van den trekker alleen kan uitgaan, kunnen kopijen door elken houder des wissels worden afgegeven; daarenboven wordt op de secunda, enz., altijd melding gemaakt, hoe vele exemplaren er zijn gegeven, terwijl dit bij de kopijen geen plaats heeft. De wisselkopij moge dus al geschikt zijn het circuleren van den wissel te vergemakkelijken en te

---

[1] Mr. Kist, blz. 56 en vlg.

bevorderen, aan de andere zijde kan men niet ontkennen, dat het gebruik daarvan zeer gevaarlijk is, en ligt aanleiding kan geven tot bedrog. Daar toch elke houder het regt heeft afschriften van een wissel te maken, zoo kan hij zoovele daarvan in omloop brengen, als hij zelf maar wil; hij, die eene wisselkopij op zich laat endosseren, heeft volstrekt geene zekerheid, dat er niet reeds meerdere kopijen zijn afgegeven, hetgeen bij de wisselexemplaren, daar zij altijd melding maken hoeveel er in omloop zijn, anders is.[1] Mag al in vele opzigten de Duitsche wet, als zijnde een werk van latere tijden, en zamengesteld door mannen, waarvan velen zich als beoefenaars van het wisselregt eenen grooten naam hebben verworven, boven de onze de voorkeur verdienen, wat de wisselkopijen betreft, verdient, geloof ik, de Duitsche wet dien lof niet. Immers zij heeft de wisselkopijen uitdrukkelijk erkend[2], door bij de wet te bepalen, welke gevolgen zoodanige afschriften zullen hebben, indien zij namelijk de plaats bekleeden van eene secunda, tertia, enz., terwijl de oorspronkelijke wissel even als een prima ter acceptatie wordt opgezonden. Wat de gevolgen van het endossement betreft, is zij van het beginsel uitgegaan, dat ieder origineel endossement, dat zich op eene kopij bevindt, den endossant even zoo goed verbindt, alsof het op den wisselbrief zelven ge-

---

[1] Zie over het bedrog, hetwelk de houder door middel van wisselkopijen kan plegen. Mr. VISSERING, blz. 152. Mr. MODDERMAN blz. 37 en vlg.

[2] Namelijk in § 70—72 en ook in § 39 dier wet.

plaatst is. De houder der kopij zal dus even als de houder eener secunda, waarvan de prima ter acceptatie is gezonden, de uitlevering kunnen vorderen van den oorspronkelijken wisselbrief [1], en bij weigering om aan deze vordering te voldoen, is hij geregtigd, om, na door een protest van die weigering voldoend bewijs te hebben gegeven [2], zekerheid te vragen vóór den vervaldag, en na dien dag vergoeding te vorderen van alle endossanten, wier originele endossementen op de kopij voorkomen. Onze wetgeving daarentegen heeft in geene enkele harer bepalingen melding gemaakt van de wisselkopij, en daaruit mag men dus tot het besluit komen, dat zij ook aan een zoodanig geschrift geene wisselkracht heeft willen toekennen, en dat derhalve ook een endossement van eene wisselkopij geene gevolgen, ten minste geene wisselregtelijke gevolgen, zal hebben [3].

---

[1] Zie § 68 en § 72.

[2] Zie § 69 N°. 1.

[3] Zie Mr. Modderman, blz. 39. Mr. Kist, blz. 58, die een ander gevoelen voorstaat, en meent, dat even als volgens de D. W. ook bij ons de houder eener kopij, hij moge dan wel geene regresactie hebben, bij weigering van de uitlevering des wissels, door den bewaarder, toch na den vervaldag, indien hij geene betaling bekomt, de endossanten, wier originele handteekeningen op het afschrift voorkomen, tot rembours kan aanspreken. Vergel. ook verder Mr. A. J. Hovy: De beginselen van het internationaal wisselregt. Beverwijk, 1858, blz. 109, noot 2, die ook meent, dat volgens onze wet, wisselkopijen geene wisselregtelijke gevolgen zullen hebben, ofschoon hij ze echter door de wet wilde erkend zien, vooral daarom, omdat men alsdan een' wissel aan meerdere personen, ieder voor een gedeelte, zou kunnen endosseren, of slechts een gedeelte daarvan bij endossement overdragen, en het overige voor zich behouden.

De vereischten van een endossement, wil het de kracht eener volledige eigendomsoverdragt hebben, worden ons in art. 134, W. v. K., medegedeeld. Zij zijn vier in getal:

1°. De naam van den geëndosseerde zonder of met bijvoeging van diens order,

2°. Erkenning van genotene waarde of van waarde in rekening,

3°. Dagteekening,

4°. Onderteekening door den endossant.

I. Het endossement moet bevatten den naam van den persoon aan wien of aan wiens order de betaling moet geschieden. Dat de bijvoeging der woorden "of order," echter niet bepaald noodig is, valt niet te betwijfelen, immers even zoo goed als volgens onze wet een trekker een' wisselbrief aan den order des nemers kan stellen, zoo zal ook een endossant dit kunnen doen, en even als de nemer, volgens art. 105, W. v. K., de keuze heeft of hij den wisselbrief wil gesteld hebben aan order of niet, zoo zal ook de geëndosseerde dit regt hebben. Welke de gevolgen zijn van een endossement, aan hetwelk de bijvoeging "of order" ontbreekt, en of bij zoodanig endossement de geëndosseerde toch het regt zal hebben den wissel nog verder door endossement over te dragen, deze vragen hoop ik later te beantwoorden.

II. Een der voornaamste vereischten, van het volledig endossement is de erkenning door den endossant van genotene waarde of van waarde in rekening; door de vermelding hiervan toch kan het eerst blijken, dat de endossant werkelijk den

wissel aan zijnen geëndosseerde heeft willen overdragen; in die erkenning ziet men de oorzaak van de verbindtenis des endossants om voor betaling en acceptatie des wissels in te staan. Dit zelfde wordt ook gevorderd bij den wissel zelven; die erkenning toch moet de aanwijzing zijn van de oorzaak der verbindtenis, welke de trekker jegens den nemer heeft aangegaan, zij is de reden waarom de trekker, zoo de wissel niet betaald wordt, tot rembours gehoudeni s. — Nog veel strengere bepaling dan onze wet had de Fransche Code, welke bij den wissel in het algemeen en dus ook bij het volledig endossement [1] niet alleen de vermelding van „waarde genoten" vorderde, doch zelfs ook opgave waarin die waarde bestond. Deze bepaling was weder afkomstig van de Ordonnantie van 1673, welke haar invoerde met het doel, om bedrog voor te komen in geval van faillissement [2]. Overtuigend is echter door FREMERY aangetoond, dat deze bepaling volstrekt niet aan het doel beantwoordde, waarmede zij was opgesteld, maar integendeel zonder eenig goed gevolg te weeg te brengen, werkelijk zeer nadeelig was, vooral voor kooplieden van den tweede of derden rang [3]. Ofschoon nu onze wetgever de hardheid der bepaling van de

---

[1] Zie PAILLIET: Manuel de droit civil, commercial et criminel, ad art. 137, C. d. C., N°. 4 et 8.

[2] Art. 1 en 23, tit. V dier ord.: De verdediging dezer bepaling vindt men bij SAVARY, parère 46, en bij POTHIER, N°. 34.

[3] FREMERY, chap. XIX tot opschrift voerende: de l'expression de la valeur fournie dans la lettre de change, blz. 121 en vlg.

Code aanmerkelijk verzacht heeft, door niet meer te vorderen, dat vermeld worde, waaruit de ontvangene waarde bestaat, zoo verdient toch ook deze bepaling afkeuring, daar het vereischte ook van onze wet niet meer is dan een bloote vorm zonder eenig nut, vooral wat betreft de vermelding van waarde in rekening, welke uitdrukking zoo onbestemd is, dat men daaronder eigenlijk alles kan verstaan, wat men slechts goed vindt [1]. Het is hier echter de plaats niet te betoogen, waarom die erkenning, als moetende strekken tot een bewijs van een werkelijk contract tusschen endossant en geëndosseerde, volgens de nieuwere beschouwingen, waarbij het wisselcontract als een zelfstandig en formeel contract wordt aangenomen, en dus geene causa debendi in aanmerking kan komen, geheel als overbodig moet beschouwd worden. De gewigtige vraag of zoodanige vermelding niet geheel nutteloos is bij het standpunt, waarop de tegenwoordige theorie van het wisselregt staat, hangt geheel af van de wijze, waarop men den wissel beschouwt. Wanneer men ontkent, dat eene zoodanige vermelding in den wisselbrief noodig is, dan zal men tot het resultaat moeten komen, dat ook bij het endossement die vermelding achterwege kan blijven, ofschoon men schrijvers [2] vindt, die, al beweren zij dat de valutaerkenning veilig bij den wissel kan gemist worden,

---

[1] Mr. A. de Pinto, Handleiding tot het Wetboek van Koophandel. 's Gravenhage, 1854, deel II, blz. 109, en Mr. H. G. de Graaf, Spec. cont. annot. in cod. merc. Belgici libri I, tit. VI, sect. IV. L. B. 1847, blz. 47 en 48.

[2] Zooals onder anderen Bender, I, § 361, blz. 573.

echter bij het endossement eene zoodanige vermelding wel willen behouden zien [1].

Het kan soms gebeuren dat de waarde van eenen derde afkomstig is, in dit geval bepaalt onze wet, dat in het endossement daarvan melding moet gemaakt worden (art. 134 W. v. K. al. 2) met aanduiding van dien derde, welke aanduiding meestal slechts geschiedt door initialen. Zoodanig endossement heeft tweederlei nut: ten eerste toch hebben er eigenlijk twee overdragten plaats van den wissel door slechts één endossement, en ten tweede is hij, die de waarde gegeven heeft, noch voor betaling noch voor acceptatie aansprakelijk. Hij neemt toch, al moge hij ook van den wissel gebruik hebben gemaakt, geene verpligtingen op zich, daar hij geen eigenaar des wissels geweest is, dus ook niet als endossant daarop voorkomt; hij staat in geenerlei betrekking tot een der personen, die op den wissel voorkomen, dan alleen tot hem, die als geëndosseerde de waarde van hem ontvangen heeft [2]. Vroeger schijnt het, dat men den waardegever wel aansprakelijk stelde, even alsof hij endossant ware geweest [3].

Zou iemand, die eenen wissel koopt, kunnen vorderen dat de endossant hem slechts als derde invulde, om zoodoende van zijnen borgtogt ontslagen te worden?

---

1 Zie verder over het overbodige eener valuta-erkenning, Einert. § 23, blz, 97 en vlg. Mr. Kist, blz. 38 en vlg. De Duitsche wet heeft dan ook noch bij het endossement (§ 11), noch bij den wisselbrief zelven (§ 4), eene zoodanige erkenning gevorderd. Brauer, blz. 38. Mr. Vissering, blz. 13.

2 Mr. Zubli, blz. 98.

3 Holtius, I, blz. 346.

Ik geloof met Mr. ZUBLI [1], dat deze vraag bevestigend moet beantwoord worden, en wel uit analogie met art. 105 W. v. K., waar den nemer het regt gegeven is van den trekker te vorderen, dat de wisselbrief niet betaalbaar aan hem zelven, doch aan een ander zal gesteld worden, waardoor hij, de nemer, van alle verantwoordelijkheid ontslagen wordt; uit de groote gelijkheid nu, die er tusschen de verbindtenissen bestaat, welke een trekker jegens den nemer, en welke een endossant jegens zijnen geëndosseerde aangaat, zoodat men den geëndosseerde tegenover den endossant als nemer mag beschouwen, kan men veilig afleiden, dat ook een geëndosseerde het regt zal hebben te vorderen, dat het endossement gesteld worde op naam van een ander. Daarenboven zal het den endossant tamelijk onverschillig zijn, of degeen, die van hem den wisselbrief gekocht heeft, als endossant of slechts als tusschenkomend persoon op den wissel voorkomt, daar deze toch nimmer zijn borg kan zijn.

III. Het endossement moet gedagteekend zijn; de vermelding toch van den datum, ofschoon voorzeker anders geen bepaald vereischte bij eene gewone cessie, is om twee redenen zeer nuttig: vooreerst toch blijkt daaruit of de wissel, toen hij geëndosseerd werd, reeds vervallen was, daar toch wisselbrieven, nadat de vervaldag verstreken is, niet meer vatbaar zijn voor endossement, en in de tweede plaats kan van den tijd de bevoegdheid om te endosseren afhangen; een gefailleerd koopman toch verliest de beschikking

1 Zie blz. 169 en vlg.

en het beheer over zijne goederen [1], en kan dus ook geene wissels bij endossement overdragen. Van daar dat in dat laatste geval de gefailleerde koopman, die een' zijner schuldeischers wil bevoordeelen, de dagteekening van zijn endossement slechts eenige dagen behoeft te vervroegen, om aldus het endossement, dat anders van geene kracht zou zijn, te doen gelden. Vroeger werd dan ook tegen het antidateren, dat aldus ligt aanleiding tot bedrog kon geven, en daarenboven dikwijls moeijelijk te bewijzen was, eene zware straf bedreigd, daar het altijd als een falsum werd aangemerkt [2].

Ook de Fransche wetgever nam bij art. 139 de bepaling der Ord. v. 1673 over, en verbood het antidateren van endossementen, door het als valschheid te straffen.

Ofschoon ook onze wetgever het antidateren van endossementen verbiedt, heeft hij echter te regt begrepen, dat eene bepaling als die, welke in den Code de Commerce gevonden wordt, waarbij beslist werd dat het antidateren altijd valschheid zou daarstellen, niet in een Wetboek van Koophandel te huis behoort; hij heeft dus alleen willen beslissen welke de civiele gevolgen van eene zoodanige vervroegde dagteekening zullen zijn, doch het aan den strafwetgever overgelaten te bepalen, welke de strafregtelijke gevolgen zullen wezen. Daar de C. P. nu geene afzonderlijke bepalingen bevat, noch om-

---

[1] Blz. 770, W. v. K.

[2] J. Phoonsen, Wisselstijl tot Amsterdam, cap. IX, 14. Ord. v. 1673, tit. V, art. 26.

trent het antidateren van endossementen noch omtrent valschheid in wisselbrieven gepleegd, zoo zal het eerst dan als eene valschheid gelden, wanneer het daarvan voor het overige de kenmerken draagt, en is het dus aan den regter overgelaten naar de omstandigheden te oordeelen, onder welke strafbare daad het moet opgenomen worden [1].

Wat verder de gevolgen van zoodanig endossement betreft; men zal niet in het algemeen kunnen zeggen, dat aan een geantidateerd endossement geene kracht of slechts die van een onvolledig endossement mag worden toegekend, want een valsch endossement moge den eigendom van den wissel al niet doen overgaan, hier is geene sprake van een valsch endossement, immers behoeft de endossant niet altijd dolo malo eene vroegere dagteekening dan de ware op zijn endossement geplaatst te hebben, doch kan dit ook zeer goed slechts aan zijne onnaauwkeurigheid te wijten zijn; Art. 137 W. v. K. kan hier dus niet toegepast worden. Wilde men een geantidateerd endossement slechts als een onvolledig endossement doen gelden, al had het voor het overige al de vereischten bij het volledig endossement gevorderd, alsdan zou men eene *vervroegde* dagteekening met *geene* dagteekening op een en dezelfde lijn stellen, en aannemen, dat bij een geantidateerd endossement eigentlijk de datum ontbreekt [2]. Integendeel zal zoodanig endossement verschillende gevolgen

---

[1] Mr. DE PINTO, II, blz. 142. Wetboek van Koophandel, met aanteekeningen der vijf Amsterdamsche advokaten, ad art. 138.

[2] Mr. ZUBLI, blz. 126.

hebben, naar het doel, hetwelk de endossant met zijn antidateren beoogde; wilde hij namelijk aldus een wissel, ofschoon de vervaltijd reeds verstreken was, toch nog endosseren, dan zal het endossement slechts die gevolgen hebben, welke aan een endossement na den vervaldag moeten worden toegekend; wilde hij echter, ofschoon reeds failliet zijnde, door het antidateren een' zijner schuldeischers bevoordeelen ten koste der anderen, dan zal het endossement op grond van Art. 770 W. v. K. nietig worden verklaard. Wat verder degeen betreft, die door het antidateren van het endossement benadeeld is, deze kan vergoeding vorderen van kosten, schade en interessen [1].

Daar onze wet het blanco endossement met het volledig endossement heeft gelijk gesteld, en bij zoodanig endossement geene vermelding van den datum gevorderd wordt, zoo is eigentlijk het verbod van antidateren tamelijk overbodig en onbeteekenend geworden; immers degeen, die de dagteekening van een endossement wil vervroegen, behoeft nu slechts een blanco endossement te stellen, en in dat geval zal het bedrog door hem gepleegd, bijna nooit te bewijzen zijn. Echter moet men niet vergeten, dat volgens het oorspronkelijk voorstel der Regering een blanco endossement, wanneer het eigendomsoverdragt ten gevolge wilde hebben, moest gedagteekend zijn [2],

[1] Holtius, I, blz. 353. Mr. Modderman, blz. 66.

[2] Ditzelfde bepaalden ook art. LIII van het ontwerp van 1822 en art. 37 ontwerp 1825. Ook art. 111 Wetb. 1830 vorderde nog de dagteekening.

juist om mogelijke misbruiken te voorkomen, doch dat men later dit vereischte, vooral met het oog op het veelvuldig gebruik, hetwelk in den handel van een endossement, alleen voorzien met de handteekening van den endossant, gemaakt werd, heeft weggelaten, omdat, zooals zeer juist werd aangemerkt, wanneer de dagteekening bij het blanco endossement gevorderd werd, alsdan het groote nut en gerief van zoodanig endossement grootendeels zou verdwijnen [1].

Kan, zoo de dagteekening aan het endossement ontbreekt, deze door andere middelen b. v. door den datum van een aval, hetwelk bij het endossement gevoegd is, of door dien van het protest wegens non acceptatie door den geëndosseerde gedaan, gesuppleerd worden? Met deze vraag hebben zich reeds SAVARY en POTHIER [2] onledig gehouden, en beiden hebben ze ontkennend beantwoord. En te regt, immers de vermelding van den datum bij het endossement wordt niet alleen daarom gevorderd, opdat daaruit kan bewezen worden, op welken tijd het endossement geschied is, doch even als bij de Ord. van 1673 hecht ook onze wetgever aan de vermelding van den datum veel meer gewigt, daar, zoodra deze ontbreekt, het vermoeden ontstaat dat er geene eigendomsoverdragt, maar eenvoudig eene lastgeving heeft plaats gehad; ontbreekt dus de dagteekening aan het endossement, dan blijft de endossant eigenaar van den wissel, en kan van zijnen eigendom niet door eene daad, waaraan hij volstrekt geen

---

1 Mr. VOORDUIN, VIII blz. 603.

2 SAVARY, parère 16 en POTHIER, N°. 40.

deel heeft genomen, beroofd worden. Daar de wet bepaaldelijk als vereischte bij het volledig endossement de dagteekening vordert, zoo zal ook een endossement, waarop de datum niet uitdrukkelijk gesteld is, doch in plaats daarvan, de woorden: „ut retro, ut supra," te vinden zijn, slechts de kracht hebben van een onvolledig endossement; zoo ten minste leert ons de Fransche jurisprudentie [1]. Dat echter deze uitspraak wel wat al te hard is, en al te zeer aan de woorden der wet blijft hangen, valt mijns inziens niet te ontkennen; immers, indien toch een geëndosseerde op denzelfden dag, waarop hij den wisselbrief verkregen heeft, dezen wederom verder endosseert, en in plaats van dienzelfden datum te herhalen, eenvoudig bij zijn endossement de woorden „ut supra" plaatst, is het duidelijk genoeg, dat het werkelijk zijne bedoeling was, zoo het endossement ten minste alle andere vereischten bevat, een volledig endossement op den wisselbrief te plaatsen [2]. Volgens het vroegere in Pruissen geldende wisselregt was het aldaar alleen dan geoorloofd, de woorden: „ut retro" voor eene volkomene dagteekening van het endossement te houden, wanneer de wissel op denzelfden dag dat hij getrokken was, ook door den nemer weder was geëndosseerd [3].

---

1 Men vindt verscheidene vonnissen, welke aan deze woorden niet de kracht eener dagteekening toekennen, aangehaald bij PAILLIET, ad art. 137, N°. 7.

2 Mr. P. J. LEDEBOER: Dissertatio inaug. de litterarum cambialium indossamento, blz. 15 en vlg.

3 BENDER, I, § 360, blz. 570.

Even als de dagteekening is ook de vermelding van de plaats, waar het endossement gesteld is, dikwijls zeer nuttig en wenschelijk; vandaar dan ook dat sommige wetgevers [1] eene zoodanige opgave uitdrukkelijk vorderen. Onze wetgever schrijft die vermelding niet bepaaldelijk voor, want te beweren dat onder dagteekening zoowel vermelding van tijd als van plaats zou begrepen zijn, is onjuist, omdat, zooals teregt is aangetoond [2], alsdan de woorden in art. 100 W. v. K. „gedagteekend uit eene plaats," een pleonasmus zouden bevatten. Ofschoon dus de wet niet even als bij den wissel zelven, (waar de opgave van plaats ook van veel meer gewigt is, omdat volgens het stelsel van den Nederlandschen wetgever bij elken wissel de plaats der trekking en die der betaling verschillend moeten zijn), bij het endossement eene zoodanige vermelding vordert, zoo brengt echter het gebruik mede, om bij elk endossement, dat gedagteekend is, ook tevens de plaats te vermelden, waar het gesteld is. En te regt; immers om vele redenen is die opgave der plaats zeer aan te bevelen. Wanneer toch een wissel door verschillende landen circuleert, dan kan uit eene vermelding der plaats worden nagegaan, of bij het endossement, in het buitenland op den wissel geplaatst, de vereisch-

---

[1] Eene opgave van verscheidene wisselverordeningen in Duitschland, die eene vermelding der plaats bij het endossement vorderen, vindt men bij TREITSCHKE, Encycl. I, 480 en vlg.

[2] Namelijk door Mr. MODDERMAN, blz. 63, alwaar deze schrijver ook eenige uitspraken der Fransche jurisprudentie aanhaalt, waaruit blijkt, dat onder het woord *daté* alleen de dagteekening, en niet meer kan begrepen worden.

ten der wet van het land, alwaar het is opgesteld, zijn in acht genomen. Het is toch een algemeen aangenomen regel, ook door onzen wetgever [1] erkend, dat de vorm van alle handelingen wordt beoordeeld naar de wetten van het land, waar zij zijn verrigt, volgens den regtsregel: „locus regit actum." [2]

Daarenboven kan uit eene zoodanige vermelding ook beoordeeld worden, of de persoon, die den wissel endosseert, bevoegd is wisselverbindtenissen aan te gaan. [3]

Doch niet alleen om deze redenen, die alleen op

---

1 Art. 10, Algem. Bep.

2 Zie verder over de toepassing van dezen regel op het wisselregt in het algemeen. Mr. Hovy, blz. 71 en vlg.

3 Indien ten minste de endossant in zijn eigen land den wissel endosseert; bevindt hij zich echter buiten 's lands, dan zal zijne bevoegdheid volgens enkele wetgevingen naar de wetten van zijn eigen land, volgens anderen naar die van het land waar hij zich bevindt, moeten beoordeeld worden. Wat den Nederlander betreft, die zich buiten 's lands bevindt, zijne bekwaamheid zal volgens art. 6 A. B. geregeld worden naar de Nederl. wet; de vraag echter naar welke wet de bekwaamheid van vreemdelingen hier te lande moet geregeld worden, is zeer bestreden. Terwijl toch Mr. Opzoomer in zijne Aant. op art. 9 A. B. beweert, dat die bekwaamheid moet beoordeeld worden naar de Nederl. wet, en dus het statutum personale onder onze wet niet bestaat, beantwoordt Mr. Nienhuis in zijne academische voorlezingen, § 18, de vraag op tegenovergestelde wijze, en beweert hij, dat even als de bekwaamheid van Nederlanders in het buitenland naar de Nederlandsche wet, zoo ook die der vreemdelingen hier te lande naar hunne eigene wet moet geregeld worden. Zie verder ook nog Mr. van Hall, Handl. blz. 17. Mr. Kist, blz. 25, en Mr. Hovy, blz. 58 en vlg., die allen de laatste meening zijn toegedaan, terwijl Mr. Thorbecke in zijne Aant. op de Grondwet, 2de uitgave, deel I, blz. 24,

buitenlandsche endossementen van toepassing zijn, is eene vermelding der plaats zeer wenschelijk, maar ook bij wissels, die slechts in het binnenland circuleren, is die opgave van groot nut: immers wanneer de houder wegens non-acceptatie of non-betaling regres wil nemen, kan hem er zeer veel aan gelegen zijn, te weten welke de woonplaats der endossanten is, daar hij toch, zoo hij zijn regresregt wil uitoefenen, binnen eenen bepaalden tijd, namelijk binnen vijf dagen na het gedaan protest, hiervan aan zijnen voorman moet kennis geven, op straffe van schadevergoeding.[1] Het is waar, in sommige gevallen zal eene zoodanige opgave zeer weinig baten, namelijk, wanneer de endossant den wissel endosseert op eene andere plaats dan waar hij zijne woonplaats heeft,[2] doch dit zal toch wel altijd tot de exceptionele gevallen behooren.

IV. Dat elk endossement onderteekend moet worden door den endossant is duidelijk, en zal wel geene nadere toelichting behoeven. Wel vordert de wet niet bepaaldelijk, dat alles, wat het endossement moet bevatten, eigenhandig door den endossant zelven moet zijn ingevuld; dit kan geschieden door wien ook, zelfs door den geëndos-

---

noot 2, die van Mr. Opzoomer schijnt toegedaan te zijn. Hoe het met de erkenning van het statutum personale bij de buitenlandsche wetgevingen, vooral in betrekking tot het wisselregt staat, zie bij Mr. Hovy, blz. 52 en vlg.

[1] Art. 184 W. v. K. De Duitsche wet heeft eene veel kortere tijdsruimte aangenomen, namelijk eene van twee dagen, zie § 45 dier wet.

[2] Mr. Hovy, blz. 123, noot 2.

seerde,[1] maar bij de onderteekening is dit anders, deze moet door den endossant zelven geschreven zijn. Doch indien nu de houder des wisselbriefs een' wissel verder willende endosseren, het endossement niet eigenhandig kan onderteekenen, hetzij dat hij door buitengewone omstandigheden hierin verhinderd is, hetzij dat hij niet schrijven kan, hoewel dit laatste zeker gelukkig al meer en meer tot de bijzonderheden behoort, zal men dan uit onze wet moeten besluiten, dat in zoodanig geval de houder den wisselbrief niet verder zal kunnen endosseren? Sommige wetgevingen[2] geven alsdan den houder de vrijheid, om door een' gemagtigde in zijn' naam het endossement te laten onderteekenen; ook de Fransche schrijvers zijn algemeen de meening toegedaan,[3] dat eene onderteekening per procura geoorloofd is, ofschoon men echter niet moet vergeten, dat de Fransche wet niet even als de onze de onderteekening des endossants bepaaldelijk voorschrijft. En toch ondanks het stellige voorschrift der wet, die de onderteekening van den endossant vordert, zal men ook eene onderteekening, door eenen lasthebber gedaan, moeten toelaten; immers zou anders aan zekere personen op zoodanige wijze het regt worden onthouden wisselverbindtenissen aan te gaan. Het spreekt van zelf, dat een zoodanige lasthebber nimmer aansprakelijk is jegens volgende houders, en

---

1 Dit leerde ook reeds Pothier, N°. 40, zie ook verder Rogron, Code de Commerce expliqué ad art. 137 et 138.

2 Mr. de Graaf, blz. 41, noemt er ons eenige op.

3 Locré, Esprit du Code de Commerce, Paris, 1829, blz. 354.

hij dus ook niet tot rembours kan worden aangesproken; hij kan volgens de algemeene regelen van lastgeving door de onderteekening, die hij heeft gedaan in naam van zijnen lastgever, slechts dezen nooit zich zelven verbinden.

Later, wanneer ik het onvolledig endossement en zijne gevolgen nader zal beschouwen, hoop ik aan te toonen, dat al ontbreekt een der vereischten van het volledig endossement, de geëndosseerde toch tot het bewijs zal mogen toegelaten worden, dat hij geen lasthebber maar werkelijk eigenaar des wisselbriefs is, dat dus het onvolledig endossement slechts eene praesumptio juris van volmagt daarstelt, voor tegenbewijs vatbaar. Zal echter ook het volledig endossement slechts tot een zoodanig vermoeden strekken, of moet hieraan de kracht worden toegekend eener praesumptio juris et de jure, zoodat de endossant niet tot het bewijs zal toegelaten worden, dat het slechts de bedoeling tusschen hem en den geëndosseerde was, om hem b. v. den wissel ter incassering over te dragen, niet om hem daarvan eigenaar te maken? Dat derden niet tot het bewijs kunnen worden toegelaten, dat niettegenstaande het volledig endossement de eigendom van den wissel niet op den geëndosseerde is overgegaan, is duidelijk en voor geene tegenwerping vatbaar; zal echter de endossant dit bewijs mogen leveren? Velen hebben deze vraag bevestigend beantwoord [1], en

---

[1] Zoo als onder anderen Mr. KIST, blz. 81, zie ook vijf Advokaten op art. 133, Regt in Nederl. I, blz. 361, waar een vonnis, in dien zin door de Regtbank te Amsterdam gewezen, wordt medegedeeld, ook te vinden bij Mr. ZUBLI, blz. 162.

geoordeeld, dat het volledig en het onvolledig endossement zoodoende op eene lijn behoorden geplaatst te worden, daar beide slechts als eene praesumptio juris, tusschen den endossant en zijn' geëndosseerde kunnen gelden. Echter moet men niet uit het oog verliezen, dat onze wet een groot verschil maakt tusschen volledig en onvolledig endossement, daar zij bepaalt, dat het laatste slechts voor eene volmagt wordt *gehouden*, terwijl zij bij het eerste uitdrukkelijk bepaalt dat dit eigendomsoverdragt ten gevolge heeft. En daarenboven de endossant, zoo hij een volledig endossement op den wisselbrief plaatst, hetwelk hij in de meeste gevallen wel eigenhandig daarop zal schrijven, heeft het zich zelven te wijten, zoo aldus tegen zijne bedoeling de geëndosseerde eigenaar wordt, daar hij toch moet weten, welke de gevolgen van het volledig endossement zijn, terwijl daarentegen de geëndosseerde, die, meenende den wissel in eigendom te verkrijgen, slechts den wissel voorzien met een onvolledig endossement ontvangt, veel meer onderhevig is aan bedrog van de zijde des endossants; hoe ligt toch ziet hij niet een gering vereischte, dat aan het endossement ontbreekt, over het hoofd. Men moet dus bij het volledig endossement tot het resultaat komen, dat dit eene praesumptio juris et de jure daarstelt, dat dus de endossant niet zal mogen bewijzen, dat er niettegenstaande het volledig endossement toch geene eigendomsoverdragt heeft plaats gehad.

---

§ 2. GEVOLGEN VAN HET VOLLEDIG ENDOSSEMENT.

Wanneer men slechts eenen vlugtigen blik op onze wetgeving slaat, zou men zeggen, dat zij het endossement alleen beschouwt als een middel om den eigendom van wisselbrieven over te dragen, want in de afdeeling, waarin zij het endosseren van wisselbrieven behandelt, spreekt zij met geen enkel woord over een tweede voornaam gevolg van het endossement namelijk den borgtogt. Elke endossant toch is jegens alle geëndosseerden, die op hem volgen, tot op den houder toe, verpligt tot schadevergoeding, bij niet betaling van den wisselbrief, en tot zekerheidstelling, bij het weigeren van acceptatie door den betrokkene. Deze tweeledige uitwerking van het endossement moet vooral niet uit het oog verloren worden; bij het stellen van een endossement heeft de endossant zoowel den wil, om den eigendom te leveren, als om zich voor acceptatie en betaling borg te stellen [1].

Deze beide eigenschappen van het endossement heeft EINERT [2] geheel miskend, als hij beweert, dat het endossement enkel en alleen eenen borgtogt bevat, en aldus alle karakter van overdragt aan het endossement ontzegt. Hij beweert dit op den volgenden grond: hij, die eigenaar is van eenen wissel met een blanco endossement voorzien, behoeft niet door middel van een endossement den

---

1 Mr. KIST, blz. 65, Mr. ZUBLI, blz. 97.

2 EINERT, blz. 136 en vlg.

wissel over te dragen, daar eene enkele overgave dan genoegzaam is. Deze redenering geldt echter alleen in het bijzonder geval, dat zich een blanco endossement op den wissel bevindt, doch zoo het laatste endossement niet in blanco is, dan kan de wisselvordering niet anders dan door middel van een endossement op een ander overgaan. Het feit, waarop EINERT zich beroept, ligt alleen in de bijzondere natuur van het blanco endossement; daar daarin de geëndosseerde niet genoemd wordt, is hij eigenaar, die den wissel in zijn bezit heeft, en kan hij wederom, zoo lang hij zijn naam in het endossement niet invult, door eene eenvoudige overgave een ander tot eigenaar maken, en zich aldus aan de verpligtingen, die anders de endossanten op zich nemen, onttrekken. EINERT bewijst dus niets anders dan dat, zoo het laatste zich op den wissel bevindende endossement in blanco is, de wissel zonder endossement verder kan overgaan.

Tegenover dit gevoelen van EINERT staat dat van hen, die zich nog hechten aan het oude begrip van cessie, die meenen, dat het endossement eene overdragt is der wisselvordering. Deze meening is echter onjuist immers:

1°. Kan eene wisselvordering zeer goed worden overgedragen zonder endossement, namelijk zoo het laatste op den wissel voorkomende endossement in blanco is,

2°. kan er zeer goed een endossement zijn zonder overdragt, zoo namelijk de houder een endossement op den wissel plaatst, doch dien onder zich houdt, en het reeds door hem gestelde endossement wederom doorschrapt. Daarenboven, indien het endossement

eene gewone cessie van schuldvordering ware, dan zou men zoodoende den regel, algemeen bij het wisselregt aangenomen, dat de exceptiones ex persona indossantis, d. i. de exceptiën gegrond op de betrekking van een der vroegere houders tot een der wisselschuldenaars niet worden toegelaten, niet kunnen toepassen, daar men bij eene gewone cessie niet meer regten kan overdragen dan men zelf bezit; doch hiermede zou dan ook het geheele wisselregt worden omvergeworpen, daar niemand zich meer een wissel zou willen laten endosseren, zoo zijn regt afhankelijk ware van het regt niet alleen van zijnen onmiddelijken voorganger, maar ook zelfs van alle vroegere houders, en hem steeds exceptiën konden worden tegengeworpen, gegrond op de betrekkingen van hen, die vroeger eigenaars van den wissel waren, tegenover de overige wisselschuldenaars [1].

Er zijn nog verschillende andere meeningen over het begrip van endossement, waarvan zeer vele scherpzinnig uitgedacht en verdedigd zijn, onder anderen die van THÖL [2], welke beweert, dat elk endossement als het ware eenen nieuwen wissel daarstelt. Deze meening is gegrond op de stelling, dat elke endossant tegenover zijnen geëndosseerde moet beschouwd worden als trekker. Echter is deze stelling niet geheel juist [3], ten minste volgens onze wetgeving staat de endossant tegenover den geëndosseerde niet

---

1 Mr. KIST, blz. 67 en vlg.

2 Handelsrecht II, § 231, ook Mr MODDERMAN is, in zijne diss. cit. op blz. 92, deze meening toegedaan.

3 GOLDSCHMIDT's Tijdschrift, bl. 122 en 123.

geheel en al in dezelfde verhouding als de trekker tegenover den nemer, en dat wel in twee opzigten;

1°. De trekker heeft meer verpligtingen op zich genomen dan de endossant; de eerste toch is zelfs bij te laat gedaan protest nog tot vrijwaring gehouden, indien hij niet kan bewijzen, dat de betrokkene op den vervaldag het noodige fonds tot betaling van den wisselbrief in handen had, terwijl de endossant bij te laat gedaan protest den houder volstrekt geen rembours verschuldigd is [1].

2°. Een wissel moet, volgens art. 100, op eene andere plaats betaalbaar gesteld worden, dan waaruit hij getrokken is; door endossement nu kan zeer goed een wissel op dezelfde plaats worden overgedragen, als waar hij betaalbaar is gesteld, dus kan de endossant geen trekker genoemd worden [2].

Met de verschillende andere meeningen over het begrip van het endossement, waarvan vele zeer uitstekend zijn toegelicht en verdedigd, wil ik thans mij niet onledig houden [3], doch liever nagaan, hoedanig begrip zich onze wetgever van het endossement heeft gevormd, en dan geloof ik, dat men niet zal kunnen ontkennen, dat, volgens onze wetgeving, aan

---

1 Art. 108 W. v. K.

2 Fremery, blz. 138.

3 Verschillende dier gevoelens deelt ons Mr. Kist op blz. 66 mede; zij zijn ook te vinden bij Goldschmidt op blz. 121 en vlg., alwaar men het gevoelen verdedigd vindt, dat het endossement slechts de negatieve kracht heeft van te bewijzen, dat de vroegere bezitter van den wissel van zijn bezit afstand heeft gedaan, en dat de tegenwoordige ter goeder trouw den wissel in zijn bezit heeft.

het endossement het dubbele karakter moet worden toegekend van:

1°. middel tot eigendomsoverdragt,

2°. borgtogt.

Deze beide uitwerkselen van het endossement wil ik thans eenigzins nader trachten toe te lichten.

I. Het endossement dan, zoowel het volledig als het blanco, dat in zijne gevolgen geheel met het eerste gelijk staat, is een middel tot eigendomsoverdragt; doch alleen is het niet voldoende tot overdragt der wisselvordering; immers bovendien wordt ook nog de overgave des wissels vereischt, want zoolang iemand wel een endossement op den wisselbrief gesteld heeft, doch den wissel nog niet aan den geëndosseerde heeft overgegeven, heeft er nog geene overdragt plaats, daar de steller van dat endossement, zoolang hij den wisselbrief nog in handen heeft, de vrijheid heeft het eens door hem gestelde endossement wederom door te schrappen; wanneer hij echter eenmaal den wisselbrief aan den geëndosseerde in handen heeft gegeven, dan is deze eigenaar. Het endossement is dus geene overdragt des wissels, doch slechts eene voorbereiding daartoe, het maakt den wissel tot overdragt geschikt, daar eerst door de werkelijke overhandiging de geëndosseerde eigenaar van den wissel wordt[1].

---

[1] Dat de endossant, zoolang hij den wisselbrief nog niet heeft overgegeven, zijn eens gesteld endossement wederom kan vernietigen, en dat dus het endossement slechts eene voorbereiding tot de overdragt des wissels is, vindt men zeer breedvoerig aangetoond bij Mr. LEDEBOER, diss. cit. blz. 26 en vlg., op gezag van vele fransche schrijvers, zooals van dat van PARDESSUS en

Hoewel het endossement veel overeenkomst met de gewone cessie eener schuldvordering heeft, zoo kan het daarmede toch volstrekt niet gelijk gesteld worden, daar het in vele opzigten daarvan aanmerkelijk verschilt [1]. Zoo treedt bij een endossement de geëndosseerde niet in de regtsverhouding, die tusschen een der vroegere houders en den wisselschuldenaar heeft bestaan, doch in eene onmiddelijke betrekking tot dezen laatste, dat wil zeggen dat als de houder b. v. van den acceptant te vorderen heeft wegens den wissel *f* 100, doch hem wederkeerig *f* 50 schuldig is, hij door compensatie dier twee vorderingen wel slechts *f* 50 te vorderen zal hebben, doch wanneer hij den wissel aan een ander overdraagt, deze de geheele som van den acceptant zal kunnen vorderen; de personele exceptien of tegenvorderingen, die de acceptant of wie ook der wisselschuldenaars tegen de vroegere houders heeft, zullen dus tegen de latere houders niet kunnen worden tegengeworpen. Deze regel, dat de regten, die men als houder van eenen wissel heeft, niet gestoord worden door de betrekking, waarin de vorige

---

VINCENS. DELVINCOURT is van eene tegenovergestelde meening, daar hij, even als SAVARY, meent, dat daar door het endossement alleen de wissel wordt overgedragen, de endossant dus het eens door hem gestelde endossement niet zal mogen doorschrappen, doch wanneer hij dit wil vernietigen, den wisselbrief op nieuw aan zich zal moeten doen endosseren. Zie DELVINCOURT Institutes de droit commercial. Bruxelles 1838. Lib. I, tit. 7, Cap. II.

[1] Over het groote onderscheid hetwelk tusschen het endossement en eene cessie bestaat, verg. GOLDSCHMIDT blz. 131 en vlg.

houders tot den wisselschuldenaar stonden, is algemeen in het wisselregt aangenomen [1].

Ofschoon onze wet wel geene uitdrukkelijke bepaling heeft, die dengeen, die een' wissel betaalt, verbiedt zich te beroepen op de exceptiones ex persona indossantis, zoo blijkt het toch uit art. 119, al. 3 W. v. K., dat ook zij dezen regel heeft erkend. Immers dat art. verbiedt den acceptant den verderen loop van den wisselbrief te beletten, door er beslag onder den houder op te leggen, zoodat een acceptant de compensatie niet zal kunnen inroepen, en vorderen, dat de wissel worde vernietigd, op grond dat degeen, die houder is van den wisselbrief, ook te gelijk zijn schuldenaar is [2]. Deze regel volgt dan ook uit den aard der wisselverbindtenis zelve, waarbij trekker en acceptant zich verbonden hebben, niet alleen jegens den nemer, maar ook jegens diens order, d. i. jegens dengeen, dien de nemer door middel van het endossement zal hebben aangewezen als regtmatig schuldeischer; reeds te voren dus geven zij hunne toestemming tot de overdragt der schuld aan den nieuwen schuldeischer, welke toestemming zij dus vóór den vervaltijd, op grond dat hun schuldeischer ook tegelijk hun schuldenaar is, niet mogen intrekken. De geëndosseerde ontleent derhalve zijn regt niet alleen aan zijnen onmiddelijken voorganger, doch ook reeds aan trekker en acceptant, daar die zich ook jegens hem verbonden hebben [3].

---

1 Einert, blz. 83.

2 Vijf Adv. op art. 119.

3 Mr. kist, bl. 69.

Men ziet dus, dat reeds hierin een groot verschil bestaat tusschen eene gewone cessie en het endossement, daar toch bij de eerste de schuldenaar zich tegen den cessionaris wel zou kunnen beroepen op de personele exceptiën, die hij tegen den cedent in het midden kan brengen, volgens den regtsregel, die bij het overdragen van alle regten geldt: „nemo plus juris in alium transferre potest, quam ipse habet." Doch nog grooter is dat verschil, als men opmerkt, dat bij een endossement de endossant van regtswege niet slechts alleen borg is jegens dengeen, aan wien hij den wissel heeft overgedragen, en dan nog wel alleen ten beloope van den prijs, welken hij er voor ontvangen heeft, zoo als volgens het burgerlijk regt [1] het geval zou zijn, doch dat hij even als de trekker moet instaan voor de geheele betaling, en jegens alle verdere houders, ofschoon hij met hen niet heeft gehandeld, verbonden is [2].

Ofschoon dus het endossement in zijne gevolgen aanmerkelijk moge verschillen van de gewone cessie eener schuldvordering, zoo belet dit toch niet, om een' wisselbrief op zoodanige wijze over te dragen, dat die overdragt slechts de gevolgen eener gewone cessie zal hebben. Immers al zegt onze wet, dat een

---

[1] Art. 1571 B. W. Daarenboven behoeft alleen dan de verkooper borg te zijn voor de gegoedheid van den schuldenaar, indien hij zich daartoe verbonden heeft, terwijl hij, zoo dienaangaande geen beding gemaakt is, slechts voor het aanwezig zijn der schuld behoeft in te staan. Art. 1570.

[2] Over het tweeledig verschil, hetwelk tusschen het endossement en de cessie eener vordering bestaat, vergel. men ook BRAUER, bl. 44.

wissel door middel van endossement kan worden overgedragen, en dat dit op den wissel zelven moet geplaatst worden, zoo is deze wijze van overdragt toch slechts facultatief, en kan zeer goed de eigendom van een' wissel ook bij eene afzonderlijke akte worden overgedragen [1], waarbij dan natuurlijk eene beteekening aan den schuldenaar moet gedaan worden, wil zij ten opzigte van dezen van kracht zijn. Zoodanige overdragt zal alsdan geene andere gevolgen hebben, dan die van het gemeene regt, daar die akte den cessionaris geene wisselregtelijke actie kan geven, en dus slechts de kracht eener gewone cessie hebben.

Wanneer nu echter een wissel door den eigenaar aan den een geëndosseerd, en aan een' ander verkocht en bij eene afzonderlijke akte geleverd wordt, aan wien zal dan de wisselbrief toebehooren? Aan den geëndosseerde, terwijl de ander zich met eene persoonlijke vordering tot schadevergoeding tegen den verkooper zal moeten tevreden stellen; immers de overdragt bij endossement is de gewone wijze, die bij eene afzonderlijke akte slechts exceptioneel [2]; ja men moet zelfs nog verder gaan en zeggen, dat al is het endossement ook van latere dagteekening dan de overdragt bij eene afzonderlijke akte, toch hij, die bij endossement den wisselbrief heeft verkregen, eigenaar is; zoodat wanneer de houder uit kracht van zoodanig endossement en de cessionaris tegelijk de betaling vorderen, deze laatste achter zal moeten

---

[1] HOLTIUS I, bl. 342; Mr. DE PINTO II, bl. 137; PAILLIET ad art. 136, No. 4.

[2] Mr. ZUBLI, bl. 184.

liggen, en wel om de volgende redenen [1]. De overdragt van eenen wissel bij eene afzonderlijke akte is eene exceptie, gewoonlijk toch geschiedt de overdragt door middel van endossement; de bijzondere leer der levering van schuldvorderingen, en dus ook art. 668 B. W. kan volgens art. 670 B. W. niet anders gelden, dan behoudens het handelsregt; daarenboven behoeft de acceptant slechts den wisselbrief te betalen, zoo hem die behoorlijk wordt uitgeleverd [2], waartoe de houder in staat is, doch de cessionaris niet. Ook is het in het belang van den handel, dat de geëndosseerde boven den cessionaris de voorkeur heeft, omdat anders als de wissel bij afzonderlijke akte was overgedragen, eene reeks van endossanten, die vertrouwden op de acceptatie, en onwetend waren van de overdragt, schade zouden lijden. Doch al verbiedt de wetgever niet een' wissel even als eene gewone vordering bij eene afzonderlijke akte over te dragen, zoo zal toch zoodanige overdragt wel hoogst zeldzaam voorkomen, daar zij het crediet van den wisselbrief niet zou bevorderen, zoo als dit bij endossement het geval is, doch ten hoogste benadeelen [3].

II. Doch het endossement moet niet alleen beschouwd worden als middel tot overdragt van den wisselbrief, maar ook als borgtogt. De endossant gaat tegenover zijnen geëndosseerde en alle verdere

---

[1] Holtius I, bl. 343; Mr. de pinto II, bl. 138; pailliet ad art. 136, No. 4.

[2] Art. 167 W. v. K.

[3] Einert, bl. 125.

houders dezelfde verbindtenis aan, die de trekker tegenover den nemer en verdere houders heeft aangegaan. Daar nu de verbindtenis van den trekker tweederlei is, namelijk, dat de wissel op den vervaltijd zal betaald worden, en dat hij, wanneer hij door den houder aan den betrokkene vertoond wordt, door dezen zal geaccepteerd worden, zoo volgt hieruit, dat de borgtogt van den endossant ook van tweederlei aard is; dat hij zich verbindt:

A. tot zekerheidsstelling bij weigering van acceptatie door den betrokkene (art. 177).

B. tot vergoeding der wisselsom benevens die van kosten, schade en interessen, ingeval de wissel door den betrokkene of acceptant niet wordt betaald (art. 186).

A. Zoo de betrokkene bij de vertooning van een' wisselbrief weigert dien te accepteren, ontstaat er een sterk vermoeden, dat de wissel, wanneer de vervaltijd daar is, niet zal betaald worden. Alle wetgevingen [1] geven dan ook aan den houder, die door weigering der acceptatie de zekerheid verliest, waarop hij gerekend had, en die hem door den trekker en dus ook door de endossanten, die tot de verbindtenis des trekkers zijn toegetreden, beloofd was, het regt om van den trekker en de endossanten te vorderen, dat zij hem die zekerheid op eene andere wijze verschaffen [2]. Volgens onze wetgeving heeft de houder, nadat hij de weige-

---

[1] Behalve die van Noorwegen en Denemarken, zie Mr. HOVY, blz. 251 en vlg.

[2] Mr. VISSERING, blz. 59; Mr. KIST, blz. 144.

ring van den betrokkene, om den wisselbrief te accepteren, heeft bewezen door middel van protest, regt om van de endossanten en den trekker te vorderen of eene borgstelling, dat de wisselbrief op den vervaltijd zal betaald worden, of wel, dat zij hem dadelijk met de protestkosten en herwissel intrekken [1]. Het is aan de keuze ven dengeen, die aangesproken wordt, overgelaten, op welke wijze hij aan zijne verpligting wil voldoen; bij eene alternatieve verbindtenis toch komt altijd de keuze aan den schuldenaar toe, in geval zij niet uitdrukkelijk aan den schuldeischer is toegestaan [2].

Ofschoon, even als onze wet ook de D. W., in het geval van non acceptatie aan den houder twee middelen geeft, om de verlangde zekerheid, die hij door de weigering der acceptatie mist, te verkrijgen, zoo moet toch aan deze wet de voorkeur boven de onze gegeven worden, want:

1°. beperkt zij die zekerheidsstelling niet alleen tot eene persoonlijke borgstelling, maar spreekt in het algemeen van zekerheid,

2°. geeft zij den trekker en den endossanten de vrijheid, om in plaats van te betalen, de wisselsom in eene wettelijke consignatiekas te deponeren [3]; welke bepaling de voorkeur verdient boven de onze, ingeval die consignatiekas renten geeft, omdat zij billijker is, daar bij ons de endossant of de trekker, die den wissel intrekt, niet bevoegd is, de interessen voor den tijd, dat de

---

[1] Art. 177, al. 1.

[2] Art. 1309 B. W.

[3] Zie § 26 der D. W.; Mr. VISSERING, blz. 60.

wissel nog loopen moet, af te trekken, en omdat zij ook meer overeenkomstig is met de beginselen, ook bij onze wet in het wisselregt aangenomen; art. 159 immers bepaalt, dat de houder niet genoodzaakt kan worden de betaling vóór den vervaltijd te ontvangen, van welken regel hier onnoodig is afgeweken [1]. Dat de zekerheidsstelling, die de houder kan vorderen, zich alleen tot eene persoonlijke borgstelling bepaalt [2], blijkt uit de 2de al. van art. 177, waarbij bepaald is, dat de borg alleen hoofdelijk [3] verbonden is met dengeen, voor wien hij zich heeft borg gesteld, en dus geheel gelijk gesteld wordt met den avalgever, zoodat, wanneer hij borg is van een' der endossanten, en een vroegere endossant of de trekker door den houder op den vervaldag tot rembours wordt aangesproken, hij even als degeen, voor wien hij zich heeft borggesteld, niet meer kan worden aangesproken, doch bevrijd is.

Doch niet alleen, wanneer men de D. W. met de onze vergelijkt, onderscheidt zich de eerste gunstig van de laatste ten opzigte van de bepalingen, die beiden behelzen, maar nog veel gunstiger valt die vergelijking ten voordeele der eerste uit, wanneer men ziet, dat zij bovendien vele bepalingen heeft,

---

[1] Mr. KIST, blz. 145; Mr. HOVY, blz. 253.

[2] In een vroeger ontwerp, dat van 1822, art. CI, las men even als in de D. W. de woorden: „voldoende verzekering", Mr. VOORDUIN, VIII, blz. 438; doch bij het ontwerp van 1825, art. 79, werd dit veranderd in „borgstellen", zonder dat voor deze verandering eenige reden werd opgegeven. Ibidem, blz. 468.

[3] Hij zal dus geen gebruik kunnen maken van het voorregt van uitwinning. Art. 1869, al. 2 B. W.

die ons wetboek geheel mist, zoodat men in de D. W. vele vragen vindt beantwoord, welker beantwoording men bij ons aan de algemeene regelen van het wisselregt heeft overgelaten. Zoo bepaalt de D. W. in § 26 en 27, dat hij, die het protest van non acceptatie in handen heeft, van allen, die vóór hem den wissel hebben geteekend, zekerheid kan vragen, zonder dat hij aan eenige rangorde gebonden is, dat hij verder alle zijne voorgangers te gelijk of een hunner of ze allen na elkander kan aanspreken, zonder dat hij door het aanspreken van den een, de overigen ontslaat. Volgens onze wet zijn wel is waar de endossanten solidair verbonden [1], doch volgens art. 186 verliest de houder, die wegens non betaling regres neemt, tegen den lateren endossant zijn regt, zoo hij een' vroegere heeft aangesproken; en moet men nu niet zeggen dat ook bij regres wegens non acceptatie de wetgever deze trapsgewijze opklimming gewild heeft? De exceptie op de solidaire aansprakelijkheid der endossanten moet daarom zoowel bij non acceptatie als bij non betaling worden aangenomen, al bepaalt de wet dit, wat het eerste geval betreft, niet uitdrukkelijk; heeft dus de houder den eersten endossant tot borgstelling aangesproken, dan kan hij later niet weder eenen borgtogt van eenen volgenden endossant vorderen. Te beweren, dat de houder alleen van den laatsten endossant de gewenschte zekerheid kan vorderen, deze wederom van den voorlaatste en zoo tot op den trekker toe, zoodat die vordering eenen ge-

---

[1] Art. 146.

regelden loop zou hebben van den laatsten endossant tot op den trekker, schijnt mij onjuist [1]. Immers uit art. 184, hetwelk den houder, van eenen wegens non acceptatie of non betaling geprotesteerden wissel, de verpligting oplegt, eene beteekening of toezending van het protest binnen zekeren tijd aan zijnen voorman te doen, en deze weder aan den zijnen, en zoo verder, kan men niet afleiden, dat de houder alleen geregtigd is van dengeen, van wien hij den wisselbrief heeft bekomen, eene borgstelling te vorderen. Deze beteekening toch is niets meer dan eene bloote waarschuwing ten opzigte der soliditeit van den trekker, daar het nalaten dier beteekening geene vervallenverklaring met zich medebrengt, doch eene eenvoudige vergoeding van kosten, schade en interessen [2]. En wat de redactie van art. 177 zelf betreft, dit art. noemt wel is waar eerst de endossanten en vervolgens den trekker, doch dat hieruit volgen zou, dat de houder aan eene bepaalde rangorde gebonden is, geloof ik te mogen betwijfelen, even als ik meen, dat ook het woord *respectievelijk* niet de beteekenis heeft, dat elk op zijne beurt, naarmate de beurt aan hem komt, verpligt is borg te stellen, doch eerder deze, dat, zoo een endossant, hetzij dan de laatste of een vroegere, door den houder is aangesproken, deze weder van een' zijner voorgangers borgstelling kan vorderen [3].

---

[1] Mr. VISSERING, blz. 63. [2] Vijf adv. op art. 184.

[3] ROGRON, op art. 120 C. d. C., welk art. ook het woord *respectivement* bevat. R. geeft dan ook aan deze uitdrukking dezelfde verklaring als Mr. VISSERING aan het *respectievelijk* van ons art. 177.

Dezelfde actie als bij non acceptatie geeft onze wet den houder ook, zoo de betrokkene vóór den vervaldag is gefailleerd, onverschillig of de wissel al of niet geaccepteerd zij. Alle wissels toch worden, zoodra de betrokkene gefailleerd is, voor vervallen gehouden; de houder kan dus terstond protest van non betaling doen opmaken, doch zijne actie is geen regres wegens non betaling tot rembours, doch even als bij non acceptatie tot borgstelling of intrekking [1].

B. De trekker (en dus ook de endossanten, die tot dezelfde verpligtingen gehouden zijn, als de eerste) heeft zich jegens den nemer en verdere houders van den wisselbrief verbonden tot betaling op den vervaltijd. Wordt dus de betaling door den betrokkene geweigerd, dan kan de houder, nadat hij een protest van non betaling heeft laten opmaken, de endossanten en trekker tot rembours aanspreken. Waaruit dit rembours bestaat, bepaalt art. 192. Wil de houder zijn regt van regres tegen endossanten en trekker uitoefenen, dan is het een hoofdvereischte, dat er een protest zij opgemaakt, als een bewijs, dat de betaling geweigerd is, welk protest tijdig d. i. daags na den vervaldag moet zijn gedaan [2] (behoudens de uitzonderingen, bij art. 179 al. 2, zoo de vervaldag een zaturdag is, en bij art. 202 ingeval van vis major aangenomen). Bij een te laat gedaan protest zal de houder zijn regresregt tegen de endossanten verliezen, en alleen eene actie tegen den trekker [3], voor zooverre deze namelijk geen fonds aan den be-

---

[1] Art. 155 en 178.
[2] Art. 179 al. 1.
[3] Art. 108.

trokkene bezorgd heeft, behouden [1]. FREMERY [2] meent, dat er zich een geval kan voordoen, waarin, ondanks te laat gedaan protest, de wetgever den houder toch eene actie tot regres had moeten geven tegen den endossant, wanneer namelijk reeds op den vervaldag de betrokkene, de trekker en alle de endossanten, die den, door den houder aangesproken wordenden, endossant voorafgaan, zich in staat van faillissement bevonden. Hij keurt namelijk de bepaling van art. 168 C. d. C. af, dat, bij te laat gedaan protest, de houder in alle gevallen het regt van regres tegen de endossanten verliest, op grond, dat de wetgever van het beginsel had moeten uitgaan, dat bij te laat gedaan protest de houder dan alleen zijn regresregt moet verliezen, wanneer door het verzuim van het protesteren, de positie van dengeen, dien hij tot rembours aanspreekt, verzwaard wordt. Dit nu, zegt hij, heeft in het geval, dat zoowel de betrokkene als degene, van wien de endossant, die om rembours wordt aangesproken, weder op zijne beurt vergoeding zou kunnen vorderen, reeds op den vervaldag buiten staat waren aan hunne verpligtingen te voldoen, niet plaats, en op dien grond wil hij alsdan den houder het regt van regres toch

---

[1] De Ord. van 1673. tit V, art. 16, bepaalde, dat even als de trekker ook de endossanten bij te laat gedaan protest nog aan het regresregt waren onderworpen, zoo zij niet konden bewijzen, dat er bij den betrokkene fonds op den protesttijd aanwezig was geweest. POTHIER, n°. 157 et 158. Over de moeijelijkheid van zoodanig bewijs voor de endossanten en de onbillijkheid dezer bepaling vergel. men EINERT, blz. 241.

[2] Blz. 112 en vlg.

nog doen behouden. Volgens onze wetgeving echter zoowel als volgens de Fransche zullen bij een te laat gedaan protest alle endossanten bevrijd zijn, en te regt, daar zij toch alleen tot op den vervaldag, borgen zijn voor de betaling des wissels; verder kan hunne verpligting niet worden uitgestrekt. Geheel iets anders is het met den trekker, deze toch zou, wanneer hij geen fonds bezorgd had, door een te laat gedaan protest een onbillijk voordeel genieten; had de houder in dat geval geen regt van regres, dan zou dit in strijd zijn met den bekenden regtsregel: „neminem oportet cum damno alterius fieri locupletiorem [1]."

Kunnen zich ook gevallen voordoen, waarin de houder, al heeft hij geen protest wegens non betaling gedaan, toch eene actie tot regres heeft? Het geschiedt namelijk dikwijls, vooral in den kleinhandel, dat door den trekker, den acceptant ter eere of een' der endossanten de clausule bij den wissel wordt gevoegd: „sans frais, zonder kosten, zonder protest;" ontheft dit nu den houder van zijne verpligting om den wissel wegens non betaling te doen protesteren? Veel is over de beteekenis en de gevolgen dezer bijvoeging geschreven. EINERT [2], die de vraag zeer breedvoerig behandeld heeft, hecht aan deze woorden niet veel gewigt, zoo zij door den trekker op den wissel geplaatst zijn, daar toch volgens zijne meening daarin niet ligt een verbod van het protest als bewijsmiddel, dat de wissel is gepre-

---

[1] Mr. KIST, blz. 179.

[2] Blz. 256—273.

senteerd, doch alleen eene enkele vrijstelling van het protest als solemniteit, en dat nog wel alleen ten opzigte van den trekker, zoodat, wanneer deze den wissel wil rembourseren, zonder te vorderen dat de houder bewijze, dat hij op den vervaldag den wissel vertoond heeft, hij geene protestkosten zal behoeven te vergoeden; vordert hij echter een bewijs der presentatie, dan zal hij, zoo de houder heeft laten protesteren, toch de protestkosten moeten vergoeden. Wat echter de endossanten betreft, deze zijn in geen geval verpligt, den wissel te rembourseren, dan alleen op vertoon van het protest, voor hen heeft dus deze clausule volstrekt geene kracht. Alleen dan, wanneer een acceptant ter eere, of een der endossanten, die op de plaats, waar de wissel betaald moet worden, woont, deze clausule er bijvoegt, hecht EINERT er eenige waarde aan; in dat geval meent hij, dat de houder nimmer de protestkosten kan terugvorderen.

Anderen, zooals PARDESSUS, meenen, dat hij, die de clausule op den wissel geplaatst heeft, hetzij trekker of endossant, tot rembours gehouden is, zonder te kunnen vorderen, dat hem een protest worde vertoond, maar dat men er zich tegen de overigen niet op kan beroepen.

Volgens Mr. KIST [1] heeft men slechts de keuze tusschen twee oplossingen; men moet of aan de clausule alle kracht ontzeggen, of wel ze als geldig aannemen, niet alleen voor hem, die ze op den wissel geplaatst heeft, maar ook voor allen, die op

---

[1] Blz. 160.

hem volgen, daar het onbillijk zou zijn, om, wanneer men den houder geen regt geeft, de vergoeding der protestkosten te vorderen van den trekker, zoo deze de clausule zonder protest bij den wissel had gevoegd, hem wel dat regt te geven ten opzigte der endossanten, daar op deze wijze een der endossanten meer zou moeten betalen, dan hij later van den trekker zou kunnen terug vorderen. Verder aarzelt bovengenoemde schrijver niet, de tweede oplossing als de ware aan te nemen, zoodat volgens zijn oordeel hij, die de clausule op den wisselbrief plaatst, benevens allen, die na hem eigenaars van den wissel geweest zijn, moeten geacht worden, afstand te doen van het regt, om bewijs der non betaling te vorderen, en zich bereid te verklaren, den wissel zonder protest te rembourseren.

Even als de hierboven genoemde schrijvers, is ook de jurisprudentie het zeer oneens, welke kracht aan deze clausule moet worden toegekend. Terwijl toch in Frankrijk de regterlijke uitspraken allen vrij wel overeenstemmen aangaande de gevolgen, welke de woorden: „retour sans frais," zullen hebben, en aannemen dat zij den houder ontslaan van de verpligting om te protesteren [1], is de jurisprudentie bij ons te lande op dit punt volstrekt niet gevestigd, ofschoon zij voor het meerendeel schijnt over te hellen tot een tegenovergesteld gevoelen als dat der Fransche jurisprudentie, en aan de clausule alle kracht ontzegt. Zoo is onder anderen bij een vonnis der A. R. te Amsterdam van 21 Dec.

[1] Zie Mr. ZUBLI, nº. 1525 en 1527, bl. 735, alwaar ons eenige vonnissen, in dezen zin gewezen, worden medegedeeld.

1849, medegedeeld in het Regtsgeleerd Bijblad, 1850 op blz. 108 en vlg., aangenomen, dat de houder niet kan beweren, dat de woorden, „sans frais," door den trekker op den wissel geplaatst, hem ten opzigte van de endossanten van zijne verpligting, om protest van non betaling te laten doen, ontslaan. De gronden, die men aldaar voor dat gevoelen heeft aangevoerd, zijn, geloof ik, belangrijk genoeg, om tot het besluit te leiden, dat volgens onze wet de clausule geene gevolgen zal hebben, de houder dus protest zal moeten opmaken, en bij de protestkosten van allen, ook van dengeen, die de clausule op den wissel geplaatst heeft, zal kunnen terug vorderen. Wanneer men ook aanneemt, dat die woorden den houder van de verpligting ontslaan, protest te laten doen, dan maakt men eene gewigtige exceptie op den regel bij het wisselregt aangenomen, dat het protest moet dienen als bewijs, dat de wissel op den juisten tijd aan den betrokkene ter betaling is aangeboden [1].

Even als ons Wb., bewaart ook de C. d. C. [2] het stilzwijgen over de gevolgen dezer clausule, ofschoon ze in Frankrijk, volgens de getuigenis der regtsgeleerden, zeer dikwijls voorkomt. Alleen de D. W. heeft in § 42 hare werking bepaald, en schijnt daarbij het gevoelen van EINERT gevolgd te zijn, ten minste zij hecht al zeer weinig waarde aan deze clausule.

---

[1] Mr. ZUBLI, blz. 653.

[2] Bij eene wet van 8 Junij 1850, is echter in Frankrijk bepaald, dat de uitdrukking: „retour sans frais" nietig zal zijn, en dus hoegenaamd geene gevolgen hebben. Vergel. ook nog Mr. HOVY, noot 2 op blz. 229.

Immers is zij slechts van kracht ten opzigte van dengeen, die ze op den wissel stelde; wat de overigen betreft, deze kunnen, wanneer zij tot rembours worden aangesproken, vorderen, dat de houder den wisselbrief doe protesteren; het gevolg zal dus wel zijn, dat de houder in de meeste gevallen toch het protest laat doen, vooral daar hij ook van dengeen, die de clausule bij den wissel gevoegd heeft, vergoeding der protestkosten kan vorderen [1].

De houder kan, bij eenen wegens non betaling geprotesteerden wisselbrief, al de endossanten en den trekker aanspreken, naar zijne keuze, hetzij allen gezamenlijk of ieder afzonderlijk. Allen toch, die een' wissel hebben geëndosseerd zijn, volgens art. 146, jegens den houder solidair verbonden; deze is dus niet verpligt juist zijnen naasten voorman aan te spreken, met wien hij gehandeld heeft, doch het is geheel aan zijne keuze overgelaten, om van dengeen, die in zijne oogen het meest crediet verdient, rembours te vorderen. Te regt heeft onze wetgever dien geregelden loop der regresactie, waarbij de houder zijnen onmiddelijken endossant moet aanspreken, deze wederom zijnen voorman, en zoo tot op den trekker toe, welke orde sommige wetgevingen in Duitschland voorheen voorschreven, niet overgenomen; want al mag zoodanige bepaling het voordeel hebben, dat ieder endossant, wanneer hij door zijnen geëndosseerde wordt aangesproken, de personele exceptie, die hij tegen dezen heeft, kan doen gel-

---

[1] Mr. VISSERING, blz. 100, noemt dan ook te regt de geheele bepaling illusoir. Verg. ook BRAUER, blz. 92.

den [1], (wat niet het geval is, zoo hij niet door zijnen naasten opvolger, maar door een' meer verwijderden geëndosseerde wordt aangesproken) daartegenover staat, dat zoodanige uitoefening van het regt van regres een groot verlies van kosten en tijd met zich medebrengt [2].

Doch al moge de wetgever in beginsel de solidaire aansprakelijkheid der endossanten hebben aangenomen, toch heeft hij door op die solidariteit bij art. 186, al. 3 en 4 eene gewigtige uitzondering te maken, de heilzame gevolgen daarvan grootendeels weggenomen. In het algemeen toch kan de schuldeischer eener hoofdelijke verbindtenis den schuldenaar aanspreken, dien hij wil, en beletten de vervolgingen, tegen een' hunner begonnen, hem niet ook de overigen aan te spreken [3]. Van dezen regel nu is bij art. 186 afgeweken, daar dit bepaalt, dat, zoo de

---

1 Dat verder de geregelde loop der regresactie dit voordeel zou hebben, dat, wanneer een wisselbrief door den wettigen eigenaar verloren, en door valsch endossement verder overgedragen was, de houder de voorgangers van hem, die den wisselbrief verloren heeft, niet tot rembours zou kunnen aanspreken, zoo als EINERT op blz. 294 beweert, is, ten minste in het geval, dat de acceptant van die valschheid niet onkundig was, volgens onze wetgeving onjuist; daar valsch endossement den eigendom van den wissel niet doet overgaan, zal de acceptant op dien grond de betaling weigeren, en zal dus in het protest de reden dier weigering worden vermeld (zie art. 182 3°.). Wordt nu een der endossanten, die, voor dat het valsche endossement op den wissel is geplaatst, daarvan eigenaar was, door den houder aangesproken, dan zal ook hij om dezelfde redenen, als de acceptant geweigerd heeft de betaling te doen, het rembours weigeren.

2 EINERT, blz. 293. Mr. MODDERMAN, Diss., cit. § 19.

3 Art. 1319 en 1320, B. W.

houder den trekker alleen aanspreekt, al de endossanten, zoo hij een' der endossanten aanspreekt, de lateren bevrijd zijn. De reden, waarom de wetgever hier zoozeer is afgeweken van de algemeene regelen, die omtrent de solidariteit gelden, eene afwijking noch bij de Fransche [1] noch bij de Duitsche [2] wet bekend, is vooral gegrond op eene soort van billijkheid. Wanneer toch de houder, aldus heeft men gerdeneerd, den trekker reeds heeft aangesproken, en dezen insolvabel heeft bevonden, dan zou, zoo hij nu wederom den nemer kon aanspreken, deze geheel en al van verhaal beroofd zijn. Daarenboven de houder, die van den trekker rembours vraagt, doet zulks niet alleen voor zich zelven, maar wordt implicite geacht dit ook voor de endossanten te doen, die het zelven zouden doen, zoo de houder een van hen en niet den trekker had aangesproken; als de houder van den trekker of een' der vroegere endossanten rembours vordert, moet hij dus geacht worden stilzwijgend afstand gedaan te hebben van zijn regt tegen de latere endossanten [3]. Eindelijk kan

---

[1] Zie art. 164 C. d. C. in verband met art. 118 en 140. Het eerstgenoemde dier art. heeft niet de exceptiën van ons art. 186, al. 3 en 4.

[2] Zie § 49 der D. W.

[3] Zie Mr. VOORDUIN, VIII, blz. 692—701, en de verdediging van art. 186 door den Heer BEELAERTS VAN BLOKLAND, ibidem blz. 695 en volg. Aan den anderen kant vond echter het art., dat zoodanig eene gewigtige exceptie op de solidariteit maakte, heftige tegenkanting, zie ibid. blz. 690 en volg. en vooral de beide redevoeringen van den Heer DONKER CURTIUS, waarbij hij tegen al. 3 en 4 van art. 186 vele bedenkingen in het midden bragt, ibid. blz. 692 en volg. en blz. 699 en volg.

men de solidaire verbindtenis der endossanten niet geheel gelijk stellen met de gewone solidaire verbindtenis van medeschuldenaren, immers de endossant, die den wissel rembourseert, zal niet, als bij eene gewone hoofdelijke schuld, het aandeel van ieder der medeschuldenaren terug kunnen vorderen [1], doch zal alleen tegen zijne voorgangers het regt van regres kunnen uitoefenen [2]. De wet is echter, zoo als zij thans luidt, hard voor den houder, die door het aanspreken van eenen insolventen trekker van al zijn verhaal op de endossanten beroofd wordt; uit vrees hiervoor zal dus de houder wel in de meeste gevallen óf zijnen onmiddelijken voorganger, en zoo vervolgens alle verdere endossanten, óf wel alle wisselschuldenaars tegelijk aanspreken, daar hij anders zich ligt van zijn verhaal tegen de meest gegoeden zou kunnen berooven, en gevaar zou loopen een groot gedeelte van zijn regt te verliezen [3].

Moge dus al de wetgever, door de endossanten solidair te verbinden, in de behoefte van den handel voorzien hebben, toch zal hij, door die solidariteit grootendeels te beperken, en aldus op den ingeslagen weg ter halver wege te blijven staan, in vele gevallen tot dezelfde resultaten voeren als een wetgever, die bepaaldelijk den houder gebiedt zijnen naasten voorman het eerst aan te spreken; de handel toch

---

[1] Art. 1329 B. W.

[2] Mr. MODDERMAN, blz. 101.

[3] Bij de meeste schrijvers over ons wisselregt vindt men dan ook de beperkte solidariteit, waarvan onze wetgever is uitgegaan, afgekeurd, zoo als Mr. KIST, blz. 177, Mr. DE PINTO, II, blz. 163, Mr. VISSERING, bl. 120.

eischt eene onbeperkte solidariteit niet eene zoodanige, als welke bij onze wet is aangenomen.

Kan de endossant zich van zijnen borgtogt bevrijden, door de bijvoeging der woorden: „sans garantie, zonder mijn obligo." Onze wet bepaalt hieromtrent niets; de D. W. vergunt aan den endossant, zich van zijne verantwoordelijkheid voor de acceptatie en betaling te ontslaan, door de bijvoeging der woorden: „ohne Gewährung, ohne Obligo [1]." Moet men nu uit het stilzwijgen onzer wet afleiden, dat een zoodanig endossement bij ons niet kan gelden? [2] Daarvoor schijnt geene voldoende reden te bestaan; elk endossant zal toch zoodanige clausule bij zijn endossement mogen voegen, waardoor hij noch tot borgstelling bij non acceptatie noch tot rembours bij non betaling kan worden aangesproken [3]. Of echter de gevolgen van zoodanige clausule volgens beide wetgevingen dezelfde zullen zijn, is eene vraag, die niet boven alle bedenkingen verheven

---

[1] Zie § 14, al. 2. Dat de endossant, die zich door het „ohne Obligo" van alle aansprakelijkheid kan ontslaan, ook het mindere regt heeft, om den duur zijner aansprakelijkheid binnen zeker tijdperk te begrenzen, is natuurlijk. Van daar dan ook de bepaling van § 19, al. 3, dat de endossant bij wissels, op eenigen tijd na zigt betaalbaar, eenen bepaalden termijn kan voorschrijven, binnen welken de wissel ter acceptatie moet worden aangeboden, en dat, zoo deze termijn wordt overschreden door den houder, hij van allen borgtogt ontslagen is. Mr. VISSERING, blz. 45.

[2] Mr. VISSERING, blz. 36, meent, dat een zoodanig beperkend beding niet geacht mag worden, stilzwijgend door onze wetgeving toegelaten te zijn.

[3] HOLTIUS, I, blz. 357.

is. Wat bepaalt toch de D. W. aangaande een zoodanig endossement? Zij beperkt de gevolgen van het endossement „ohne Obligo" eenvoudig hiertoe, dat alleen de endossant, die deze clausule bij zijn endossement heeft gevoegd, van allen borgtogt jegens zijnen geëndosseerde en alle verdere houders ontheven is, en bepaalt, dat de overige endossanten, zoowel die op hem volgen, als zij, die hem voorgaan, wel aansprakelijk blijven; de geëndosseerde, volgende op den endossant, die deze clausule bij zijn endossement gevoegd heeft, zal dus, ofschoon hij dezen niet zal kunnen aanspreken, echter zijn regres regt tegen de voorafgaande endossant behouden [1]. Voor de latere houders is derhalve een endossement zonder Obligo van volstrekt geene waarde; het is voor hen even goed, alsof de naam des endossants geheel ontbrak: zoodanig endossement kan dus alleen dienen als middel voor latere houders om den loop, dien de wisselbrief heeft genomen, beter te kunnen nasporen. Voor den endossant, die van deze clausule gebruik maakt, kan zij echter van een groot en billijk nut zijn, in het geval, dat hij alleen als tusschenpersoon voorkomt, b. v. als hij een' wissel voor eenen derde koopt, en de verkooper dien op zijnen naam endosseert, in welk geval het billijk is, dat hij, omdat hij alleen als lasthebber heeft gehandeld, van alle verdere aansprakelijkheid wordt ontheven. Dat hij, die door middel van een blanco endossement eigenaar van den wissel is, hem kan overdragen zonder eenige ver-

[1] Brauer, bl. 51.

pligting jegens verdere houders op zich te nemen, en dus deze clausule niet noodig heeft, is duidelijk, als men slechts bedenkt, dat hij, die door een blanco endossement houder van eenen wissel is, door eene eenvoudige overgave de overdragt bewerkstelligt; zijn naam komt dus volstrekt niet op den wissel voor, en hij heeft geene wisselverbindtenissen na te komen. Van daar dan ook, dat van het blanco endossement zoo veelvuldig in den handel gebruik wordt gemaakt, doch hierover later.

Al neemt men aan, dat het endossement ook bij ons: „ohne Obligo" zal mogen gesteld worden, men moet toch erkennen, dat bij het stilzwijgen der wet, dat endossement (hetwelk in elk geval veel van zijn eigenaardig karakter verliest, daar het eene der gewigtigste uitwerksels, die het endossement gewoonlijk heeft, namelijk dat van borgtogt geheel mist) niet dezelfde gevolgen zal hebben, als volgens de D. W. Dat de geëndosseerde het regt heeft, om door zoodanig endossement den wissel verder over te dragen, is duidelijk; dat die verdere geëndosseerden, bij weigering van acceptatie of betaling, het regt zullen hebben de endossanten, die voorafgaan aan hem, die deze beperkende clausule bij zijn endossement gevoegd heeft, aan te spreken, valt ook niet te betwijfelen; deze toch hebben zich eenmaal door hun endossement borg gesteld, zij kunnen dus niet beweren, dat zij, omdat een latere endossant zich niet als borg voor den wissel heeft gesteld, ook van hunnen borgtogt bevrijd zijn [1]. Wat echter de latere

---

[1] Mr. MODDERMAN, blz. 95.

endossanten betreft, die op dengeen, die zonder garantie heeft geëndosseerd, volgen, deze, kan men misschien niet zonder regt zeggen, zijn geene borgen. De geëndosseerde toch, die onmiddelijk op den bedoelden endossant volgt, is wel eigenaar des wisselbriefs, doch zonder borgtogt van zijnen endossant: wanneer hij dus den wissel verder overdraagt, behoeft hij ook geen borg te zijn jegens zijnen geëndosseerde. In dat geval kan dus de houder alleen borgstelling of rembours vorderen van hen, die den endossant, welke zich aan den borgtogt onttrokken heeft, voorafgaan [1].

Of het onvolledig endossement aan order der Nederl. wetgeving gelijk moet gesteld worden met het endossement „ohne Obligo" der D. W., is eene vraag die ik later, wanneer ik de werking van het onvolledig endossement naga, hoop te beantwoorden [2].

---

[1] Vergel. verder over de gevolgen van het end. „ohne Obligo," EINERT, blz. 143 en volg.

[2] Mr. VISSERING, blz. 36, stelt deze beiden gelijk.

TWEEDE HOOFDSTUK.

HET ONVOLLEDIG ENDOSSEMENT.

§ 1. VEREISCHTEN.

Zoodra het endossement slechts een der vereischten, in art. 134 opgenoemd, mist, doch meer bevat, dan de bloote naamteekening des endossants, wanneer het dus, om de woorden van Mr. KIST te gebruiken: „niet volledig genoeg is om voor vol„ledig, niet onvolledig genoeg om voor blanco en„dossement gehouden te worden," is het een onvolledig of irregulier endossement, hetwelk niet den eigendom op den geëndosseerde overdraagt, doch tusschen den endossant en geëndosseerde slechts eene volmagt daarstelt. Onze wetgever is voorzeker wel niet geheel van inconsequentie vrij te pleiten, door aan den eenen kant het blanco endossement, waartoe slechts de naamteekening des endossants gevorderd wordt, en waarbij dus geen der vele vereischten van het volledig endossement behoeft voor te komen, in zijne gevolgen geheel gelijk te stellen met een regulier endos-

sement, en daaraan de kracht eener eigendomsoverdragt toe te kennen, terwijl hij aan den anderen kant een endossement, dat slechts één der vereischten van het volledig endossement, al is het ook van weinige beteekenis, b. v. de vermelding van den datum, mist, voor eene volmagt houdt [1]. Doch kan men onze wetgeving daarenboven niet van hardheid en groote onbillijkheid beschuldigen, door het onvolledig endossement in alle gevallen voor eene volmagt te verklaren? Indien b. v. al de vereischten van een regulier endossement aanwezig zijn, ook eene vermelding van ontvangene waarde, doch alleen de dagteekening ontbreekt, moet men dan zeggen, dat er toch slechts eene lastgeving bestaat tusschen den endossant en den geëndosseerde, en dat de geëndosseerde in dat geval geen bewijs van het tegendeel mag leveren, dat er namelijk werkelijk eigendomsoverdragt heeft plaats gehad. Indien men aannam, zoo als in eenige vonnissen bij ons beslist is [2], dat de geëndosseerde dit niet zou mogen bewijzen, m. a. w. dat de wet elk tegenbewijs uitsluit, dan voorwaar zou zij hoogst onbillijk zijn, daar op deze wijze de endossant, die reeds werkelijk eenmaal de waarde voor den wissel van den geëndosseerde ontvangen had, die later nog eens van hem zou kunnen vorderen, of wel zich naderhand den wissel zou kunnen doen teruggeven, op grond

---

[1] Mr. KIST, blz. 81.

[2] Zie een paar vonnissen, welke art. 135 in dien zin hebben beslist, aangehaald bij de vijf adv. op art. 135 en bij Mr. ZUBLI, blz. 156 en 157.

dat de geëndosseerde slechts zijn mandataris is. Ware het de bedoeling van den wetgever, alle bewijs van werkelijk gemeende eigendomsoverdragt af te snijden, dan zou hierdoor een schromelijk misbruik kunnen ontstaan, en de deur geopend worden voor bedrog van den kant des endossants, die een endossement met opzet onvolledig zou kunnen stellen, al was het ook de bedoeling van hem en zijnen geëndosseerde eigendomsoverdragt te doen plaats hebben, om zoodoende van den wissel tweemaal de betaling te kunnen vorderen, en zich ten koste van den andere te verrijken. Gelukkig mag men echter volgens onze wet tot een tegenovergesteld resultaat komen.

Ons art. is van ouden oorsprong; de Ordonnantie van 1673 toch hield eene dergelijke bepaling in, welke ook later in den Code werd overgenomen [1]. Volgens beide wetgevingen, en vooral volgens de eerste, was de bepaling te imperatief [2], om slechts aan eene praesumptio juris, waartegen dus tegenbewijs werd toegelaten, te denken; volgens de Ordonnantie mogt de geëndosseerde dus niet bewijzen, dat het de bedoeling van de partijen was geweest, dat er eigendomsoverdragt plaats had [3]. Ook de C. d. C. bepaalt niet als onze wet, dat

---

[1] Art. 25, tit. V, dier Ord. en art. 138 C. d. C.

[2] Dit art. toch luidde aldus: „Au cas, que l'endossement ne soit pas dans les formes ci-dessus, (voorgeschreven bij art. 23) les lettres seront reputées appartenir à celui, qui les aura endossées, et pourront être saisies par ses creanciers, et compensées par ses redevables."

[3] Fremery, blz. 131.

een volledig endossement voor volmagt wordt *gehouden*, doch zegt uitdrukkelijk, dat een zoodanig endossement eene volmagt *is* [1]; desniettegenstaande helt toch de Fransche jurisprudentie reeds tot de leer over, dat de geëndosseerde tot het bewijs mag worden toegelaten, dat er wel eigendomsoverdragt heeft plaats gehad [2]. Hoeveel te meer dus zal men volgens onze wetgeving, die niet zegt, dat een onvolledig endossement eene volmagt is, doch slechts daarvoor moet gehouden worden, tot dit resultaat mogen komen. Deze leer is dan ook bij een zeer goed en volledig gemotiveerd vonnis der A. R. te Amsterdam aangenomen [3], en door al onze schrijvers over handels- en wisselregt gevolgd [4]. De onvolledig geëndosseerde zal dus mogen bewijzen, dat hij geen lasthebber, maar eigenaar is; hij zal tot het tegenbewijs worden toegelaten, omdat het wettelijk vermoeden, dat in het voordeel des endossants bestaat, geene praesumptio juris et de jure, doch eene praesumptio juris tantum is. Immers slechts in twee gevallen laat onze wetgever tegen wettelijke vermoedens geen tegenbewijs toe [5], namelijk wanneer het

---

[1] "Il n'opère pas le transport, il n'est qu'une procuration," aldus luidt de redactie van art. 138.

[2] FREMERY, blz. 132 en vlg.; PAILLIET, ad art. 138, n°. 4 en ROGRON, ad art. 138.

[3] Namelijk bij een vonnis van 31 Maart 1843, door Mr. ZUBLI medegedeeld op blz. 157 en vlg., ook in het Regtsgel. Bijblad, 1843, blz. 357.

[4] Zoo als onder anderen door Mr. KIST, blz. 84; Mr. DE PINTO, II, blz. 138; HOLTIUS, I, blz. 348; Vijf adv. op art. 135.

[5] Zie art. 1958 B. W.

zoodanige geldt, op grond waarvan eene bepaalde handeling nietig wordt verklaard, of zoodanige op grond van welke regtsingang geweigerd wordt. Geen van beide gevallen heeft hier plaats, er wordt hier geene handeling nietig verklaard, noch regtsingang geweigerd, men mag dus tot het besluit komen, dat art. 135 slechts een wettelijk vermoeden daarstelt, voor tegenbewijs vatbaar.

---

§ 2. GEVOLGEN VAN HET ONVOLLEDIG ENDOSSEMENT.

Even als men aan het volledig endossement een tweeledig karakter moet toekennen, zijn ook aan het onvolledig endossement tweederlei gevolgen verbonden, namelijk die van lastgeving en van borgtogt.

Onderscheidt zich onze wetgeving, zoowel wat het handelsregt in het algemeen als het wisselregt in het bijzonder betreft, in vele opzigten gunstig van de vroegere vreemde, waaronder wij gedurende een zeven en twintigtal jaren leefden, vooral de bepaling van ons wetboek aangaande de gevolgen van het onvolledig endossement als lastgeving, verdient verreweg de voorkeur boven de bepaling, welke men in den C. d. C. vindt. Deze toch bepaalde eenvoudig [1], dat elk onvolledig endossement de gevolgen eener gewone volmagt zou hebben, doch hoever zich die volmagt uitstrekte, was in het Fransche regt vrij onzeker [2]. Onze wet daarentegen heeft aan de leer van het on-

---

[1] Art. 138 C. d. C.

[2] Mr. DE PINTO, II, blz. 138, Regtsgel. Bijdragen van 1833, blz. 567—592.

volledig endossement meerdere volledigheid en duidelijkheid gegeven, door twee quaestiën, over welker beantwoording de Fransche regtsgeleerden het zeer oneens waren, te beslissen namelijk:

1°. dat die volmagt het regt aan den geëndosseerde geeft, om den inhoud des wisselbriefs zelfs in regten in te vorderen.

2°. dat, wanneer een onvolledig endossement aan order gesteld is, de geëndosseerde het regt heeft door een volledig endossement den eigendom van den wisselbrief verder over te dragen.

I. Dat de onvolledig geëndosseerde als lasthebber de betaling van den betrokkene kan aannemen, en bij non betaling protest doen opmaken, volgt uit den aard van het mandaat zelf; minder zeker was het echter, of men volgens de Fransche wet ook tot de beslissing kon komen, dat een zoodanig geëndosseerde de betaling mogt vorderen in regten? Onze wetgever nu heeft die vraag bevestigend beantwoord, door aan den geëndosseerde uitdrukkelijk die bevoegdheid te geven. Gaat men echter de geschiedenis van ons art. na, dan zal men zien, dat onze wetgever eerst van lieverlede aan het onvolledig endossement de uitbreiding heeft gegeven, welke het thans bezit. Immers zoowel het ontwerp van 1822 [1], als dat van 1825 [2], omschreef uitdrukkelijk het onvolledig endossement als eene volmagt, die slechts de bevoegdheid gaf aan den houder, om de betaling te ontvangen, of bij weigering daarvan den wissel te doen protes-

---

[1] Namelijk in art. LI, LIV en LVI.

[2] Art. 38.

teren, terwijl de houder dan slechts de betaling in regten kon vorderen, wanneer het onvolledig endossement buiten'slands gesteld was [1]. Doch al heeft de wetgever nu beslist, dat de houder bij onvolledig endossement in regten kan ageren, eene andere vraag, of hij die vordering op zijn' eigen naam, dan wel op dien des endossants zal moeten instellen, is onbeslist gebleven. Van daar dan ook vele tegenstrijdige vonnissen [2]. Wanneer men echter nagaat, dat onze wet uitdrukkelijk aan den geëndosseerde de bevoegdheid geeft, om niet alleen de betaling in regten te vorderen, maar zelfs den eigendom van den wissel verder over te dragen, zoo het onvolledig endossement aan order is gesteld, en hem dus als wettigen houder beschouwt, dan geloof ik, dat men met hen moet instemmen, die beweren, dat de geëndosseerde suo nomine in regten ageren mag [3]. Vooral dan, als men de stelling, welke ik later hoop toe te lichten, dat de geëndosseerde alleen ten aanzien van den endossant, niet tegenover derden, als lasthebber beschouwd moet worden, toegedaan is, zal men de vraag, of de houder op zijn' eigen naam, dan wel op dien des endossants de vordering

---

[1] Mr. VOORDUIN, VIII, blz. 595 en vlg, 430 en 460.

[2] Zie onderscheidene vonnissen, aangehaald bij Mr. KIST. blz. 82, Vijf adv. op art. 135, Mr. ZUBLI, blz. 154 en 155, Zelfs onder het Fransche regt, dat, zooals wij boven gezien hebben, aan het onvolledig endossement de gewone gevolgen eener volmagt toekende, vindt men vonnissen, die de vraag zoowel in den eenen als in den anderen zin hebben beantwoord, PAILLIET, ad art. 138, n°. 7; Mr. ZUBLI, blz. 153 en 713, n°. 1388.

[3] Mr. KIST, l. c.; Mr. ZUBLI, bl. 175.

moet instellen, in eerstgenoemden zin moeten beantwoorden.

II. Ook eene nog veel belangrijker quaestie dan de hierbovengenoemde, heeft onze wetgever beslist, namelijk deze: of de onvolledig geëndosseerde den eigendom van een' wissel door een opvolgend volledig endossement kan overdragen? Deze vraag hield de Fransche regtsgeleerden zeer verdeeld, en werd zoowel ontkennend als bevestigend beantwoord [1]. Onze wetgever begreep te regt aan dezen strijd door eene uitdrukkelijke wetsbepaling een einde te moeten maken, en had daarom over dit punt reeds in vroegere ontwerpen bepalingen vastgesteld, die echter in tegenovergestelden zin luidden als bij ons tegenwoordig wetboek is aangenomen. De beide ontwerpen toch van 1822 en 1825, zoowel als het wetboek van 1830, bepaalden, dat,

---

[1] POTHIER, nº. 41, al. 4, zegt, dat de onvolledig geëndosseerde den eigendom niet kan overdragen. Een tegenovergesteld gevoelen staat VINCENS voor in zijne: Exposition raisonnée de la legislation commerciale. Paris, 1821. Tome II, pag. 222, welk gevoelen ook bij verschillende vonnissen in Frankrijk is aangenomen, zie PAILLIET, ad art. 138, nº. 10, zoowel als ook bij ons te lande, toen wij nog onder de Fransche wetgeving leefden, Mr. ZUBLI, blz. 152. Of echter volgens de Fransche wet, die het onvolledig endossement slechts eene lastgeving noemt, deze meening de juiste is, meen ik te mogen betwijfelen; immers moeten op het onvolledig endossement de gewone burgerlijke regtsregelen, die omtrent het mandaat gelden, worden toegepast, en art. 1980 C. Civil zegt uitdrukkelijk, dat de lasthebber slechts dan eigendom mag overdragen, wanneer zijn last hem hiertoe bepaald de vergunning geeft. Verg. verder ook nog HOLTIUS, I, blz. 348 en Mr. DE PINTO, II, blz. 139.

wanneer een onvolledig endossement gesteld was aan den order van den houder, deze door middel van endossement eenen anderen lasthebber in zijne plaats kon stellen, die echter nooit meerdere regten kon verkrijgen, dan de onvolledig geëndosseerde gehad had [1]. Ofschoon misschien deze bepaling tamelijk overbodig was, daar toch, volgens de algemeene regelen van lastgeving, de lasthebber altijd zijn mandaat kan overdragen [2], en dus de woorden „of order" bij het onvolledig endossement gevoegd, hem minder verantwoordelijk zouden doen zijn voor dengeen, dien hij in zijne plaats had gesteld, dan zoo die ontbraken; zoo sneden toch deze bepalingen elke mogelijke quaestie af: immers de onvolledig geëndosseerde, al mogt zijn endossement ook aan order gesteld zijn, kon nimmer den eigendom overdragen.

Ook onze tegenwoordige wet onderscheidt, of het onvolledig endossement gesteld is aan order of niet. Terwijl in het laatste geval de geëndosseerde slechts de betaling zal kunnen vorderen, en behoudens zijne verantwoordelijkheid wederom een ander tot zijnen lasthebber kan aanstellen, zal hij in het eerste geval het regt hebben bij volledig endossement, den eigendom van den wisselbrief verder over te dragen. Voorzeker is dit eene gewigtige exceptie op de algemeene regelen van lastgeving; volgens dezen toch [3] strekt zij zich alleen uit tot daden

---

[1] Art. LVII Ontw. 1822, art. 38 Ontw. 1825, art. 112 Wetb. v. 1830.

[2] Art. 1840, B. W.

[3] Art. 1833, B. W.

van beheer, en mag de lasthebber slechts dan vervreemden, wanneer de lastgever hiertoe zijne uitdrukkelijke toestemming heeft gegeven. De bepaling onzer wet is dan ook alleen op grond hiervan te verdedigen, dat aan den wissel, als zijnde vooral tot circulatie bestemd, dit karakter zoo min mogelijk moet ontnomen worden, en zij wordt bovendien door het belang van den handel allezins geregtvaardigd [1].

Moet met het onvolledig endossement het behoorlijk uitgedrukt procura endossement gelijk gesteld worden, zoodat, wanneer dit laatste aan order luidt, de geëndosseerde alsdan, even als bij een onvolledig endossement, het regt zal hebben den eigendom des wissels verder door een volledig endossement over te dragen? [2]. Dat art. 135, sprekende over het onvolledig endossement, ook het procura endossement op het oog heeft, omdat even als het onvolledige zoo ook het procura endossement de vereischten mist, welke bij het volledige gevorderd zijn, en dat dus op dien grond ook het procura endossement onder de bepaling van ons art. moet vallen (daar dit in het algemeen spreekt van endossementen, die de vereischten missen, welke bij een volledig endossement aanwezig moeten zijn) laat zich daarom niet met regt beweren, omdat onze wetgever bij dat art. alleen de gevolgen van die endossementen, die, als niet volledig zijnde, geene eigendomsoverdragt ten gevolge hebben, heeft willen regelen. Dat een procura endossement eene lastgeving is, spreekt van

---

1 Mr. VOORDUIN, VIII, blz. 598.

2 Mr. HOVY, blz. 128.

zelf; dat behoefde de wetgever niet te zeggen; hij kan dus hier aan die endossementen niet gedacht hebben. Mag men nu door eene analogische toepassing der wet tot het resultaat komen, dat die endossementen, welke eene uitdrukkelijke volmagt inhouden, gelijk gesteld moeten worden met endossementen, die door de wet voor volmagten gehouden worden [1]? Ik geloof niet, dat hier eene zoodanige analogische uitlegging der wet kan plaats hebben. De wetgever heeft het onvolledig endossement wel met eene volmagt gelijkgesteld, doch hierop bij het tweede lid van ons art. eene allergewigtigste uitzondering in het belang des handels gemaakt; die uitzondering op de gewone regelen der lastgeving moet echter zijn strictae interpretationis, kan alleen zich beperken tot die endossementen, die volgens een vermoeden der wet voor volmagt worden gehouden, doch mag niet uitgebreid worden tot die endossementen, die stellig uitdrukken, dat zij volmagten zijn. In dat geval zullen de regelen, die bij de lastgeving in het algemeen gelden, moeten toegepast worden, en volgens die regelen kan de lasthebber slechts dan vervreemden, als de lastgever hem hiertoe uitdrukkelijk de bevoegdheid heeft verleend. Het eenige gevolg dus van de bijvoeging der woorden „of order" in een duidelijk uitgedrukt procura endossement zal dit zijn, dat de geëndosseerde een' ander in zijne plaats kan aanstellen [2]; doch alleen als lasthebber, dat hij ook wel zal mogen doen, zoo die woorden ontbreken,

---

[1] Mr. KIST, blz. 83.

[2] Art. 1840, al. 2 B. W.

met dat verschil echter, dat de geëndosseerde in het eerste geval bij het aanwezig zijn der woorden „of order" voor den tweeden lasthebber niet verantwoordelijk behoeft te zijn, terwijl hij dit in het tweede wel is [1].

Heb ik aldus nagegaan, welk het verschil is tusschen het volledig en onvolledig endossement, ten opzigte der regten, welke beiden aan den geëndosseerde geven, namelijk dat de volledig geëndosseerde eigenaar, de onvolledig geëndosseerde slechts lasthebber wordt, thans blijft mij nog over te onderzoeken, of de verpligtingen, die uit het volledig endossement ontstaan, (te weten, dat de endossant borg is voor acceptatie en betaling) ook verschillen van die, welke uit het onvolledige ontstaan. Daar onze wetgever de circulatie des wissels, al is hij ook onvolledig geëndosseerd, niet heeft verhinderd, doch aan den geëndosseerde, zoo het endossement aan order is, de bevoegdheid heeft gegeven, den wissel verder over te dragen, zoo is de vraag voorzeker niet van gewigt ontbloot, of even als alle endossanten, indien zich eene reeks volledige endossementen op den wissel bevinden, solidair jegens verdere houders verbonden zijn, zoo ook ingeval zich een onvolledig onder de rij der endossementen bevindt, de onvolledige endossant

---

[1] Verg. verder over het procura endossement, Mr. VISSERING, blz. 38, die meent, dat een duidelijk uitgedrukte procura onder onze wetgeving even als onder de Duitsche (die, zooals bekend is, geene bepaalde vereischten opgeeft voor het volledig endossement, en dus ook alleen een behoorlijk uitgedrukt procura endossement, niet een onvolledig, als lastgeving kent) alle verdere circulatie des wissels verbiedt.

zoowel als de onvolledig geëndosseerde, die later den wissel verder heeft overgedragen, als gewone endossanten aan den borgtogt zijn onderworpen? Deze vraag laat zich weder gereedelijk in twee deelen splitsen:

1°. wat den endossant-lastgever, d. i. wat hem, die een onvolledig doch aan order luidend endossement op den wissel heeft geplaatst, betreft;

2°. wat den endossant-lasthebber betreft, d. i. hij, die als onvolledig geëndosseerde bij een volledig endossement den wissel weder heeft overgedragen.

I. Wat den eerstgenoemde aangaat, deze blijft borg jegens alle verdere houders; onze wet legt toch aan allen, die een' wisselbrief geëndosseerd hebben, zonder onderscheid of dit bij volledig of onvolledig endossement geschiedt, de verpligting op den houder acceptatie en betaling te waarborgen; de endossant bij onvolledig endossement is dus ook hieronder begrepen, ook hij is aansprakelijk voor acceptatie en betaling des wissels. Het volledig endossement, door den lasthebber op zijnen last (immers door zijn onvolledig endossement aan order te stellen, heeft hij hem opgedragen den wissel verder te endosseren) op den wisselbrief geplaatst, verbindt ook hem, en vult, om zoo te zeggen, de gebreken van zijn eigen onvolledig endossement aan. Alle latere houders zullen dus tegen den onvolledigen endossant regres kunnen nemen, behalve alleen zijn onmiddelijk geëndosseerde, deze zal geene regresactie tegen hem hebben, om de eenvoudige reden, dat hij zijn lasthebber is, wanneer hij dus regres neemt, oefent hij niet zijne eigene regten, doch die zijns lastgevers uit, hij

zou dan als het ware tegen zich zelven ageren; tegen zijnen endossant zal hij dus slechts eene actio mandati hebben; ten opzigte echter van alle overigen is de onvolledige endossant even goed als elk ander aan de verpligting van borgtogt onderworpen [1].

II. Wat den onvolledig geëndosseerde betreft, die later als volledig endossant op den wissel voorkomt, kan men zeggen, dat ook deze borg moet zijn voor acceptatie en betaling? Hij heeft toch eigenlijk, door bij volledig endossement den wissel verder over te dragen, niets anders gedaan, dan den last volbragt, hem door zijnen lastgever opgedragen; volgens de gewone beginselen van lastgeving zou men dus niet kunnen zeggen, dat hij tot borgtogt gehouden is; immers, wanneer een lasthebber handelt overeenkomstig zijnen last, verbindt hij zijnen lastgever, niet zich zelven [2]. Het is echter de vraag of de gewone regelen van lastgeving ook hier gelden; dit hangt namelijk af van de wijze, waarop men het onvolledig endossement beschouwt, of als eene gewone volmagt ook tegenover derden [3], of wel alleen als eene volmagt tusschen den endossant en zijnen geëndosseerde, en niet tegenover de overige personen, die tot den wissel in betrekking staan. De laatste zienswijze

---

[1] Mr. KIST, blz. 85; Mr. ZUBLI, blz. 100.

[2] Art. 1844, B. W.

[3] Dit is het gevoelen van Mr. MODDERMAN, zie zijne diss. blz. 121 en vlg., vergel. ook eene beschouwing over het onvolledig endossement in het Regtsgeleerd Bijblad van 1845, blz. 837 en vlg., door dien zelfden schrijver, die daar op blz. 842 verschillende schrijvers aanhaalt, die dezelfde meening zijn toegedaan.

schijnt de ware te zijn; ons art. is te duidelijk, om dienaangaande eenigen twijfel over te laten: het zegt toch met ronde woorden, dat elk onvolledig endossement tusschen den endossant en dengeen, aan wien hij den wisselbrief heeft geëndosseerd, voor eene volmagt wordt gehouden. Nu moge men al beweren, dat zoodoende de geëndosseerde in tweederlei qualiteit verschijnt, namelijk en als lasthebber tegenover zijnen endossant, en als eigenaar des wissels tegenover derden, m. a. w. dat zoodoende het onvolledig endossement tegenover den een slechts de kracht eener volmagt heeft, tegenover alle anderen, daarentegen die van eigendoms overdragt en dus van een volledig endossement — de woorden van ons art. zijn toch te duidelijk, om aan de bedoeling van den wetgever te twijfelen; had hij aan het onvolledig endossement ook ten aanzien van derden slechts de kracht van eene volmagt willen geven, hij had alsdan de woorden: „tusschen den endossant en dengeen, aan wien hij den wisselbrief heeft geëndosseerd", weggelaten. Bij de redactie, zoo als zij thans luidt, moet men tot het besluit komen, dat, al moge de onvolledig geëndosseerde tegenover den endossant slechts lasthebber zijn, hij tegenover alle anderen wettige houder van den wissel is, en dat dus het onvolledig zoowel als het volledig endossement tegenover derden dezelfde gevolgen heeft. Deze meening, dat de geëndosseerde alleen jegens zijnen endossant als lasthebber moet beschouwd worden, wordt dan ook door de meesten onzer regtsgeleerden [1] gedeeld, en

[1] Mr. KIST, blz. 82, 85 en 86, Mr. DE PINTO in Themis IV, blz. 49 en vlg.

daarvan uitgaande, zal men ook tot het resultaat moeten komen, dat de onvolledig geëndosseerde, die den wissel verder overdraagt, even goed als alle andere endossanten borg moet zijn voor acceptatie en betaling. Wanneer hij toch een volledig endossement op den wisselbrief plaatst, onderwerpt hij zich aan al de verpligtingen den endossant bij art. 146 opgelegd [1].

Hiermede is, geloof ik, tevens ten duidelijkste aangetoond, dat het onjuist is, het onvolledig endossement aan order onzer wet gelijk te stellen met het endossement ohne Obligo der D. W. [2]; bij dit laatste endossement toch is de endossant van alle aansprakelijkheid ontheven, terwijl op de gronden hierboven ontvouwd, hij, die een onvolledig endossement, aan order luidende, op den wissel plaatst, geacht moet worden zich jegens latere houders even als een gewoon endossant te verbinden.

Wat eindelijk de vraag betreft, of het onvolledig endossement op eenen wissel, aan eigen order getrokken, voldoende is om daaraan wisselkracht te geven [3], deze vraag, die ook ten naauwste zamenhangt met de wijze, waarop men het onvolledig endossement beschouwt als volmagt, alleen ten aanzien van den endossant en geëndosseerde, of ook ten aanzien der overige personen, hoop ik later, wanneer ik de noodzakelijkheid van het endosseren van den wissel aan eigen order behandel, te beantwoorden.

---

[1] Holtius, I, blz. 367; Mr. zubli blz. 103 en 124.

[2] Zie blz. 67 dezer proeve.

[3] Mr. de pinto, II, blz. 140.

DERDE HOOFDSTUK.

HET BLANCO ENDOSSEMENT.

In geene enkele bepaling onzer wetgeving kan men met meer grond beweren, dat de wetgever de handelsusance, al mogt die dan ook in volkomen strijd zijn met eenmaal aangenomene regtsbeginselen, gevolgd heeft, dan in die, waarbij hij het blanco endossement geheel met het volledige gelijkgesteld heeft. Te regt heeft de wetgever begrepen, dat het beter was het algemeen aangenomen gebruik van den handel, om wissels in blanco te endosseren, door eene uitdrukkelijke bepaling te wettigen, dan een zoodanig endossement of stellig te verbieden, of wel door er over te zwijgen, het met het onvolledig endossement op een en dezelfde lijn te plaatsen. De ondervinding toch heeft ten duidelijkste geleerd, dat geene wetsbepaling in staat is de gewoonte van den handel, die het blanco endossement zoo veelvuldig bezigt, en verlangt, dat het even als het volledig endossement eigendomsoverdragt ten gevolge zal hebben, te keer te gaan. Een zeer duidelijk bewijs levert hiervan de Leipziger Wech-

selordnung, want, ofschoon deze het blanco endossement uitdrukkelijk verbood, door te bepalen, dat elke endossant zijn endossement geheel en al zelf moest invullen, kwamen er toch ook te Leipzig zeer dikwijls blanco endossementen voor [1]. De regtsgeleerden, die dit gebruik zeer goed kenden, zochten de uitdrukkelijke verbodsbepaling der wet op alle mogelijke wijzen te ontduiken, door onder anderen te beweren, dat het den blanco geëndosseerde vrij stond, het endossement in te vullen, zoo hij slechts zorg droeg, daarbij geene fout te begaan; ja zelfs vindt men vonnissen, die beslissen, dat de houder in het bijzijn van den regter, als deze hem opmerkzaam maakte, dat er zich verschillende blanco endossementen op den wissel bevonden, ze nog mogt invullen. Als nu zoodanige uitspraken gevonden worden tegen eene zoo stellige wetsbepaling als die der bovengenoemde Wisselverordening, (die niet alleen het blanco endossement verbiedt, maar zelfs aanduidt, wie het endossement moet invullen) dan is het duidelijk, dat de wetgever beter had gedaan den handel volkomene vrijheid te laten, om van het blanco endossement gebruik te maken [2]. Kan de wetgever dus niet door eene uitdrukkelijke verbodsbepaling den gang van het blanco endossement, dat in

---

[1] Zie de wetsbepaling bij EINERT, blz. 126; zij luidde aldus: "das Giro in blanco solle gänzlich abgeschafft sein, vielmehr solle der Geber des Wechselbriefs den Giro, wie sich's gebührt, völlig und mit ausdrücklicher Benennung der Zeit, wenn derselbe geschrieben, zu compliren schuldig sein." Ook te vinden in LE LONG'S vervolg van den wisselstijl tot Amsterdam.

[2] EINERT, l. c.

den handel om het gemak, en vooral ook om de vele voordeelen, die het soms kan opleveren, zoo geliefd is, niet stuiten, veel minder nog zal hij deze endossementen te keer kunnen gaan, door ze, als de Fransche wetgever doet, met stilzwijgen voorbij te gaan. Vooreerst toch heerschte er ten gevolge van dat stilzwijgen der Fransche wet reeds eenige onzekerheid, welke de kracht moest zijn van een blanco endossement. Want terwijl sommigen beweerden, dat een blanco endossement, zoo lang het nog niet was ingevuld, volstrekt geene actie aan den houder gaf [1], maar dat eerst door eene invulling, (al naar dat die volledig of onvolledig was) de houder als eigenaar of lasthebber moest beschouwd worden, leerden wederom anderen, dat een blanco endossement met het onvolledige moest gelijk gesteld worden en dus eene volmagt was. De tweede meening wordt door de Fransche jurisprudentie algemeen gevolgd [2], en schijnt op goede gronden te rusten: de artt. 137 en 138 van den Code toch komen in vele opzigten overeen met de art. 134 en 135 van ons wetboek, want nadat de Fransche wetgever bij het eerstgenoemde dier art. alles opsomt, wat het volledig endossement moet bevatten, bepaalt hij vervolgens, dat elk endossement, dat niet al die vereischten bezit, onvolledig zal zijn en slechts als volmagt zal gelden, en hiertoe moet zeker ook het blanco endossement gebragt worden [3].

---

[1] Pothier, n°. 40.

[2] Pailliet, ad art. 138, n°. 2 en 5.

[3] Biener, Abh. I, § 19, blz. 226.

Maar al houdt men die meening voor de ware, dan stuit men toch wederom op de moeijelijkheid, dat de blanco geëndosseerde de wet, die hem slechts als lasthebber beschouwd wil hebben, gemakkelijk kan ontduiken. Immers zij vordert niet uitdrukkelijk, dat een endossement in zijn geheel eigenhandig door den endossant geschreven zij; het zal door elk ander, dus ook door den geëndosseerde, kunnen ingevuld worden [1]. Hetzij de wet dus stilzwijgend of wel uitdrukkelijk, zoo als b. v. eene Hongaarsche wisselverordening van het jaar 1841 deed [2], het blanco endossement met het onvolledige gelijk stelt, die bepaling zal niets baten, en den handel geenszins beletten van het blanco endossement als eigendomsoverdragt gebruik te maken. Ieder toch, die houder des wisselsbriefs door een blanco endossement is geworden, zal het of op zijn' eigen' naam of op dien van eenen derde kunnen invullen [3]. Zoo geeft dan de wetgever, die aan het blanco endossement slechts de kracht van een onvolledig endossement toekent, dikwijls aanleiding tot bedrog van den kant des geëndosseerden. De endossant toch plaatst een blanco endossement op den wissel, daar hij slechts den geëndosseerde tot lasthebber wil aanstellen; deze echter zal straffeloos boven die handteekening een endossement kunnen stellen, hetwelk al de vereisch-

---

[1] Rogron, ad art. 127 en 138. Ook Pothier l. c. leerde dit reeds.

[2] Brauer, blz. 49; ook in art. 137 van het ontwerp van een Wetboek van Koophandel voor het koningrijk Holland van 1809, werd de bevoegdheid, die men door het blanco endossement verkreeg, gelijk gesteld met die uit het onvolledig endossement.

[3] Fremery, blz. 130. Mr. de Pinto, II, blz. 141.

ten bezit, om eigendomsoverdragt ten gevolge te hebben, en zoodoende tegen de bedoeling van den endossant eigenaar van den wisselbrief worden. Te regt heeft dan ook onze wetgever begrepen, dat het beter was, overeenkomstig het eenmaal aangenomen handelsgebruik, het blanco endossement met het volledige geheel gelijk te stellen, dan op nieuw eenen hopeloozen strijd aan te vangen, waarbij hij toch, zoo als de ondervinding had geleerd, het onderspit moest delven. Maar welke zijn nu de redenen, waarom de handel, ondanks het verbod des wetgevers, reeds zoo vroegtijdig [1] algemeen van het endossement in blanco gebruik maakte? De voordeelen, die dit endossement oplevert, zijn velen, al mogen zij allen niet even gewigtig zijn, en van daar dat de handel, zich niet storende aan de bepalingen van den wetgever, zijn eigen weg bewandelde, en den wissel gaarne door middel van een eenvoudig endossement in blanco overdroeg. Die voordeelen bestaan zoowel voor den endossant als voor den geëndosseerde, doch vooral voor den laatste. Wat den endossant betreft, hij kan, wel is waar, zoo hij eenen wissel aan eenen derde toezendt, om dien te verkoopen, en dus nog niet weet, wie de kooper zal zijn, eenvoudig een blanco endossement op den wissel plaatsen, en aldus aan dien

---

[1] Volgens EINERT, zie blz. 128, zou reeds het blanco endossement van den tijd dagteekenen, dat het wisselregt in Duitschland ontstond, dus omstreeks de XVII^de^ eeuw, en niet veel later dan het endossement zelf. Verg. ook KLETKE's Encyclopaedie, blz. 60.

derde overlaten, hoe hij dat endossement wil invullen, of op zijnen naam of op dien van den kooper [1]. Ook zal de endossant (ten minste dit noemt men ook onder de redenen, die tot aanbeveling van het blanco endossement kunnen strekken), door eenvoudig zijne handteekening op den wissel te plaatsen zich tijd en moeite besparen [2], doch er zijn nog veel gewigtigere redenen, dan de hierboven genoemde, waarom de geëndosseerde zich in vele gevallen den wissel liever in blanco, dan wel met een volledig endossement voorzien, zal doen endosseren. Door het blanco endossement toch verliest, ten minste zoolang de geëndosseerde dit nog niet of op zijnen naam of op dien van eenen derde heeft ingevuld, de wissel zijn oorspronkelijk karakter, en wordt van eene schuldvordering, betaalbaar aan een bepaald persoon of diens order, een papier aan toonder. Elk toch, die een wissel, met een blanco endossement voorzien, in zijn bezit heeft, is eigenaar, hij kan wederom den wissel verder overdragen, door hem eenvoudig over te geven aan een ander; en juist daarom, omdat een wissel, waarop zich een blanco endossement bevindt, geheel gelijk wordt aan eene schuldvordering, die aan toonder luidt, wordt van dit endossement door den handelstand een zoo veelvuldig gebruik gemaakt. Hij, die door middel van een blanco endossement houder van eenen wisselbrief is, behoeft, zoo hij den wissel verder wil

---

[1] Mr. MODDERMAN, blz. 75.

[2] EINERT l. c. Allergewigtigst is deze reden zeker niet.

overdragen, daarop geen endossement te stellen, daar hij kan volstaan, met hem eenvoudig over te geven, zonder het minste teeken, dat hij ooit den wisselbrief in zijn bezit gehad heeft. Die ontheffing van endosseren brengt dus ook mede, dat hij van alle aansprakelijkheid ontheven is; zijn naam komt niet voor onder de reeks der endossanten, volgende houders kunnen dus geen regres tegen hem uitoefenen [1]. Dit nu, dat men eigenaar van eenen wissel kan zijn, en dezen wederom verder overdragen, zonder daarom borg voor de acceptatie en betaling te moeten blijven zooals een gewoon endossant, is wel de voornaamste reden, waarom in den handel het bezigen van blanco endossementen zoo zeer in zwang is.

Misschien zal men hiertegen in het midden brengen, dat vooral bij wetgevingen, die den endossant uitdrukkelijk vergunnen, zich van zijnen borgtogt door de eene of andere clausule te ontslaan, zooals b. v. de bij de D. W. bekende clausule: „ohne Obligo," dit nut toch grootendeels verdwijnt; immers een endossant, die geen borg wil zijn, behoeft slechts deze woorden bij zijn endossement te voegen. Men moet echter niet vergeten, dat een endossement met zoodanige beperkende clausule toch altijd eenigzins het crediet des wissels zal benadeelen.

Behalve om de hierboven genoemde reden, is het endosseren in blanco ook dikwijls daarom aan-

---

[1] Over de groote verandering, die door het blanco endossement de wissel ondergaat, vergel. men vooral EINERT, blz. 120 en volg. Zie ook BIENER, Abh. IV, § 7, blz. 405 en volg.

bevelingswaardig, omdat het kan dienen, om de operatiën, die een koopman met den wissel wil doen, te bedekken. Zoolang toch het blanco endossement zich op den wissel bevindt, blijkt, daar de naam des geëndosseerden niet is ingevuld, niet uit den wissel, wie eigenaar daarvan is; hij, die houder is, kan derhalve, zoo hij om geld verlegen is, den wissel in disconto geven, zonder dat hiervan iets behoeft te blijken, zoo hij meent, dat zulks zijn crediet zou kunnen benadeelen [1].

Doch mogen aan de eene zijde vele en gewigtige redenen pleiten voor het toelaten van het blanco endossement, men kan ook niet ontkennen, dat aan de andere zijde een zoodanig endossement vele eigenaardige bezwaren oplevert, die als gronden daartegen aangevoerd kunnen worden. Van daar dan ook, dat vooral in vroegere tijden zich vele stemmen verhieven, om het blanco endossement als zeer gevaarlijk en gelegenheid gevende tot velerlei bedrog, te doen verwerpen [2]. Doch niet alleen in vroegeren maar ook nog in den tegenwoordigen tijd vindt men vele regtsgeleerden, die zich tegen de gelijkstelling van het blanco met het volledig endossement blijven verzetten, zoo als onder anderen blijkt uit de op blz. 87 aangehaalde Hongaarsche wisselverordening van het jaar 1841 [3], waarbij aan het blanco endossement

---

[1] Holtius, I, blz. 350. Brauer, blz. 49.

[2] Phoonsen, cap. IX, 16 en 17. Heineccius, cap. II, § 11.

[3] Zij bleef slechts gelden tot 25 Jan. 1850, toen de D. W. in Oostenrijk niet alleen in de tot den Duitschen bond behoorende landen, maar ook in al de overige niet Duitsche staten, slechts met geringe wijzigingen, werd ingevoerd. Kletke, blz. 93.

slechts de gevolgen van een procura endossement werden gegeven. Ja ook bij de beraadslaging over de algemeene Duitsche wisselwet, deed zich nog eene stem krachtig hooren tegen de aanneming van het blanco endossement, namelijk die van den Pruissischen afgevaardigde CAMPHAUSEN, uit Keulen, maar ondanks de bezwaren, die hij opperde, en waarvan eenige juist gezien en niet zonder beteekenis waren, kon hij niemand tot zijn gevoelen overhalen [1].

Het gewigtigste en voornaamste argument, hetwelk men tegen het blanco endossement aanvoert, is dit: dat de wissel, die, zoolang hij slechts van een blanco endossement voorzien is, met een papier aan toonder gelijk staat, de eigendom is van ieder, die hem slechts in zijn bezit heeft, aanleiding kan geven tot groot misbruik en schandelijk bedrog. Noch de dief, noch de vinder behoeven zich verder als wettige houders te legitimeren, zij kunnen de betaling van den wissel vorderen, of behoeven slechts het blanco endossement op hun eigen naam of op dien van een' derde in te vullen, en de wettige eigenaar is, zoo hij dit bedrog niet kan bewijzen, wat hem dikwijls zeer moeijelijk kan vallen, zijn geld kwijt. Van daar dan ook, dat de houder van een' in blanco geëndosseerden wissel, indien hij bevreesd is voor het verlies van den wissel, voorzigtig zal handelen het endossement, hetzij

---

[1] De gronden, door CAMPHAUSEN tegen het endossement in blanco aangevoerd, kan men vinden bij Mr. VISSERING, blz. 28 en volg.

op zijnen naam of op dien van een' derde in te vullen. Doch behalve dat de houder aan een groot gevaar is blootgesteld, daar hij bij het verlies van den wissel geen regt meer zal hebben betaling van den betrokkene te vorderen, en dus tegelijk met den wissel ook zijn geld kwijt is, kan men ook nog andere redenen, van meer of minder beteekenis opnoemen, die tegen het blanco endossement in het midden zijn gebragt. Van weinig gewigt is zeker de bewering van hen, die daarom het blanco endossement afkeuren, omdat het ten gevolge kan hebben, dat hij, die eerst eigenaar van den wisselbrief is geweest, en hem heeft overgedragen, later, wanneer hij weder den wissel in zijn bezit krijgt, dengeen, aan wien hij vroeger den wissel heeft overgedragen, tot rembours zal kunnen aanspreken. Dit geval kan zich bij het endossement in blanco gemakkelijk voordoen, maar niet wanneer de wissel door volledige endossementen is overgedragen; immers in dat geval zal hij die tweemaal in de rij der endossanten voorkomt, niet hen kunnen aanspreken, wier endossementen zich bevinden tusschen zijn eerste en laatste endossement, volgens den bekenden regtsregel: „quem „de evictione tenet actio, eum agentem repellit „exceptio." Doch hierover uitvoeriger, wanneer ik de gevolgen naga van het endosseren van een' wisselbrief aan hem, die reeds eenmaal als endossant daarop voorkomt. Bij een blanco endossement daarentegen is het niet noodig, dat de houder den wissel door middel van een endossement overdraagt; daarbij is eene eenvoudige overgave voldoende, en als nu

die tweede houder het endossement volledig invult, en vervolgens den wissel verder overdraagt, kan, zoo de vroegere houder bij blanco endossement dien wissel weder in zijn bezit krijgt, deze al zijne voormannen aanspreken, dus ook dengeen, aan wien hij den wissel heeft overgedragen: immers, daar zijn naam niet in de rij der endossanten voorkomt, is hij tot geenen borgtogt gehouden. Hierin nu zien vele eene reden tot afkeuring van het blanco endossement; overtuigend is echter door EINERT [1] aangetoond, hoe onjuist het is, om op dezen grond het blanco endossement af te keuren, door te bewijzen, dat zich ook bij andere schuldvorderingen ligt een zoodanig geval kan voordoen, en dat hiervoor dikwijls zeer goede beweegredenen aan te geven zijn.

Eene andere, doch ten minste volgens onze wetgeving, min grondige reden, om het blanco endossement te verwerpen, voeren zij aan, die meenen, dat hierdoor het regres voor latere houders zeer bemoeijelijkt wordt, indien aan dezen de woonplaats van den blanco endossant niet bekend is [2]. Daar echter, zooals wij boven gezien hebben, de vermelding der woonplaats van den endossant, al moge zij om het regres gemakkelijker te maken, gewenscht, en ook veelal door het gebruik aangenomen zijn, bij het volledig endossement geen vereischte is [3], zoo vervalt natuurlijk dit argument. Er zijn echter

---

[1] Op blz. 147 en volg.

[2] Dit was ook een der argumenten door den Heer CAMPHAUSEN aangevoerd. Mr. VISSERING l. c.

[3] Zie blz. 33 en volg. dezer proeve.

gewigtiger bezwaren, dan de laatstelijk aangevoerde, tegen het blanco endosseren in het midden te brengen.

Zooals bekend is bestaat een der voordeelen, die het endossement oplevert, hierin, dat, daar elk, die door middel van een endossement den wissel overdraagt, tevens borg is zoowel jegens dengeen, die zijn onmiddelijke geëndosseerde is, als jegens alle latere houders, het crediet eens wissels wint, al naarmate zich daarop meerdere en solidere endossementen bevinden. Zoolang nu een wissel slechts door volledig endossement wordt overgedragen, moet elk, die eigenaar van den wisselbrief is, en dien wederom verder wil endosseren, te gelijk ook zich zelven als borg verbinden, en even als de trekker voor acceptatie en betaling instaan; dit nu is niet het geval bij het blanco endossement, waarbij niet elkeen, die eigenaar geweest is van den wissel, ook borg is, daar eene eenvoudige overgave genoegzaam is, eenen derden tot eigenaar te maken. Moge dus ook al het blanco endossement juist om deze reden bij den handel in veelvuldig gebruik zijn, en die ontheffing van borgtogt de circulatie des wissels bevorderen, en daardoor in de behoeften des handels voorzien, men kan toch ook niet ontkennen, dat eene zoodanige ontheffing voor de soliditeit des wissels niet altijd bevorderlijk zal zijn.

Ten laatste is er nog één bezwaar, dat misschien wel het gewigtigste van allen is, en dat ik reeds even heb aangestipt, bij het behandelen van het antidateren der endossementen, namelijk dat, daar bij het blanco endossement, de dagteekening

niet gevorderd wordt, aldus ligtelijk, bij een op handen zijnde of reeds uitgebroken faillissement, de gefailleerde een' der schuldeischers ten nadeele der overigen kan verrijken. Om de misbruiken, die hieruit ligt zouden kunnen voortvloeijen, te voorkomen, was zoowel in vroegere ontwerpen als ook in het wetboek van 1830 [1] bepaald, dat, wanneer een blanco endossement eigendomsoverdragt wilde ten gevolge hebben, de handteekening alleen van den endossant niet voldoende was, maar ook de dagteekening gevorderd werd. Men maakte dus zoodoende onderscheid tusschen een blanco endossement, dat alleen de naamteekening van den endossant bevatte, en dat hetwelk ook eene dagteekening inhield; het eerste werd even als het onvolledig endossement slechts als eene lastgeving beschouwd, het tweede met het volledig endossement gelijk gesteld [2]. Vele stemmen echter verhieven zich tegen het behouden der dagteekening bij het blanco endossement: men wilde, dat de eenvoudige handteekening des endossants genoegzaam zou zijn tot eigendomsoverdragt, en dat wel op deze twee gronden. Vooreerst toch, zoo zeide men, was het niet duidelijk, of die dagteekening eigenhandig door den endossant moest gesteld worden, of niet [3], en zoo niet, dan had men wederom hetzelfde bezwaar, waarom vroeger, ondanks alle verbodsbepa-

---

[1] Namelijk bij art. 111.

[2] Zie de rede van den Heer BEELAERTS VAN BLOKLAND, bij Mr. VOORDUIN, VIII, blz. 602.

[3] Mr. VOORDUIN, VIII, blz. 599.

lingen des wetgevers, deze toch niet kon beletten dat het blanco endossement algemeen gebruikt werd. Immers even als de houder het blanco endossement, al verbood de wet deze wijze van endosseren, naar zijn goedvinden kon invullen, en aldus straffeloos het verbod der wet ontduiken; zoo ook zou, ingeval die dagteekening niet door den endossant zelven op den wisselbrief behoefde gesteld te worden, de houder die slechts bij te voegen hebben, om aldus eigenaar te worden, waar hij oorspronkelijk slechts lasthebber was. Doch zelfs al nam men aan, dat die dagteekening, wanneer zij werd gevorderd, dan ook eigenhandig door dengeen, die in blanco wilde endosseren, moest geschreven worden, dan nog verdiende deze bepaling afkeuring. Toen toch eenmaal de wetgever, door ondervinding wijs geworden, en ziende, dat hij onmogelijk het gebruik van het blanco endossement kon tegengaan, dit wilde regelen, en in de wet opnemen, mogt hij niet halverwege blijven stilstaan, en door de dagteekening te vorderen, het nut van het blanco endossement grootendeels wegnemen. Het algemeen gebruik in den handel toch brengt mede, dat de onderteekening des endossants alleen reeds als voldoende wordt beschouwd [1]. Ten einde zooveel mogelijk aan den wensch des handels te voldoen, werd daarom ten laatste besloten, zelfs de dagteekening als vereischte voor eigendomsoverdragt weg te laten, (al mogt ook het ontbreken daarvan aanleiding kunnen geven tot allerlei misbruiken) en

---

[1] Zie de bij Mr. VOORDUIN op dl. VIII blz. 603 aangehaalde redevoering van den Heer HOOFT.

eene eenvoudige handteekening op den wissel door den endossant geplaatst, geheel gelijk te stellen met het endossement, hetwelk aan al de vereischten der wet voldoet.

Door het blanco endossement wordt, zooals wij gezien hebben, ten minste zoolang het niet door latere houders is ingevuld, de wissel van een papier aan een bepaald persoon of diens order betaalbaar een papier aan toonder; had de wetgever daarom, nu hij eenmaal het blanco endossement had toegelaten, ook niet blanco wissels, d. i. zoodanige, die aan toonder getrokken zijn, moeten toelaten? Immers even als het blanco endossement zullen ook blanco wissels velerlei voordeelen aanbieden? [1]

Wat er van zij, onze wet, die vordert, dat de wissel aan een bepaald persoon betaalbaar gesteld worde, laat de wissels in blanco niet toe, dit belet evenwel niet dat er toch geldige wissels zullen kunnen getrokken worden, die geheel met wissels aan toonder gelijk staan; immers door eene gelijktijdige toelating en van wissels aan eigen order en van het blanco endossement, zal de trekker zoodanigen wissel slechts in blanco behoeven te endosseren, en dan zal, zoolang het endossement niet ingevuld is, de wissel volkomen gelijk staan met een papier aan toonder. Het was dan ook daarom, (omdat, al zweeg de wet over wissels aan toonder, die toch facto zeer goed

---

[1] Volgens het Engelsche regt kunnen wissels aan toonder getrokken worden; ook EINERT wilde in zijn ontwerp voor Saksen zoodanige wissels toegelaten hebben; zie Tit. II, § 45 van dat ontwerp.

kunnen bestaan) dat ook de D. W. [1] het niet noodig vond, uitdrukkelijk zoodanige wissels bij de wet toe te laten [2].

Boven hebben wij gezien, welke bewijskracht in regten aan het volledig en onvolledig endossement moet worden toegekend; hoedanig is het daarmede nu gesteld bij het blanco endossement? Ofschoon het al waar moge zijn, dat ons de aanhef der tweede volzin van art. 136 luidende: „zoodanig endossement wordt gerekend de erkenning van genotene waarde te bevatten," eenigzins reden zou kunnen geven, om te gelooven, dat het blanco endossement slechts eene praesumptio juris daarstelt, zoo is echter het verdere gedeelte van het art. zoo duidelijk gesteld, (het zegt toch uitdrukkelijk: „en draagt den eigendom des wissels aan den houder over") dat men tot het besluit schijnt te moeten komen, dat het blanco endossement niet slechts voor eene praesumptio juris, doch wel degelijk ook voor eene praesumptio juris et de jure moet gelden, en dat dus degeen, die eenen wissel in blanco geëndosseerd heeft, niet tot het bewijs kan toegelaten worden, dat hij slechts eene volmagt wilde geven. Dit is vooral ook daarom waar, omdat dezelfde reden, die ik hierboven bij het volledig endossement aanvoerde, ook hier kan gelden, dat het namelijk in de magt staat van den endossant, om, als hij den eigendom niet wil overdragen, daar-

---

[1] Immers even als bij ons is ook daar zoowel de wissel aan eigen order als het blanco endossement toegelaten. Zie verder Mr. VISSERING, blz. 11, BRAUER, blz. 34.

[2] Zie over het wenschelijke van blanco-wissels Mr. DE GRAAF, Diss. cit., blz. 55—58.

van door het stellen van een onvolledig endossement te doen blijken, en hij het dus aan zijne eigene nalatigheid te wijten heeft, zoo tegen zijne bedoeling de geëndosseerde eigenaar wordt [1]. Trouwens, waar men aan het volledig endossement de kracht van een volkomen bewijs toekent, en alle tegenbewijs uitsluit, daar moet men ook aan het blanco endossement diezelfde kracht toekennen; de geëndosseerde toch behoeft slechts het endossement in te vullen, om het van een blanco tot een volledig endossement te maken.

---

[1] Mr. DE PINTO, II blz. 142.

VIERDE HOOFDSTUK.

WELKE WISSELBRIEVEN ZIJN VATBAAR VOOR ENDOSSEMENT?

§ 1. DIE AAN ORDER GESTELD ZIJN.

Niet alle wisselbrieven zijn voor endossement vatbaar, een eerst vereischte der wissels om geëndosseerd te kunnen worden is, dat zij aan order luiden. Ofschoon toch de circulatie een hoofddoel des wissels is, en eene gemakkelijke en snelle wijze van overdragt dat doel ten hoogste bevordert, en ofschoon het misschien meer overeenkomstig het karakter des wissels is, dat de transmissibiliteit door middel van het endossement, als algemeene regel worde aangenomen zoo volgt daaruit nog geenszins, dat onze wet wissels, niet aan order getrokken, niet als wissels erkent. Men heeft wel eens uit de woorden van art. 100: „aangewezen persoon „of deszelfs order," en uit de plaatsing van het woordje *of* willen afleiden, dat de trekker de bevoegdheid had om aan latere houders te betalen, maar

bij eene vergelijking met de artt. 105, 133 en 139 is het zeer duidelijk, dat onze wet twee soorten van wissels kent, zoo wel die, welke aan order als die welke zonder bijvoeging van order zijn gesteld [1]. De eersten zijn vatbaar voor endossement; aan de keuze des nemers is het overgelaten, of hij een wissel wil hebben betaalbaar gesteld aan order of niet [2]. Dat het dikwijls den trekker van nut kan zijn, dat een wisselbrief niet aan order gesteld worde, blijkt hieruit; dat hij in dat geval zich alleen jegens den nemer verbindt, doch zijne toestemming niet geeft, om eenen nieuwen schuldeischer in de plaats van den ouden te stellen. Weigert de betrokkene de betaling, dan zullen niet, zoo als het geval zou zijn als de wissel geëndosseerd was, hem vele schuldeischers tot rembours kunnen aanspreken, (tegen wie hij daarenboven niet de personele exceptiën en tegenvorderingen, die hij tegen den nemer had, zoude kunnen doen gelden) doch slechts een, jegens wien hij zich verbonden heeft. Daarenboven als de acceptatie of betaling van eenen wissel wordt geweigerd, kan dit dikwijls het crediet van den trekker benadeelen, zoodat het wenschelijk kan zijn, dat dit aan slechts weinige personen bekend is [3]. Doch al zijn wisselbrieven, die niet aan order luiden, niet vatbaar voor endossement, zoo volgt

---

[1] Mr. Kist, bl. 33.

[2] Art. 105.

[3] Mr. Modderman, blz. 25. Mr. de Graaf, blz. 26. Ook Phoonsen in cap. IX. I. raadt den trekker aan, om, zoo de nemer hiermede genoegen neemt, den wissel niet aan order te stellen.

hieruit nog niet, dat zoodanige wissels niet kunnen worden overgedragen; maar de nemer moet alsdan den wissel overdragen bij gewone akte van cessie, in den vorm en naar de bepalingen van het B. Wetb., en de trekker behoudt, zoo lang hij in de overdragt niet uitdrukkelijk heeft toegestemd, al de exceptiën, die hij tegen den nemer had, ook tegen hem, aan wien deze den wisselbrief heeft overgedragen.

Van een ander stelsel dan onze wet is de D. W. uitgegaan, door te bepalen [1], dat de wissel alleen dan niet door endossement kan overgedragen worden, wanneer de trekker dit met de woorden: "niet aan order," of eene dergelijke uitdrukking heeft te kennen gegeven [2]. Ofschoon de D. W. dus misschien wel eenigzins boven de onze de voorkeur verdient, daar zij als beginsel aanneemt, dat alle wissels endossabel zijn, dus de transmissibiliteit als regel stelt, en dat de trekker, die hierop eene uitzondering wil maken, dit op den wissel uitdrukkelijk moet te kennen geven, zoo is dit verschil echter van gering belang, daar beide wetgevingen toch den

---

[1] Bij § 9, al. 2.

[2] Einert, die, zoo als men weet, den wissel het papieren geld der kooplieden noemt, ziet daarin zoo zeer het tot circulatie bestemde papier, dat hij in zijn ontwerp voor Saksen bepaalde, dat zelfs in geval de trekker uitdrukkelijk het endosseren verbiedt, dan nog de nemer het regt zal hebben den wissel verder door endossement over te dragen (§ 47, Tit II), echter met dat gevolg, dat de trekker alsdan slechts borg behoeft te zijn jegens den nemer, en dat dus volgende houders hem alleen zullen kunnen aanspreken uit naam van den nemer, en zich alle personele exceptiën en tegenvorderingen, die hij tegen den nemer heeft, moeten laten welgevallen (§ 4, Tit. VIII).

trekker het regt geven het endossement te verbieden, door den wissel niet aan order te stellen; het eenige verschil, dat tusschen beiden bestaat, bepaalt zich dus tot de wijze, waarop de niet transmissibiliteit wordt uitgedrukt [1].

De trekker kan alzoo het endosseren van eenen wisselbrief, door ze niet aan order te stellen, verhinderen, doch heeft ook een endossant datzelfde regt; met andere woorden kan een wissel oorspronkelijk getrokken aan order, doch aan iemand geëndosseerd zonder bijvoeging van order door dezen niet verder worden geëndosseerd? In utramque partem heeft men deze vraag beantwoord: aan de eene zijde beweert men, dat de endossant dit regt niet heeft en dat een op die wijze geëndosseerde den wissel wel verder kan overdragen, aan de andere, dat de geëndosseerde dit niet zal kunnen doen. Zij, die de vraag in den eersten zin beantwoorden, beweren [2] dat de wissel, eenmaal door den trekker aan order getrokken zijnde, de vatbaarheid voor overdragt door endossement heeft gekregen, en dat die niet door eenen lateren endossant kan weggenomen worden, dat zij, eenmaal in den oorspronkelijken wissel gelegen zijnde, daaraan gehecht blijft, en van den eenen op den anderen endossant stilzwijgend overgaat. Zij hechten dus geen de minste waarde aan het verbod van den endossant, om den wissel verder te endosseren. Zij, die de andere meening zijn toegedaan [3], bewe-

[1] Mr. Visserinc, blz. 23. Mr. Kist, blz. 72.

[2] Vijf adv. op art. 134. Mr. Hovy, blz. 124.

[3] Mr. Kist, blz. 72. Mr. Zubli, blz. 177.

ren daarentegen, dat de geëndosseerde in dat geval den wissel niet verder zal kunnen endosseren, omdat even als de trekker, zoo ook de endossant de bevoegdheid heeft om zijne verantwoordelijkheid te beperken, door zijn endossement niet aan order te stellen. De geëndosseerde zal alsdan niet door middel van endossement over den eigendom des wissels kunnen beschikken, doch alleen hem ter betaling kunnen aanbieden, en, zoo hij hem al endosseerde, zouden de volgende geëndosseerden geen verhaal kunnen uitoefenen op den endossant, die de woorden „aan order" had achterwege gelaten, omdat deze slechts den borgtogt heeft aanvaard, onder beding dat de wissel door endossement niet verder zou overgedragen worden. Hij heeft zich dus slechts jegens zijnen geëndosseerde, doch niet jegens verdere houders, willen verbinden. Ook op de vorige endossanten is er geen verhaal, omdat deze zich allen verbonden hebben, den geprotesteerden wisselbrief te betalen aan ieder, die vóór den vervaldag wettige houder was, en de houders, die volgen op den zonder order geëndosseerde, geen wettige houders kunnen genoemd worden, want die geëndosseerde was wel eigenaar, maar zonder regt, om verder te endosseren; hij kon dus nooit zijnen geëndosseerde tot eigenaar maken, daar hij niet meer regten kon overdragen, dan hij zelf bezat. Men heeft zelfs getracht uit al. 2 van art. 135 een bewijs voor deze meening te putten [1], doch ten onregte, zoo als door anderen [2]

---

[1] Mr. Zubli, l. c.

[2] Vijf. adv. l. c.

zeer juist is aangetoond; immers dat art. spreekt slechts over onvolledig endossement, en omschrijft dus alleen de bevoegdheid van den mandataris, terwijl hier sprake is van de regten, welke de eigenaar van eenen wissel heeft.

Men ziet hieruit tot welke verschillende tweeledige beantwoording deze vraag bij het stilzwijgen der wet heeft aanleiding gegeven; zeer gunstig onderscheidt zich ten dezen opzigte van onze wet de D. W., die dit punt niet over het hoofd heeft gezien, doch daarop een volledig antwoord heeft gegeven, door te bepalen [1] dat: „zoo in het endossement de „verdere overdragt door de woorden „niet aan order," „of eene uitdrukking van gelijke beteekenis verbo„den is, alsdan zij, aan wie de wissel uit han„den des geëndosseerde overgaat, geen regres tegen den endossant hebben."

De D. W.; die van het stelsel uitgegaan is, dat alle beperkende clausules, door den trekker, op den wisselbrief geplaatst, voor alle volgende eigenaars wet worden, terwijl de endossant alleen voor zich zelven kan stipuleren, zonder overigens op het lot van den wissel invloed uit te oefenen [2], is ook hier aan haar eenmaal aangenomen stelsel getrouw gebleven; immers door de toevoeging van het „niet aan order," door den trekker kan de wissel absoluut niet geëndosseerd worden, door de toevoeging door den endossant mist het endossement relatief zijne

---

[1] § 15.

[2] Mr. Vissering, blz. 45. Zie ook onder anderen § 9, al. 2, § 14, al. 2 en § 19.

kracht ten opzigte van dezen alleen; zoodat de vorige endossanten ook verbonden blijven jegens de geendosseerden, volgende op hem, die den wisselbrief wederom verder heeft overgedragen, ofschoon bij zijn endossement uitdrukkelijk de woorden „niet aan order," waren gevoegd. Wanneer men echter aanneemt, zooals hierboven is aangetoond, dat de clausule „zonder obligo," door een der endossanten op zijn endossement geplaatst, alleen van kracht is ten opzigte van hem, en noch vorige, noch volgende endossanten van eenige verpligting bevrijdt, dan moet men consequent doorredenerende, ondanks het stilzwijgen onzer wet, in dit geval toch tot hetzelfde resultaat komen, als bij de D. W. uitdrukkelijk is aangenomen. Te beweren toch, dat, wanneer de endossant het verdere endosseren van den wisselbrief verbiedt, dit volstrekt van geen gevolg zou zijn, en aan het ontbreken der woorden „of order" in het endossement alle kracht te ontzeggen, zou hard en onbillijk zijn voor den endossant, die, zoo als teregt door Mr. KIST wordt aangemerkt, even goed als de trekker de bevoegdheid moet hebben, zijnen borgtogt slechts tot zijnen geëndosseerde te beperken. Doch alleen ook zijnen borgtogt niet dien van zijne voorgangers, voor hen toch is het eene res inter alios acta, zij hebben zich verbonden jegens alle wettige houders, een niet aan order gesteld endossement kan dus niet de endossabiliteit aan den wissel ontnemen. Wanneer een op die wijze geëndosseerde den wissel wederom verder door endossement overdraagt, zullen ook die volgende geëndosseerden eene regresactie hebben tegen de endossanten, die vooraf gaan

aan hem, die het endossement niet aan order heeft gesteld; alleen den steller van het endossement zelven zullen zij niet kunnen aanspreken, deze heeft zich enkel jegens zijnen geëndosseerde verbonden. Neemt men echter aan, dat de beperkende clausules door een' endossant bij zijn endossement gevoegd ook voor degenen, die op hem volgen, verbindend zijn, dat dus, als de endossant de woorden: „zonder garantie," op zijn endossement heeft geplaatst, ook de op hem volgende endossanten niet kunnen worden aangesproken tot rembours, dan zal men ook in ons geval zoodanige kracht aan het niet aan order gestelde endossement moeten toekennen, dat hierdoor de geëndosseerde het regt verliest den wissel verder te endosseren, en dus de wisselbrief ophoudt endossabel te zijn. De D. W. verdient voorzeker allezins navolging, niet alleen, omdat zij door eene uitdrukkelijke bepaling in de wet op te nemen, den weg tot alle mogelijke quaesties heeft afgesneden, doch vooral ook om de wijze, waarop zij in dit geval heeft voorzien; zij is daarbij van het hoogst eenvoudig en rationeel stelsel uitgegaan: wat de trekker op den wisselbrief schrijft, is eene wet voor allen; wat de endossant bij zijn endossement voegt, geldt alleen voor hem zelven.

Niet elke wissel behoeft dus aan order gesteld te zijn, onze wet kent, zooals wij hierboven hebben gezien, ook wissels, die niet aan order luiden, die dan echter niet voor endossement vatbaar zijn. Alleen in een bijzonder geval wordt de endossabiliteit des wissels gevorderd, namelijk als hij aan de order des trekkers getrokken

is [1]; eenen wissel toch aan den trekker zelven gesteld kent onze wet niet. Zoodanige wissel, die doorgaans eene vermelding inhoudt van „waarde in mij zelven," is voorzeker eene gewigtige exceptie op den gewonen wissel, daar de naam desgenen, aan wien of aan wiens order betaald moet worden, niet vermeld en de trekker dus tegelijk nemer is. Het nut van zoodanigen wisselbrief bestaat vooral hierin, dat de trekker, voordat hij hem in circulatie brengt, zeker willende zijn, dat de betrokkene hem zal betalen, den wissel eerst ter acceptatie aanbiedt, en vervolgens endosseert [2]. Moet deze wissel geëndosseerd worden, om kracht als wissel te verkrijgen, of kan de trekker in eigen persoon de betaling daarvan vorderen? Meest alle schrijvers leeren, dat de wissel, aan order des trekkers getrokken, vóór het endossement geen wisselbrief is; in elken wisselbrief toch wordt gevorderd de vermelding van ten minste drie personen: trekker, nemer en betrokkene. Zoolang nu de wisselbrief aan de order van den trekker nog niet geëndosseerd is, ontbreekt de nemer, daar de qualiteit van trekker en nemer in een en dezelfde persoon vereenigd zijn; eerst door het endossement beantwoordt dus de wissel aan dat vereischte, de eerste geëndosseerde wordt dan tevens nemer. Daarenboven vordert ook art. 100, dat de wissel bevatte eene erkentenis van genotene waarde, die de trekker zich zelven niet kan geven, en die daarom

---

1 Zie art. 101a; ook bij de Fransche en Duitsche wet is een zoodanige wissel erkend, art. 110, 8 C. d. C. en § 6, al. 1 D. W.

2 Mr. Vissering, blz. 17.

eerst door het endossement verkregen kan worden [1]. Even als de schrijvers zoo is ook de jurisprudentie vrij eenstemmig, dat eerst door het endossement de wisselbrief, aan de order van den trekker getrokken, kracht als zoodanig verkrijgt, zoodat dan ook de trekker, al is de wisselbrief geaccepteerd, toch geene betaling uit dat accept kan vorderen [2]. Tot voor eenigen tijd was dit eene algemeen aangenomene meening, die, voor zoo ver mij bekend is, nergens eenen bestrijder vond, tot dat Mr. Kist in zijn uitstekend werk over het wisselregt een geheel tegenovergesteld gevoelen heeft voorgedragen, namelijk dat een wissel aan order des trekkers getrokken ook vóór het endossement reeds wisselkracht heeft, en dus de trekker tegen den acceptant in de qualiteit van nemer eene wisselactie zal hebben [3]. De beide hoofdargumenten van den schrijver zijn deze:

1°. de wissel aan eigen order verkrijgt volgens het vrij algemeen aangenomen gevoelen door het onvolledig endossement, dat toch slechts de kracht eener volmagt heeft, wisselkracht;

2°. de wissel aan eigen order is geheel gelijk aan dien, waarvan art. 111 gewag maakt, en deze is ook vóór het endossement een geldige wissel.

I. Wat de eerste dier opmerkingen betreft, hiertegen zou men, geloof ik, kunnen aanvoeren, dat het onvolledig endossement, zooals wij boven gezien

---

[1] Pothier, n°. 40. Rogron op art. 110. Paillet op art. 110 noot c. Mr. de Pinto, II blz. 110, 5 adv. op art. 101.

[2] Mr, Zubli, blz. 50, blz. 713 n°. 1329.

[3] Mr. Kist, blz. 50 en vlg.

hebben, wel eene volmagt is, doch alleen tusschen den endossant en geëndosseerde, niet ten aanzien van de overige personen bij den wissel betrokken; voor hen is het volkomen onverschillig, of een endossement volledig of onvolledig is; zij zullen, wanneer zij door dengeen, die bij onvolledig endossement houder des wissels is, worden aangesproken, hem niet de personele exceptiën, die zij tegen den lastgever mogten hebben, kunnen tegenwerpen. De acceptant zal dus, al moge hij ook jegens den trekker uit zijn accept niet verbonden zijn, dit wel zijn jegens den nemer, al is hij ook onvolledig geëndosseerde, omdat het voor hem volkomen hetzelfde is, of de ander door een volledig of onvolledig endossement nemer des wisselsbriefs is geworden.

II. Wat de tweede opmerking aangaat, dat de wissel aan eigen order geheel gelijk staat met den wissel volgens art. 111 getrokken, ook hiertegen kan men hetzelfde argument aanvoeren, als boven. Art. 111 toch spreekt van zoodanigen wissel, waarbij de nemer slechts lasthebber des trekkers is. Kan men de verbindtenis tusschen trekker en nemer bijna geheel gelijk stellen met die, welke tusschen den endossant en zijnen geëndosseerde bestaat, dan staat in het geval van art. 111 de nemer in dezelfde verhouding tot den trekker als een onvolledig geëndosseerde tot zijnen endossant; er zijn hier dus wel degelijk drie personen, want de nemer moge al tegenover den trekker lasthebber zijn, tegenover den betrokkene staat hij geheel gelijk met elken anderen nemer, die wettige eigenaar des wisselbriefs is.

En thans is ook de beantwoording der vraag, die

ik hierboven stelde [1], of door een onvolledig endossement door den trekker op eenen wissel aan eigen order gesteld, deze wisselkracht verkrijgt, en de houder uit dat irregulier endossement den acceptant wegens zijne acceptatie kan aanspreken, zeer gemakkelijk [2]. Wanneer men het gevoelen van Mr. Kist deelt, dat de wissel aan eigen order ook zonder endossement geldig is, dan komt natuurlijk deze vraag niet te pas, doch al neemt men ook het tegenovergestelde gevoelen aan, dat eerst door het endossement de wissel geldig wordt, dan moet men toch de vraag bevestigend beantwoorden, als men ten minste het onvolledig endossement als eene volmagt beschouwt, alleen ten aanzien van den endossant en zijnen geëndosseerde; het onvolledig endossement staat alsdan ten opzigte van den acceptant met een volledig geheel en al gelijk.

---

§ 2. DIE NOG NIET VERVALLEN ZIJN.

Doch niet alleen wisselbrieven, die niet aan order gesteld zijn, zijn niet vatbaar voor endossement; ook wisselbrieven, die reeds vervallen zijn, kunnen niet geëndosseerd worden [3]. Waarom onze wet-

---

[1] Op blz. 83.

[2] Bevestigend is deze vraag beantwoord door Mr. de Pinto, II blz. 140, in Themis IV 49—57 en in Regtsgel. adviezen, II 172—175. In een' ontkennenden zin in Regtsgel. Bijblad, 1845, blz. 837—846.

[1] Art. 133 en 138.

gever het endosseren van zoodanige wisselbrieven verboden heeft, is gemakkelijk na te gaan. De trekker toch en alle endossanten hebben zich wel als borgen voor de solvabiliteit des betrokkenen en voor de deugdelijkheid des wissels jegens al hunne opvolgers verbonden; ook de acceptant heeft de betaling des wisselbriefs aan hem, die houder was ten tijde der acceptatie, en aan diens order beloofd [1]; maar allen hebben zich slechts verbonden aan hem, die op den vervaldag de order des nemers zal zijn. Tot aan den vervaldag (hetzij dat die dag uitdrukkelijk op den wisselbrief zij aangeduid, hetzij dat de wet, zoo als bij wissels op zigt en op eenigen tijd na zigt [2], zelve den termijn vaststelt, binnen welken de wissel ter betaling of acceptatie moet worden aangeboden) is de persoon nog onbepaald, aan wien zal moeten voldaan worden; ieder geëndosseerde kan den wissel weder verder endosseren; nimmer kan een houder genoodzaakt worden, de betaling reeds vóór den vervaltijd te ontvangen [3]; de acceptant kan niet door beslag te leggen op den wisselbrief zijnen verderen loop beletten [4]; tot aan den vervaldag dus heeft elke wettige houder regt den wissel door endossement over te dragen. Doch is eenmaal die dag daar, dan hebben de trekker, de acceptant en alle

---

1 Bender noemt ons echter eene wisselverordening, namelijk die van Augsburg, welke het endosseren eens wissels na gedane acceptatie niet meer toeliet, dl. I, § 360, blz. 568, noot e.

2 Art. 116.

3 Art. 159.

4 Art. 119.

overige wisselschuldenaren niet langer een' onbepaalden persoon tot hunnen schuldeischer, doch dan is degeen, die op dien tijd wettige houder des wissels is, hun schuldeischer. Deze zou, zoo hij den wisselbrief nu nog verder kon endosseren, de verschillende verbindtenissen, die de wisselschuldenaars hebben aangegaan, te buiten gaan, daar toch allen slechts daarvoor instaan, dat op den vervaldag de betaling zal gedaan worden aan hem, die alsdan de order des nemers zal zijn. Hetzij dus de houder op dien dag de betaling van den betrokkene of acceptant heeft gevraagd, en bij non betaling protest heeft doen opmaken, hetzij hij dit heeft nagelaten, en dus slechts eene actie behoudt tegen den acceptant en tegen den trekker, die voor geen fonds gezorgd heeft, in beide gevallen zal de houder niet meer het regt hebben, den wisselbrief verder te endosseren. De wissel toch verliest, zoodra de vervaltijd daar is, zijn karakter als wissel, en heeft van dien tijd af niet meer de kracht van eenen wissel, maar slechts die eener schuldvordering, geboren uit eenen onbetaald geblevenen wissel; die vordering kan de houder, zoolang de wisselschuld niet gekweten of verjaard is, even als elke andere, wel overdragen, doch niet krachtens wisselregt, maar volgens gewoon burgerlijk regt, dus door middel van cessie, en wel, zoo als art. 139 voorschrijft, door eene afzonderlijke akte van cessie. Die overdragt kan dus niet meer de gewigtige gevolgen hebben, die het endossement heeft; zij geeft den cessionaris niet die uitgebreide regten, welke een geëndosseerde uit het endossement ontleent, doch heeft slechts de gewone gevolgen eener

cessie; tegen den cessionaris zullen dus alle exceptiën kunnen worden gebruikt, die den houder op den vervaldag konden worden tegengeworpen [1]. Het is alzoo geheel overeenkomstig met de beginselen van het wisselregt, dat onze wetgever het endosseren van vervallen wisselbrieven heeft verboden [2], ofschoon deze bepaling nog al vele tegenkanting vond, daar vele leden der Staten-Generaal, ook indien de wisselbrief reeds vervallen was, toch nog het endossement wilden hebben toegelaten [3]. In groote handelsplaatsen toch komt het dikwijls voor, dat reeds vervallen wisselbrieven, doch die nog niet van non betaling geprotesteerd zijn (want de wissels, waarvan de betaling geweigerd is, zullen wel zelden verder geëndosseerd worden) nog gedurende eenigen tijd zonder protest in omloop blijven. Van daar dat ook de Bremer Wechselordnung bepaalde, dat een wissel nog na den vervaltijd kon geëndos-

---

1 Mr. Kist, blz. 73. Mr. Vissering, blz. 38. Mr. Zubli, blz. 121.

2 Bij het vroeger ontwerp van 1822, waar bij gewone wisselbrieven, die niet getrokken waren, om precieselijk of fix op den vervaldag voldaan te worden, nog zes respytdagen waren toegekend (art. XC), mogt dus natuurlijk ook de wissel gedurende die dagen nog geëndosseerd worden (art. XLVII).

Die respijt, gratie- of nadagen, vroeger bij ons te lande veel in gebruik, werden echter noch bij volgende ontwerpen, noch bij onze tegenwoordige wetgeving behouden, op het voorbeeld van den C. d. C., die ze ook niet kende; het ontwerp van koning Lodewijk wilde ze bij art. 167 toelaten, zie Mr. Voorduin, VIII blz. 619 en 620. Over het ondoelmatige der respijtdagen vergel. men vooral Einert's Wechselrecht, hoofdstuk VI, blz. 376 en vlg.

3 Mr. Voorduin, VIII blz. 607.

seerd worden, al was er ook reeds protest van non betaling gedaan [1]. Daarenboven heeft onze wet door te bepalen, dat vervallene wisselbrieven niet voor endossement vatbaar zijn, eene strijdvraag beslist, die, bij het stilzwijgen der Fransche wetgeving, de jurisprudentie en regtsgeleerden aldaar zeer verdeeld hield. Ofschoon toch reeds SAVARY leerde, dat een wisselbrief na den vervaltijd zijn karakter van transmissibiliteit verliest, en niet meer voor endossement vatbaar is, en ook vele andere schrijvers meenden, dat aan een endossement van eenen zoodanigen wissel nooit meerdere waarde kan gehecht worden, dan aan eene gewone cessie eener schuldvordering, of dat het eenvoudig als eene volmagt moet beschouwd worden [2], welk gevoelen door verschillende regterlijke collegies werd gedeeld, zoo kan men toch ook vele vonnissen vinden, waarbij eene tegenovergestelde meening is aangenomen, en aan een endossement na den vervaldag de gewone kracht wordt toegekend [3].

Welke zullen nu volgens onze wet de gevolgen zijn van een endossement, na den vervaltijd op den wisselbrief gesteld? Onze wetgever zwijgt hier-

---

[1] Zie § 29 der Bremer Wechselordnung, aangehaald bij Mr. VISSERING, blz. 41 en bij BRAUER blz. 52, aldus luidende: „ein Wechsel kann, so lange die Wechselkraft nicht erloschen ist, indossirt werden, selbst der Protest wegen Nichtzahlung hebt die Befugniss der Wechselinhabers dazu nicht auf."

[2] BIENER, Abh. IV § 9, blz. 440.

[3] PAILLIET, ad. art. 136 N°. 3. HOLTIUS, I blz. 355. Mr. ZUBLI, blz. 129 en 711.

over; hij heeft de gevolgen van een zoodanig endossement niet geregeld. Dientengevolge zijn de gevoelens over de kracht, die men aan een zoodanig endossement moet toekennen, zeer uiteenloopend; sommigen willen het endossement als van nul en geenerlei waarde beschouwen, anderen daarentegen beweren, dat het alleen de gevolgen eener volmagt zal hebben. De onjuistheid dier beide meeningen is door onze nieuwste schrijvers over wisselregt duidelijk aangetoond; zij hebben bewezen, dat een zoodanig endossement de gevolgen moet hebben eener gewone cessie. [1] De bewering toch, dat het als volmagt zou moeten gelden, zooals onder anderen bij een vonnis der A. R. te Amsterdam van 15 Julij 1839 [2] is aangenomen, is daarom onjuist, omdat onze wet nergens bepaalt, dat zulk een endossement, dat toch al de vereischten bezit van een volledig endossement, slechts voor eene volmagt moet worden gehouden; indien de endossant een endossement, tot eigendomsoverdragt geschikt, op den wisselbrief plaatst, kan het nooit zijne bedoeling zijn, den geëndosseerde eenvoudig lasthebber te maken, doch wel zijne vordering af te staan. Kan het endossement dus niet als eene lastgeving worden aangemerkt, dan blijft ons niets over, dan de keuze tusschen deze twee gevoelens: of aan het endossement alle kracht te ontzeggen, of er de kracht eener cessie aan toe te kennen; de gewone en belangrijke uitwerking, die anders het endossement heeft, kan men er natuurlijk niet aan

---

[1] Mr. Kist, blz 75, Mr. Vissering, blz. 39.

[2] Vijf adv. ad art. 139. Holtius, I, blz. 356.

toekennen. Nu pleiten wel de woorden:„ eene afzonderlijke akte van cessie," in art. 139 schijnbaar tegen de meening, dat het endossement moet gelden als cessie. Wanneer de wet toch, zoo redeneert men, uitdrukkelijk bepaalt, dat de eigendomsoverdragt moet geschieden bij afzonderlijke akte van cessie, dan heeft zij hierdoor de op den wissel zelven gestelde cessie willen uitsluiten. Maar anderen hebben ten duidelijkste aangetoond, dat daarom de wetgever nog niet heeft gewild, dat die afzonderlijke akte juist op een afzonderlijk stuk papier werd geplaatst, en dat de op den wissel zelven gestelde cessiën zouden zijn uitgesloten [1]; het is genoegzaam, zoo slechts uit den inhoud van het geschrevene de wil blijkt, om de vordering af te staan. Daartoe nu is een gewoon endossement voldoende. Men zal dus aan een zoodanig endossement kracht van cessie moeten toekennen, zoodat de geëndosseerde, doordat hij slechts cessionaris wordt, zal bloot staan aan al de exceptiën, die de schuldenaar heeft tegen dengeen, die op den vervaldag houder des wissels was [2].

Zooals in menig opzigt, zoo onderscheidt zich ook hier weder de D. W. gunstig van onze wet, daar zij bij § 16 de werking van een endossement na den

---

[1] Het endossement, al is het op hetzelfde papier geplaatst als de wissel, kan zeer goed eene afzonderlijke akte genoemd worden. Vergel. Regtsgel. Bijblad, 1846, blz. 152.

[2] Van hetzelfde stelsel gaat het Engelsche wisselregt uit, dat het endossement van wissels boven de 5 Lst. na den vervaldag niet toelaat, doch daaraan slechts de gevolgen eener cessie toekent. Mr. Zubli, blz. 749. Bender, I, § 360, blz. 596, noot *g*.

vervaldag naauwkeurig bepaalt [1]. Zij onderscheidt twee verschillende gevallen namelijk: dat het protest van non betaling des wissels, waarop het endossement na den vervaldag gesteld is, tijdig geschied is, en dat het verzuimd is; aan die beide gevallen hecht zij verschillende gevolgen. In het eerste geval, wanneer het protest tijdig is gedaan, verkrijgt degeen, aan wien de wisselbrief na den vervaldag is geëndosseerd, behalve eene gewone burgerlijke actie tegen zijnen endossant, volgens het speciaal contract tusschen hen beiden aangegaan, tegen den acceptant en alle verdere wisselschuldenaars slechts die regten, die de endossant tegen hen had. Het is alsdan dus niets meer dan eene gewone cessie (ofschoon men dat woord uitdrukkelijk heeft willen vermijden), de geëndosseerde treedt slechts in de regten van hem, die den wisselbrief na den vervaldag geëndosseerd heeft, even als deze zal hij dus eene actie tegen den acceptant hebben, en ook eene vordering tot rembours tegen den trekker en tegen al degenen, die vóór den vervaldag den wisselbrief geëndosseerd hebben, doch alleen als cessionaris van den endossant, zoodat allen hem de excepties, die zij tegen dezen hadden, kunnen tegenwerpen. In het tweede geval, wanneer het tijdig protest verzuimd is, wordt aan het endossement meer kracht toegekend. In dat geval zal de geëndosseerde eene wisselregtelijke actie hebben tegen den acceptant, en, is de wissel wederom verder geëndosseerd, ook nog bovendien eene

---

1 Mr. Vissering, blz. 34 en 40. Brauer, blz. 52 en volg.

regresactie tegen elken endossant, die na afloop van den termijn voor het protest van non-betaling den wissel heeft geëndosseerd. In dat geval dus blijft de wissel nog wisselkracht behouden; wel zal de geëndosseerde geen regres kunnen uitoefenen tegen trekker en endossanten vóór den vervaldag, (deze toch zijn even als bij ons bij verzuim van tijdig protest van hunne verpligtingen ontheven [1]) doch de acceptant blijft nog altijd gehouden aan den houder, wie die ook zij, te betalen, het verzuim van protest ontslaat hem niet even als trekker en endossanten van zijne verpligting; daarenboven zijn de nieuwe reeks van endossanten, die na den vervaldag op den wissel kunnen voorkomen, elkanders borgen. Men ziet dus, welk een groot verschil de D. W. heeft gemaakt tusschen het endossement van eenen tijdig geprotesteerden en van eenen niet tijdig geprotesteerden vervallen wisselbrief, daar in het eerste geval het endossement slechts de gewone gevolgen eener cessie heeft, in het tweede daarentegen, ten opzigte van den acceptant en van degenen, die na den vervaldag den wissel hebben geëndosseerd, de gevolgen van een gewoon endossement verkrijgt, terwijl alleen trekker en endossanten vóór den vervaltijd van alle aanspraak bevrijd zijn. Of echter de acceptant in dit laatste geval niet tot meerdere verpligtingen gehouden is, dan hij oorspronkelijk heeft op zich genomen, valt, geloof ik, niet te betwijfelen; want al moge hij ook,

---

[1] § 41. De D. W. bevrijdt ook den trekker van zijne verbindtenis, onverschillig of hij bij den betrokkene al of niet fonds bezorgd heeft.

zelfs indien de wissel hem niet op den vervaldag gepresenteerd wordt, toch nog verbonden blijven, hij heeft toch maar beloofd tot op zekeren tijd te zullen betalen aan ieder, die buiten zijn weten zijn schuldeischer worden zou. Is echter eenmaal de vervaldag daar, dan wordt ook voor hem de tot nu toe onbepaalde schuldeischer een bepaald persoon, dan is hij, die op dien termijn houder is van den wissel, zijn schuldeischer; draagt deze nu nog na dien tijd den wisselbrief over, dan zou de acceptant op de aangevoerde gronden den geëndosseerde de personele exceptiën, die hij tegen hem heeft, die den wisselbrief na den vervaldag heeft geëndosseerd, moeten kunnen tegenwerpen. Zooals men ziet, gaat echter de D. W. van eene andere stelling uit, en geeft aan den geendosseerde tegen den acceptant dezelfde regten, als aan hem, die vóór den vervaldag den wisselbrief door endossement heeft verkregen [1].

Daar een vervallen wisselbrief niet meer vatbaar is voor endossement, of ten minste zoodanig endossement nimmer meer gevolgen kan hebben, dan eene gewone cessie, zoo moet dus ook de tijd, waarop de wisselbrief is geëndosseerd, kunnen bewezen worden. Bij een volledig endossement is zoodanig bewijs zeer gemakkelijk, dit toch moet eene

---

[1] Over het endossement van wisselbrieven na den vervaltijd vergel. men ook Biener, Abh. IV. § 9, blz. 436 en vlg., die een onderscheid wil maken tusschen wissels, die wel en niet geaccepteerd zijn, welke eersten volgens zijne meening wel vatbaar voor endossement moeten zijn, de laatsten daarentegen, zoo de vervaltijd daar is, niet meer.

dagteekening hebben, en hieruit zal dus blijken of het endossement gesteld is vóór of na den vervaldag. Die dagteekening toch is niet alleen van kracht voor partijen onderling, maar geldt ook tegen alle overige in den wissel betrokkene personen. Men heeft wel eens het tegendeel beweerd, en gezegd, dat, daar onderhandsche akten ten aanzien van derden dan alleen kracht hebben, indien een der vier omstandigheden, waarvan art. 1917 B. W. spreekt, aanwezig is, dus ook een endossement ten aanzien van derden eerst na het protest eenen vasten datum verkrijgt [1]. Onze wet vordert echter bepaaldelijk, dat een volledig endossement gedateerd zij, en deze bepaling zou, indien men een endossement, door den endossant op den wisselbrief gesteld, ten aanzien van den wisselschuldenaar als eene handeling tusschen derden wilde beschouwen, overbodig zijn, daar zij niet geschreven is, opdat de datum alleen tusschen partijen onderling, maar ook tegen derden zou gelden. Men kan aan den wissel, al moge hij geen authentiek geschrift zijn, maar slechts een onderhandsch, toch niet eene soort van authentiek karakter ontzeggen [2]. Daar echter onze wet ook endossementen toelaat, alleen voorzien van de hand-

---

[1] Daar het protest eene akte is door een openbaar ambtenaar opgemaakt, zoo zou alsdan een der vereischten, in art. 1917 opgenoemd, om het geschrift eenen vasten datum te geven ten aanzien van derden, aanwezig zijn. Dat een endossement eerst eene vaste dagteekening ten aanzien van derden na het protest zou ontvangen, is ook ontkend bij Arr. H. R., 10 Maart. 1848 (Ned. Regtspr. XXX, 85).

[2] Mr. Kist, blz. 31.

teekening des endossants, zoo zal in dat geval de tijd, wanneer de wissel is geëndosseerd, niet uit het endossement kunnen blijken; alsdan zal men dus het endossement, zoolang niet bewezen is, dat het na den vervaldag op den wissel geplaatst is, voor geldig moeten houden. De wisselschuldenaar echter, die, aangesproken wordende, beweert, dat het geschied is na den vervaldag, zal dit moeten bewijzen [1].

Moeten wissels, waarvan de betrokkene is gefailleerd, en die dus, volgens art. 155, voor vervallen worden gehouden, met vervallen wisselbrieven gelijk gesteld worden, en dus daaraan ook de vatbaarheid, om verder te worden geëndosseerd, ontzegd worden? Deze vraag wordt vrij algemeen [2] ontkennend beantwoord; men beweert dat zoodanige wissels nog wel endossabel zijn, en dit op de volgende gronden. 1°. beroept men zich op de woorden der wet; art. 139 spreekt niet van *vervallen* wisselbrieven, doch van wisselbrieven, *waarvan de vervaldag is verstreken;* in het oorspronkelijk ontwerp van 22 October 1834 stonden de woorden: *wissels die vervallen zijn*, maar deze zijn later op eene aanmerking der tweede afdeeling, die meende, dat zij niet juist het denkbeeld teruggaven, hetwelk daarin ligt opgesloten, in de tegenwoordige redactie veranderd [3]. Van groote beteekenis is echter dit argument niet, want al moge er tusschen deze beide uitdrukkingen eenig verschil zijn,

---

[1] Mr. De Pinto, II, blz. 137, Mr. De Graaf, blz. 31 en vlg.

[2] Mr. Kist, blz. 76 en de door dien schrijver aangehaalde vonnissen.

[3] Mr. Voorduin, VIII, blz. 608.

men moet toch niet uit het oog verliezen, dat onze wetgever ze promiscue heeft gebruikt, immers art. 133, hetwelk die wisselbrieven opnoemt, die voor endossement vatbaar zijn, spreekt van nog niet *vervallen* wisselbrieven. Doch er is een nog veel betere grond, waarop zich de bewering, dat wissels, waarvan de betrokkene is gefailleerd, wel voor endossement vatbaar zijn, laat staven, in onze wet te vinden. Art. 155 toch zegt wel, dat bij faillissement van den betrokkene de wissel voor vervallen wordt gehouden, doch stelt hem daarom nog niet geheel en al op dezelfde lijn met elken vervallen wisselbrief. Ware dit het geval, dan zou de houder verpligt zijn den wisselbrief reeds op den volgenden dag te laten protesteren [1], en dit behoeft hij niet te doen, het is aan zijne keuze overgelaten, of hij den wisselbrief van non-betaling wil laten protesteren. De bepaling van art. 155 is, even als die van art. 178, dat voorziet in het geval van faillissement van den acceptant vóór den vervaldag, geheel overeenkomstig met het beginsel, bij art. 1307 B. W. en art. 778 W. v. K. aangenomen, dat alle schulden, al zijn zij ook nog niet vervallen, door het faillissement opeischbaar worden. Doch deze regel geldt alleen ten opzigte van den gefailleerden schuldenaar, niet ten opzigte zijner medeschuldenaars of borgen; de houder zal dus, bij faillissement van den acceptant, van dezen de betaling kunnen vorderen, doch niet van de overige wisselschuldenaars; als deze niet verkiezen den wissel in te trekken, behoeven zij al-

---

[1] Art. 179. HOLTIUS, I, blz. 287.

leen borg te stellen [1]. Het eenige gevolg dus dat onze wetgever aan het faillissement vóór den vervaldag van den betrokkene of acceptant heeft gehecht, is dit, dat ten opzigte van den gefailleerden acceptant of betrokkene de wissel voor vervallen wordt gehouden, doch onze wet heeft daarom aan den wissel zijne vatbaarheid voor endossement niet willen ontnemen. Het is waar, in één geval zal de houder aan den wissel zijne endossabiliteit kunnen ontnemen, namelijk dan, wanneer hij als crediteur in den boedel des gefailleerden acceptants opkomt, en zich laat verifieren: in dat geval toch zou hij, zoo hij zijn regt tegen den gefailleerde wilde over dragen, dit niet meer kunnen doen door middel van endossement, doch zou zijne overdragt slechts de gewone gevolgen eener cessie hebben; maar dan is het niet het faillissement, dat aan den wissel zijne vatbaarheid voor endossement ontneemt, doch de handeling van den houder zelven. Wacht hij echter den vervaldag af, zonder protest te laten opmaken, of oefent hij zijn regt van regres na het doen van protest uit, alsdan verliest de wissel zijne vatbaarheid voor endossement niet. Indien men toch beweerde, dat in geval van protest van non-betaling bij faillissement des betrokkenen, de wissel niet meer endossabel zou zijn, dan zou men dit met hetzelfde regt ook van den van non-acceptatie geprotesteerden wisselbrief kunnen zeggen; die beide acties van regres zijn toch in hare gevolgen geheel hetzelfde. Bovendien de reden waar-

---

1 Art. 177 en 178.

om, zooals hierboven is aangetoond, een wisselbrief na den vervaldag niet meer voor endossement vatbaar is, bestaat niet in geval van faillissement van den betrokkene of acceptant. Men mag dus veilig aannemen, dat onze wetgever niet eene zoodanige uitbreiding aan art. 155 heeft willen geven, dat daaruit zou volgen, dat de houder in dat geval den wisselbrief niet verder zou mogen endosseren. Wanneer men dat gevoelen aannam, zou daardoor aan den houder een onderzoek worden opgelegd, of de betrokkene of acceptant ook in staat van faillissement is; een endossement toch na den aanvang van het faillissement zou dan, even als het endossement van wisselbrieven na den vervaldag, alleen het gevolg hebben eener cessie, en de excepties, die de betrokkene tegen den houder op den dag van het faillissement had, zouden ook tegen alle verdere houders gebruikt kunnen worden. Men gevoelt echter, dat zoodoende de wisselhandel veel van zijne zekerheid zou verliezen, daar het toch in vele gevallen, b. v. wanneer de betrokkene op eenen grooten afstand van den houder woont, voor dezen bijna ondoenlijk is, te weten of de betrokkene gefailleerd is, en dat het daarom in het belang van den handel is, aan te nemen dat wissels, waarvan de betrokkene of acceptant gefailleerd is, wel vatbaar zijn voor endossement [1].

---

[1] Vergelijk verder het betoog van Mr. Kist in Themis 1857, blz. 21 en vlg., waar deze schrijver het gevoelen bestrijdt van Mr. J. G. Rochussen, die in Themis 1855, blz. 550 en vgl., beweert, dat bij faillissement van den betrokkene de wissel zijne vatbaarheid voor endossement verliest.

VIJFDE HOOFDSTUK.

WIE ZIJN BEKWAAM WISSELBRIEVEN TE ENDOSSEREN?

Wanneer men zich de vraag stelt, welke personen op een' wisselbrief als geëndosseerden en endossanten kunnen voorkomen, dan is het hetzelfde, alsof men vraagt, wie zich in het algemeen door wisselteckening kan verbinden, wie bevoegd is wisselverbindtenissen aan te gaan? Een bepaald antwoord op deze vraag geeft ons de D. W., waar zij in § 1 zegt: „Bekwaam om wisselverbindtenissen aan te gaan is „ieder, die zich door overeenkomst verbinden kan." Misschien mag het eenigzins vreemd schijnen, zoodanige bepaling aan het hoofd eener wisselwet te lezen; voor Duitschland, waar naast deze algemeene wet, die voor alle landen geldt, nog zoo vele afzonderlijke burgerlijke en handelswetgevingen voor de verschillende staten bestaan [1], was eene zoodanige

1 Misschien is de tijd niet ver meer verwijderd, dat de woorden, van den Hoogleeraar VISSERING bewaarheid zullen

afzonderlijke bepaling echter noodig, om aan te wijzen, op welke personen het wisselregt toepasselijk zou zijn. Ieder dan, die zich door overeenkomst verbinden kan, is ook bevoegd wisselverbindtenissen aan te gaan, hij kan dus zoowel trekker als endossant zijn, daar de betrekking, waarin endossant en geëndosseerde tegenover elkander staan, zeer veel overeenkomst heeft met die tusschen trekker en nemer. Wat onze wet betreft, deze heeft wel niet, zooals de D. W., uitdrukkelijk bepaald, wie bekwaam zijn wisselverbindtenissen aan te gaan, doch volgens art. 1 W. v. K., waarbij het Burgerlijk Wetboek verklaard wordt ook op zaken van koophandel toepasselijk te zijn, voor zoover daarvan bij het Wetboek van Koophandel niet is afgeweken, zal men zich aan het Burgerlijk Wetboek moeten houden, en zal daarom iedereen, die volgens art. 1365 en vlg. B. W. in het algemeen bekwaam is om verbindtenissen aan te gaan, ook als endossant op eenen wissel kunnen voorkomen. In het algemeen kunnen zich dus door wisselteekening niet verbinden:

---

worden, die op pag. IV zijner inleiding de algemeene Duitsche wet op het wisselregt de tweede schrede noemende, die gedaan is tot Duitschland's eenheid, den wensch uit, dat men op den eens ingeslagen weg moge voortgaan, en dat deze wet allengs de behoefte moge doen gevoelen naar eenheid van regtsbedeeling, en moge voeren tot een algemeen handelsregt, en dit wederom tot eenheid van burgerlijk regt. Immers spoedig mag men verwachten, dat de algemeene handelswetgeving in Duitschland zal worden ingevoerd; reeds hebben eenige staten daartoe besloten, en dit besluit zal misschien weldra door meerdere gevolgd worden.

1°. minderjarigen behalve natuurlijk zij, die meerderjarig verklaard zijn, of door handligting het regt verkregen hebben, handel te drijven,

2°. zij, die onder curatele zijn gesteld,

3°. getrouwde vrouwen, behalve zij, die met uitdrukkelijke of stilzwijgende toestemming van hare mannen openbare koopvrouwen zijn,

4°. de koopman, die, in staat van faillissement verklaard zijnde, de beschikking en het beheer over zijne goederen verloren heeft, en hij die, niet tot den handelstand behoorende, in staat van kennelijk onvermogen is verklaard.

Men is dus bij de hedendaagsche wetgevingen afgeweken van den regel, die vroeger gold, dat alleen kooplieden bekwaam zijn wisselverbindtenissen aan te gaan [1]. Bij de veel mindere uitgebreidheid, die de handel in vroegere tijden had, toen hij zich alleen tot de jaarmarkten bepaalde, was zoo iets zeer natuurlijk; van lieverlede echter deed zich meer en meer de behoefte aan den wissel gevoelen, en werd

---

[1] BENDER I, § 306 blz. 243 en vlg., Mr. HOVY blz. 27 en vlg., die ons verschillende landen opnoemt, waar de bekwaamheid om wisselverbindtenissen aan te gaan, tot kooplieden beperkt is, zooals Spanje, alwaar wissels door niet kooplieden getrokken als gewone schuldbekentenissen aangemerkt worden, ofschoon de endossant wisselregtelijke borg blijft, al is hij ook geen koopman, en zooals Toskane, Parma en Sardinie, waar men den wissel slechts beschouwt als voor kooplieden bestemd, Vroeger gold ook in Pruissen en Hannover de regel, dat alleen kooplieden wisselregtelijke verbindtenissen konden aangaan. Ook de Hongaarsche wisselverordening bepaalde, dat soldaten en geestelijken geene wisselverbindtenissen konden aangaan; Mr. DE GRAAF, diss. cit. blz. 36.

deze beperking opgeheven, ofschoon men zelfs onder de nieuwere schrijvers over het wisselregt nog sommigen vindt, die, den wisselbrief als iets vreemds en buitengewoons beschouwende, dat niet voor elken eenvoudigen burger geschikt is, de wisselhandelingen uitsluitend tot kooplieden willen beperkt hebben. Zoo onder anderen EINERT, die, op pag. XV zijner inleiding op zijn ontwerp voor Saksen, niet onduidelijk te kennen geeft, dat hij, zoo het mogelijk ware, liever den wissel alleen wilde beperken tot den handelstand: „Wäre es der Gesetzgebung vorbehalten," zoo zegt hij, „den Wechsel in Sachsen *einzuführen*, „so wurde ich es allerdings dem eigentlichen Zwecke „des Wechsels und seiner bestimmten Beziehung „zum Handel entsprechend finden, dass das Wech„selgeschäft in allen seinen Theilen Reservat des „Handelstandes bliebe;' doch hij ziet zelf in, dat dit bij het tegenwoordig veelvuldig gebruik, dat er van den wissel gemaakt wordt, onmogelijk is, en laat er daarom op volgen: „auf dem Handelstand möchte „aber bei uns diese Beschränkung nicht an der Zeit „sein, denn auch ausser dem Handelstande begreift „man die grossen Vortheile des Wechselgeschäfts, „und seine Uebung ist in der Hand des grossen „Publicums [1]."

Moet dus bij ons de bekwaamheid der personen, om wisselverbindtenissen aan te gaan, beoordeeld worden naar de bepalingen van het B. W. dan

---

[1] Vergelijk ook Tit. XV van het bovengenoemde ontwerp handelende: Ueber Wechselfähigkeit, vooral § 6, en verder BRAUER, blz. 24 en 25.

zullen ook, indien een onbekwame zich door wisselteekening verbonden heeft, de regelen van het burgerlijk regt moeten worden toegepast. Bevindt zich dus zoodanig persoon in de rij der endossanten, dan zal, daar hij alleen het regt heeft tegen zijne verbindtenis op te komen, en niet degene, die met hem gehandeld hebben, zich op zijne onbekwaamheid kunnen beroepen [1], de onbekwame en tegen zijnen onmiddelijken geëndosseerde en tegen zijnen endossant eene actie kunnen instellen, om weder in zijn geheel hersteld te worden [2]. Daar echter alleen de verbindtenis te zijnen opzigte nietig is, zullen dus de overige wisselschuldenaren evenzoo verbonden blijven, alsof alle endossanten bekwaam waren; noch acceptant, noch endossanten, hetzij zij den onbekwamen endossant voorafgaan, hetzij zij op hem volgen, zullen zich op die onbekwaamheid kunnen beroepen; alleen de onbekwame zelf zal dit kunnen doen, zoo hij tot rembours wordt aangesproken [3].

Even als onze wet, bepaalt ook de C. d. C. niet, wie bekwaam zijn wisselverbindtenissen aan te gaan, zoodat al diegenen, die volgens art. 2 en vlg. C. d. C. kooplieden kunnen zijn, ook wissels zullen kunnen trekken, endosseren etc. Alleen vinden wij in dit wetboek twee speciale bepalingen in art. 113 en 114 omtrent de onderteekening van wissels door vrouwen en minderjarigen,

---

[1] Art. 1367 B. W.

[2] Art. 1487 B. W.

[3] Mr. MODDERMAN, blz. 43 en vlg. BENDER I, § 317, blz. 306.

die geene kooplieden zijn, doch deze waren daarom noodig, omdat in tegenoverstelling van ons Burgerlijk Wetboek, waar de onbekwamen tegen hunne verbindtenissen kunnen opkomen in alle gevallen, waarin dat vermogen niet bij de wet is uitgesloten [1], de Code Civil bepaalt, dat de onbekwamen zich slechts in de gevallen, bij de wet voorzien, op de onbestaanbaarheid hunner verbindtenissen kunnen beroepen [2].

Wij hebben hier boven nagegaan, wie in het algemeen bevoegd zijn zich door wisselteekening te verbinden, doch het kan gebeuren, dat aan iemand, die reeds op eenen wissel voorkomt als trekker, betrokkene, acceptant, etc.; zoodanige wissel wordt geëndosseerd. Kan dit geschieden, en zoo ja, welke zullen dan de gevolgen van dat endossement zijn?

Wat den trekker betreft, aan dezen kan voorzeker een wissel worden geëndosseerd, want wij mogen uit het stilzwijgen onzer wet het tegendeel niet afleiden, van wat de Duitsche in § 10 bepaalt, dat een wissel, aan den trekker, betrokkene, acceptant of eenen vroegeren endossant geëndosseerd, door dezen wederom verder geëndosseerd kan worden [3]. Immers wij hebben geene wetsbepaling, die verbiedt, dat de trekker later weder als geendosseerde of endossant op den wissel voorkomt, en dat hij, volgens art. 148, eene regtsvordering tegen den acceptant heeft, belet in geenendeele, dat

---

[1] Art. 1367, al. 1, B. W.

[2] Art. 1125, Code Civil.

[3] Mr. Vissering, bl. 25.

hij ook regten kan verkrijgen als geëndosseerde. Doch, zou men kunnen zeggen, als de trekker nu door endossement houder van den wissel geworden zijnde, de betaling van den acceptant vordert, dan kan deze hem die weigeren, want bij den wissel worden altijd drie personen vereischt, en hier ontbreekt de nemer of diens order. Deze redenering is echter niet juist; het is niet in kwaliteit van trekker doch wel degelijk in die van geëndosseerde, en dus van order des nemers, dat hij de betaling vordert. Alleen bij het uitoefenen van het regt van regres zal den geëndosseerde, die tevens trekker is, de regtsregel kunnen worden tegengeworpen: „quem de evictione tenet actio, eum „agentem repellit exceptio;" de trekker is toch in het eind degeen, die tot vrijwaring gehouden is: wat zou het hem dus baten, een' der endossanten tot vrijwaring op te roepen, daar deze toch weder als zijn geëndosseerde geregtigd zou zijn, van hem vergoeding te vorderen [1]? Het is duidelijk dat, al komt de trekker in de rij der endossanten voor, hij daarom nog niet van zijne verpligtingen als trekker wordt ontslagen; dit nam ook de Regtbank van Eersten Aanleg te Amsterdam aan bij vonnis van 17 Sept. 1817 [2], waarbij zij

---

[1] Brauer, bl. 46.

[2] Mr. J. J. Uitwerf Sterling, Verz. van Vonnissen, I, bl. 56; het doet niets ter zake dat dit vonnis geveld is ten tijde, dat wij nog onder de Fransche wetgeving leefden, daar evenmin als onze wet de Fransche melding maakt van het geval, dat de trekker als geëndosseerde en endossant nogmaals op den wissel voorkomt.

oordeelde, dat het endossement van den wisselbrief aan den trekker, hem van zijne gewone verpligtingen ten aanzien van den houder des wissels bij non betaling niet ontslaat.

Dezelfde redenering, die wij daareven op den trekker, die als geëndosseerde en endossant nogmaals voorkomt, toepasten, geldt ook van hem, wien, reeds eenmaal endossant geweest zijnde, de wissel nogmaals wordt geëndosseerd, want niets belet dat, al prijkt reeds eenmaal zijn naam in de rij der endossanten, dit nogmaals geschiede. Alleen moet men in het oog houden, dat bij het nemen van regres niet het laatste endossement maar het vroegere in aanmerking moet worden genomen, daar hij tevens geëndosseerde en endossant is van hen, die tusschen zijn eerste en tweede endossement eigenaars van den wisselbrief zijn geweest. Door zijn rembours zullen dus de endossanten, die op den wissel tusschen het eerste en het latere endossement voorkomen, bevrijd worden, zoodat b. v. als hij tweede en vijfde geendosseerde is, hij den derden en vierden niet meer kan aanspreken, maar deze van alle verpligting ontheven zullen zijn [1]. Doch alleen ook door het rembours van dengeen, die twee- of meermalen als geendosseerde voorkomt, zullen zij bevrijd zijn; dat zij echter zeer goed kunnen aangesproken worden door hen, die na het tweede endossement als geendosseerden voorkomen, spreekt van zelf.

Dat ook de betrokkene een' wisselbrief zal kun-

---

[1] Einert wilde dit in zijn ontwerp uitdrukkelijk bepaald hebben, zie Tit. VIII, § 8 van dat ontwerp.

nen endosseren, is aan geenen twijfel onderhevig, immers hij staat, zoo lang hij niet geaccepteerd heeft, in geene betrekking tot den wissel, en is daaraan nog geheel vreemd. Eene andere vraag, en die door sommigen ontkennend is beantwoord, is deze, of de betrokkene, ook na gedane acceptatie, den wissel, waarvan hij houder is, nog kan endosseren? Sommigen [1] beweren, dat er alsdan schuldvermenging plaats heeft, daar de acceptant, die hoofdschuldenaar is, te gelijk schuldeischer wordt, en dat dus de vordering uit den wissel te niet gaat. Maar:

1°. is het lang niet zeker, of de acceptant hoofdschuldenaar kan genoemd worden.

2°. is er een bekende regtsregel, die zegt: „qui „a terme ne doit rien;"

Men moet dus aannemen, dat, even als de betrokkene, ook de acceptant endossant van een' wissel zal kunnen zijn, zonder dat een zoodanig endossement in de verbindtenis der overige wisselschuldenaren eenige verandering zal brengen.

Wat eindelijk de overige personen betreft, die nog tot den wissel in betrekking kunnen staan, als de avalgever en de acceptant ter eere, ook deze zullen endossanten kunnen zijn, en door hunne betaling, al naar mate zij voor den trekker of eenen der endossanten borg zijn of geintervenieerd hebben, alle endossanten of slechts eenigen hunner van hunne verbindtenis bevrijden [2].

---

[1] Mr. Zubli, bl. 186 en vlg. Pailliet, ad art. 137, N°. 11.

[2] Art. 132, juncto art. 186 en art. 172.

Ten laatste kan zich nog deze vraag voordoen, of een wissel door middel van een endossement, dat aan verschillende personen luidt, kan worden overgedragen; of b. v. de wissel slechts voor een gedeelte aan den een, en voor het overige gedeelte aan een' ander kan overgedragen worden [1]? Van praktisch belang is eigentlijk deze vraag niet, daar zulk een zoogenaamd gedeeld endossement wel nooit in den handel zal voorkomen; het eenige geval, waarin eene dergelijke verdeeling der wisselsom eenig nut zou hebben, zou dan plaats hebben, wanneer de wissel zoo groot was, dat er geen geëndosseerde te vinden was, die den geheelen wisselbrief aan zich zou willen laten endosseren, en de houder van den wissel daarom de som in twee of meerdere deelen verdeelde, en ieder dier deelen afzonderlijk weder door endossement overdroeg; zoodoende zouden er uit den eenen wissel door die verdeeling twee of meerdere wisselbrieven ontstaan. Vraagt men of onze wet zoodanig endossement verbiedt, dan moet deze vraag ontkennend beantwoord worden; nergens toch vindt men een zoodanig verbod, en uit dat stilzwijgen der wet mag men afleiden, dat deze wijze van endosseren toegelaten is. De houder toch is eigenaar van den wissel, en niets belet hem voor een gedeelte daarvan den eigendom aan den een, voor een ander gedeelte aan een' ander af te staan, of voor zich zelven te behouden. Het groote gevaar, dat in zoodanig endossement gelegen zou zijn, dat

---

[1] PHOONSEN, Cap. IX, 21. Mr. MODDERMAN, bl. 48 en vlg. BRAUER, bl. 47.

namelijk, wanneer men eens de verdeeling van den wissel door de endossanten toestaat, de acceptant op het laatst voor één schuldeischer, door eene meermalen herhaalde verdeeling, eene geheele reeks schuldeischers zou verkrijgen [1], is denkbeeldig: immers, indien al eens door den een of anderen houder van zoodanige verdeeling gebruik zal gemaakt worden, zal dit toch altijd hoogst zeldzaam zijn, en zich wel tot ééne verdeeling beperken. Doch al moet men aannemen, dat eene verdeeling van den wissel bij endossement door onze wet toegelaten is, bij het niet erkennen der wisselkopijen zal die verdeeling toch onmogelijk zijn, indien er ten minste slechts één exemplaar van den wisselbrief in omloop is.

---

[1] In Engeland en de Vereenigde Staten wordt dan ook een dergelijk endossement dan alleen toegelaten, wanneer de betrokkene na die verdeeling heeft geaccepteerd, en daardoor dus toont, dat hij er in berust. FOELIX, Traité du droit international privé. Paris 1856, I, bl. 500.

ZESDE HOOFDSTUK.

HET VALSCH ENDOSSEMENT.

Er is in het geheele wisselregt geene quaestie, die zoo ingewikkeld en zoo moeijelijk is op te lossen, als die van valschheid. Dat de valsche handteekening of vervalsching zelve geene gevolgen heeft, wanneer hij, wiens naamteekening is nagemaakt of wiens geschrift vervalscht is, dit geschrift ontkent, en de echtheid niet bewezen is, is duidelijk, doch het is juist in de beantwoording der vraag, welke de gevolgen zijn der valschheid voor hen, wier echte handteekeningen zich op den wissel bevinden, dat de moeijelijkheid gelegen is. Er kunnen zich zoovele en onderscheidene gevallen voordoen, de verhouding, waarin de verschillende personen bij den wissel betrokken tot elkander staan, kan zoo ingewikkeld, het belang zoo velerlei en uiteenloopend zijn, en daarbij is de wisselhandeling, van welke regtsbeginselen de wetgever ook moge uitgaan, altijd zoozeer eene handeling van vertrouwen, een zaak van crediet, dat eene voldoende regeling van dit onderwerp nog

door velen voor eene onmogelijkheid wordt gehouden. De wetgevers hebben het dan ook bij den strijd en de oneenigheid, die er tusschen de onderscheidene regtsgeleerden over dit punt bestaat, een strijd, die tot geheel verschillende en tegenstrijdige opiniën heeft geleid, het best geoordeeld om zich uit dezen labyrinthus te redden, door volstrekt of althans bijna geene bepalingen over de vraag in quaestie vast te stellen, en de beslissing daarvan aan de algemeene beginselen van wisselregt en aan de jurisprudentie over te laten. Het is de Duitsche wetgever geweest, die het eerst den moed heeft gehad eene afzonderlijke regeling van dit zoo gewigtig onderwerp te geven, door in eene afzonderlijke afdeeling de gevolgen der valschheid te bepalen [1]; hij is daarbij van de eenvoudige stelling uitgegaan, dat, daar iedere wisselverbindtenis op zich zelve staat, en uit zich zelve hare kracht ontleent, allen, die op den wissel voorkomen, alleen door hunne eigene handteekening jegens elkander verbonden zijn. Al is dus de handteekening des trekkers of van een' der endossanten of van den acceptant valsch, zij, wier echte handteekening op den wissel voorkomt, blijven toch verbonden; de betrokkene kan niet, zoo hij eenmaal geaccepteerd heeft, later den houder tegenwerpen, dat de handteekening des trekkers of van een' der op den wissel voorkomende endossanten valsch is; hij blijft altijd door zijne eenmaal gegevene acceptatie verbonden, en is niet be-

---

[1] Het is namelijk de XII^de^ Afdeeling dier wet, die handelt over: Falsche Wechsel, §§ 75 en 76.

voegd te onderzoeken, of de onderteekening des trekkers of van een' der endossanten al of niet echt zij [1].

Ook bij ons zijn er verschillende pogingen gedaan, om dit onderwerp bij de wet te regelen, en er is geen vraagstuk, dat tot meer breede en uiteenloopende discussiën aanleiding heeft gegeven, dan juist dit. Al die pogingen echter hebben slechts hiertoe geleid, dat de moeijelijkste vragen over valschheid bij onze wetgeving onbeslist zijn gebleven, en overgelaten aan de algemeene beginselen van wisselregt [2]. In het ontwerp van 1822 werd in vier op elkander volgende art., namelijk in de art. V—VIII, vrij volledig over de valschheid en verdichting van wisselbrieven gehandeld, alleen de gevolgen van de vervalsching der wisselsom werden er niet in geregeld. Art. VII van dat ontwerp hield bijna hetzelfde in als thans ons art. 137, namelijk dat „falsiteit in een der endossementen alle latere doet vervallen," alleen met dit onderscheid, dat de woorden: „doet den eigendom van den wisselbrief niet overgaan" in dat ontwerp niet werden gevonden. Bij eene latere herziening zijn er die woorden bijgevoegd, opdat de redactie den inhoud van het art. op eene meer regtskundige wijze zou uitdrukken, ofschoon reeds toen velen meenden, dat die bijvoeging noodeloos was, daar een valsche titel nimmer eigendom kan overdragen [3]. Toen in 1825 een

---

[1] Mr. Vissering, blz. 169.

[2] Mr. Voorduin, VIII, blz. 673. Mr. Kist, blz. 186.

[3] Mr. Voorduin, VIII, blz. 606.

nieuw ontwerp van den titel van wisselbrieven werd ingediend, kwamen daarin weder de vier hierboven vermelde art. voor, alleen werden zij verschikt, en niet achter elkander geplaatst, doch ieder in de afdeeling, waarop zij betrekking hadden, zoodat art. VII van het vorige ontwerp, over valschheid in endossementen, overgebragt was in de afdeeling, die over het endosseren van wisselbrieven handelde. Daarenboven onderging art. VI, dat in het geval voorzag, dat een wissel met vervalschte handteekening des trekkers geaccepteerd was, eene belangrijke wijziging, en werd daarin ook eene bepaling opgenomen over de vervalsching der geldsom, een punt, dat het vroegere ontwerp over het hoofd had gezien [1].

Bij de laatste herziening van het Wetboek van Koophandel in 1834, werden de art. V, VII en VIII ontwerp 1822 met eenige wijzigingen in het tegenwoordig wetboek overgenomen; alleen art. VI, over de acceptatie van een' wissel bij valsche handteekening des trekkers, is weggelaten, zoodat deze quaestie, die eene der gewigtigste mag genoemd worden van alle, die zich bij dit onderwerp kunnen voordoen, en waarover in utramque partem zeer veel valt te zeggen [2], onopgelost is gebleven, en overgelaten

---

1 Mr. Voorduin, VIII, blz. 647. Mr. Kist, blz. 187. Mr. Vissering, blz. 163.

2 Of de acceptant alsdan uit zijne acceptatie al of niet gehouden is, vergel. men Mr. Kist, blz. 189 en vlg. en Mr. Vissering, blz. 165 en vlg., welke beide schrijvers deze quaestie zeer breedvoerig behandelen. Over valschheid bij wisselbrieven in het algemeen is zeer lezenswaardig: J. Bondt, Spec. Jurid. Inaug. de Periculo damni ex falso in literis

aan het oordeel des regters en aan de algemeene beginselen van wisselregt. Ons wetboek heeft dus slechts enkele bepalingen aangaande valschheid in wisselbrieven vastgesteld, die des te meer het gemis aan een volledig stelsel doen gevoelen. De art., die hierop betrekking hebben, zijn:

1°. art. 102 over zoogenaamde schoorsteenwissels, dat echter niet gezegd kan worden bepaald over valschheid te handelen, daar het slechts spreekt over verdichting van naam, woonplaats enz.;

2°. art. 137 betreffende valsch endossement, dat thans het onderwerp mijner nadere beschouwing moet uitmaken.

3°. art. 145 over valsche acceptatie, welk art. echter zeer goed zou kunnen gemist worden, daar het iets bepaalt, dat van zelf spreekt, immers, daar waar valsche acceptatie is, is inderdaad geene acceptatie.

Wat de Fransche wetgeving betreft, om dit ter loops op te merken, deze heeft geene bepalingen over de eigenlijke vervalsching, en laat dus deze quaestie geheel over aan de burgerlijke- en strafwetgeving; alleen heeft zij een paar bepalingen, die tot het onderwerp in betrekking staan, vastgesteld namelijk:

---

cambialibus commisso, Lugd. Bat. 1788, vertaald door Mr. Uitwerf Sterling in de Regtsgel. Bijdragen, dl. II, blz. 1 en vlg. Die schrijver, welke natuurlijk de stelling is toegedaan, dat acceptatie eene aanneming is van den last door den trekker gegeven, komt dus ook tot het resultaat, dat de acceptant niet gehouden is: want, daar waar geene lastgeving is, kan ook geene aanneming dier lastgeving zijn.

1°. Art. 112 C. d. C. evenals bij ons art. 102 enkele soorten van verdichting behandelende,

2°. Art. 139 over het antidateren van endossementen.

Gaan wij thans over tot art. 137 van ons Wetboek: „Een valsch endossement," bepaalt dat art., „doet den „eigendom van den wisselbrief niet overgaan, maar alle „latere endossementen vervallen." Hij dus, die door een valsch endossement den wisselbrief heeft verkregen, en alle op hem volgende geëndosseerden zijn geene eigenaars, doch slechts bezitters, zij zijn slechts in possessione; zij hebben daarom geen regt de betaling van den trekker te vorderen. De acceptant heeft zich wel verbonden te betalen, doch alleen aan den waren schuldeischer, aan den wettigen houder, en dit is alleen hij, die zich zoowel, *formeel* d. i. door eene doorloopende reeks endossementen van den nemer af tot op hem zelven, als *materiëel* door de echtheid der zich op den wissel bevindende endossementen, als zoodanig kan legitimeren. Is de acceptant dus overtuigd, dat een der endossementen valsch is, dan zal hij de betaling aan den houder moeten weigeren, immers die betaling zou onwettig zijn, daar hij ze niet in rekening zou kunnen brengen aan den trekker, die hem wel opgedragen had, den wissel te betalen, doch alleen aan den order des nemers, en dit is niet hij, die door een valsch endossement houder van den wisselbrief is geworden. De acceptant is dus geregtigd onderzoek te doen naar de echtheid der endossementen, ja dit is zelfs in zijn belang. Wel is waar bepaalt art. 164, dat de betrokkene, die eenen wisselbrief op den vervaltijd

betaalt, zonder dat er verzet tegen gedaan is, vermoed wordt deugdelijk gekweten te zijn, doch dit is slechts eene praesumptio juris, die altijd voor tegenbewijs vallen moet. Komt dus later de wettige houder van den wisselbrief te voorschijn, dat is hij, die als geëndosseerde onmiddelijk voorafgaat aan hem, die in het valsch endossement als zoodanig genoemd wordt (want deze blijft eigenaar van den wissel, daar de endossementen, ouder dan het valsche, hunne waarde en kracht behouden) dan zal hij moeten bewijzen, dat degeen, aan wien betaald is, de wettige schuldeischer niet was, dat de wissel hem ontstolen is of hij dien verloren heeft. Of hij ook bovendien moet aantoonen, dat de schuldenaar geweten heeft of, zoo hij de noodige voorzorg had genomen, had kunnen weten, dat degeen, aan wien hij betaalde, niet de wettige schuldeischer was, dat er dus collusie, bedrog of nalatigheid bij den acceptant is geweest, en hij dus, zoo hij ter goeder trouw betaald heeft, niet wederom behoeft te betalen, hierover zijn de meeningen zeer uiteenloopend. Eenigen [1] beweren, dat er moet bewezen worden, dat de acceptant, toen hij betaalde, in dolus of culpa verkeerde; anderen [2] daarentegen, dat de

---

[1] Mr. M. des Amorie van der Hoeven in Regtsgeleerde Opstellen, 1852, blz. 91 en vlg, Mr. de Pinto, II, blz. 152., Mr. F. A. van Hall: Proeve van een onderzoek wegens de gevolgen van gepleegde valschheid in wisselbrieven, § 20, blz. 56 en vlg., Mr. de Graaf, blz. 62.

[2] Mr. Kist, blz. 121, de hierboven aangehaalde Diss. van Bondt, Regtsgel. Bijdragen II, blz. 29 en vlg., Mr. Vissering, blz. 87.

Dat ook de wetgever dit bedoeld heeft, blijkt uit Mr. Voorduin, VIII, blz. 639 en 640.

wettig geëndosseerde alleen behoeft te bewijzen, dat degeen, aan wien de acceptant betaald heeft, door valsch endossement houder des wisselbriefs was. Voor beide gevoelens kan voorzeker het een en ander gezegd worden. Wanneer de acceptant door den waren eigenaar wederom zou kunnen aangesproken worden, al had hij ook ter goeder trouw betaald, dan zou hij altijd tot een naauwkeurig en dikwerf hoogst moeijelijk, ja onmogelijk onderzoek naar de echtheid der endossementen verpligt zijn [1]. Daarenboven kan men beweren, dat de wettige eigenaar, bij verlies van den wisselbrief, vóór den vervaltijd bij den acceptant verzet kan doen tegen de betaling, in welk geval het vermoeden, dat in het voordeel van den betaler bestaat volgens art. 164, te niet gaat. Toch schijnt, wanneer men laatstgenoemd art. in verband brengt met artikel 137, de andere meening, al is zij ook wat hard voor den acceptant, de juiste te zijn. De betrokkene wordt wel vermoed deugdelijk gekweten te zijn, doch tegen dat vermoeden kan een tegenbewijs worden aangevoerd; kan de wettige houder bewijzen, dat hij, die de betaling ontvangen heeft, geen wettige houder was, en door valsch endossement den wisselbrief had verkregen, dan moet het gunstig vermoeden daarvoor vervallen, en of hij, die den wisselbrief betaald heeft, nu al in goede trouw verkeerde, daarop kan hij zich, zoo eenmaal de onwettigheid

---

[1] Zie het hierboven aangehaalde opstel van den Hoogleeraar VAN DER HOEVEN, blz. 92, alwaar ook wordt aangetoond, dat den acceptant zoodoende gelegenheid wordt gegeven tot allerlei chicanes, daar hij, door voor te geven, dat hij aan de echtheid der endossementen twijfelt, de betaling kan uitstellen.

der betaling bewezen is, niet meer tegenover den wettigen eigenaar beroepen. Daarenboven hoe zal, wanneer men het eerste gevoelen voorstaat, de wettige eigenaar aan zijn geld komen? Dat hij niet enkel eene actie kan hebben tegen hem, die de valschheid in het endossement heeft gepleegd, is daarom duidelijk, omdat ook de endossementen, die op het valsche volgen, volstrekt geene regten geven. Daarom zegt men, heeft hij eene actie tegen den houder, die eene betaling heeft ontvangen, waarop hij geen regt had [1], maar deze redenering is geheel buiten de wet en steunt op geene enkele wetsbepaling. Wanneer men daarentegen de tweede meening aanneemt, kan de acceptant, die, reeds eenmaal den wisselbrief betaald hebbende, nog eens moet betalen, zich beroepen op art. 166: „De houder van eenen wisselbrief, die de „betaling ontvangt, en alle de vroegere endossanten „zijn aan dengenen, die den wisselbrief betaald heeft, „verantwoordelijk voor de wettigheid van alle vroegere „endossementen." Hij zal dus niet alleen den houder, die de betaling onverschuldigd heeft ontvangen, maar ook de endossanten, die door het valsche endossement en de daarop volgende den wisselbrief hebben verkregen, en die dus meerdere regten hebben overgedragen, dan zij zelven bezaten, tot vergoeding der door de dubbele betaling geledene schade kunnen aanspreken [2].

Maar al doet een valsch endossement den eigendom van den wisselbrief niet overgaan, daarom hebben de endossementen, die op het valsche volgen,

---

1 Mr. Modderman, blz. 131.

2 Mr. Kist, blz. 122, vijf adv. op art. 166.

toch wel eenige uitwerking [1], zij gelden namelijk als borgtogt ten behoeve des houders. Ons art. zegt wel, dat de endossementen, die op het valsche volgen, vervallen, doch voegt er bij: „onverminderd de regts-„vordering des houders tegen alle teekenaars dier „endossementen." De houder dus, die, omdat een zijner voorgangers door een valsch endossement den wisselbrief verkregen heeft, geene betaling verkrijgt van den acceptant, of de betaling eerst verkregen hebbende, later, nadat de ware eigenaar is opgekomen, door den acceptant tot teruggave der betaalde som genoodzaakt wordt, zal de endossanten, wier endossementen op het valsche volgen, tot betaling kunnen aanspreken. Doch hoever strekt zich deze actie uit? Dat zij hoofdelijk is, is zeker; al de onderteekenaars der endossementen, die op het valsche volgen, zijn solidair verbonden jegens den houder; hij kan hen dus op dezelfde wijze aanspreken, als hij, in geval de acceptant den wissel om andere redenen weigerde te betalen, tegen alle endossanten eene regtsvordering tot rembours zou hebben. Deze solidaire aansprakelijkheid is eene exceptie op het gewone burgerlijk regt, ten behoeve van den handel ingevoerd, wijl anders de houder slechts eene actie zou hebben tegen zijnen onmiddelijken endossant, en zoo verder ieder geëndosseerde tegen zijnen endossant tot op hem, die den wissel door het valsche endossement verkregen heeft. Eene betwiste vraag is het echter, of deze actie strekt om

[1] Zij gelden niet als *alienatio* doch wel als *obligatio*, zooals HOLTIUS, I, blz. 352, dit zeer juist uitdrukt.

het geheele bedrag van den wisselbrief te bekomen benevens vergoeding van kosten, schade en interessen, dan wel alleen om datgeen terug te vorderen, wat men zelf voor den wissel heeft betaald [1]. In het laatste geval zou het eene condictio sine causa zijn, en zou elke endossant slechts zooveel behoeven terug te geven, als hij zelf had ontvangen. Maar alsdan zou deze actie ook niet hoofdelijk kunnen zijn, zij, die na het valsche endossement als endossanten voorkomen, worden, even als bij een echt endossement, als borgen beschouwd ten behoeve van alle verdere houders; elke aangesprokene endossant, die aan den houder rembours gegeven heeft, zal dus wederom zijn verhaal kunnen uitoefenen op zijne voorgangers tot op den endossant, die den wissel door het valsche endossement gekregen heeft, en deze zal weder schadevergoeding kunnen vorderen van hem, die de valscheid heeft gepleegd.

In sommige gevallen zal hij, die een wisselbrief door valsch endossement verkregen heeft, nog eene andere regtsvordering, behalve de hierboven genoemde, kunnen instellen, namelijk wanneer hij door middel van eenen makelaar eenen wissel heeft gekocht. De makelaar toch is, volgens art. 70 W. v. K., bij koop en verkoop van eenen wisselbrief verantwoordelijk voor de echtheid der handteekening des verkoopers. Doch deze actie is geene wisselactie, en daarom ook niet in den titel van wisselbrieven opgenomen, maar eene gewone actie tot schadevergoeding; zij is niet hoof-

---

1 Mr. Kist, blz. 193 is de eerste meening, de vijf adv., op art. 137 zijn de andere toegedaan.

delijk, want de kooper alleen, niet een volgende geëndosseerde, kan den makelaar aanspreken, terwijl deze ook alleen voor de echtheid van de zich op den wissel bevindende handteekening des laatsten endossants, niet voor die van vorige endossanten, heeft in te staan [1].

Dat zich bij een zoo ingewikkeld en moeijelijk vraagstuk als dat van valschheid nog vele hoogst belangrijke quaestiën kunnen voordoen, ook ten aanzien der endossanten en geëndosseerden, b. v. of de houder, bij valsche handteekening des trekkers, eene actie tot rembours heeft tegen de endossanten, zal wel geen betoog behoeven, doch het zou mij te ver voeren die allen te behandelen, daar toch alleen het valsche endossement een onderwerp mijner beschouwing moet uitmaken.

Tot dus ver heb ik onze positieve wetgeving omtrent dit onderwerp verklaard, thans wil ik de vraag trachten te beantwoorden, of het stelsel, waarvan de wetgever bij art. 137 is uitgegaan, wel boven alle bedenking verheven is? Zooals in vele opzigten, boven reeds vermeld, kan ook hier de D. W. ons tot een navolgenswaardig voorbeeld strekken. Het systeem, waarvan zij is uitgegaan, verschilt aanmerkelijk van dat van onzen wetgever; het is veel rationeler en eenvoudiger, en steunt op vaste en juiste beginselen. Zooals boven reeds is opgemerkt [2], heeft de Duitsche wetgever bij de materie van valschheid den hoogst eenvoudigen regel aange-

---

[1] Mr. Kist, l. c.

[2] Zie blz. 143.

nomen, en overal consequent doorgevoerd, dat elke onderteekenaar alleen krachtens zijne handteekening verbonden is. Dezen regel heeft hij nu ook op valsch endossement toegepast [1], en is aldus natuurlijk tot eene geheel andere beslissing gekomen, dan onze wetgever. Volgens de D. W. is de wettige houder niet hij, wiens naam voorkomt in het endossement, hetwelk aan het valsche voorafgaat, maar hij, die aantoont, dat eene doorloopende reeks endossementen van den nemer af tot op hem afdaalt [2]. Deze bepaling is zoowel in het voordeel der houders, die na het valsche endossement den wisselbrief in eigendom hebben gehad, als van den acceptant; van de houders, omdat zij nu de echtheid van de vroegere endossementen niet behoeven te onderzoeken, (iets dat veelal hoogst moeijelijk en in de meeste gevallen zelfs bijna onmogelijk is) en meer zekerheid hebben voor eene behoorlijke betaling; van den acceptant, omdat ook deze nu naar de echtheid der endossementen niet heeft te onderzoeken, daar hij, aan den houder betaald hebbende, niet later nog eens tot betaling kan worden aangesproken. Is de houder dus niet verpligt de echtheid der vorige endossementen te onderzoeken, hij is daartoe echter wel bevoegd, want, zoo hij den wissel aan zich laat endosseren, doet hij iets, waartoe hij niet verpligt is, en hij kan dus zeer goed, voordat hij den wissel

---

[1] § 36 al. 3 toch zegt dat: „de betrokkene de echtheid der endossementen niet behoeft te onderzoeken," vergel. ook § 76.

[2] § 36, al. 1.

aanneemt, onderzoeken, of de handteekening van een der endossanten, aan welker echtheid hij twijfelt, misschien ook valsch is. Geheel anders is het met den acceptant gesteld; deze is niet alleen niet verpligt, maar zelfs niet bevoegd onderzoek te doen naar de echtheid der endossementen, daar hij, door zijne eens op den wisselbrief gestelde acceptatie, onvoorwaardelijk verpligt is te betalen en zich niet kan beroepen op de valschheid van een der endossementen [1]. Alleen dan, wanneer de acceptant twijfelen mogt aan de echtheid van het laatste endossement, zou hij bevoegd zijn, daarnaar te onderzoeken, want in dat geval zou de houder geen wettige eigenaar zijn, en er dus geene sprake kunnen wezen van eene verpligting van den acceptant om aan hem te betalen. Echter behoeft de acceptant ook zelfs de echtheid van het laatste endossement niet te onderzoeken, zoodanig onderzoek zou trouwens dikwijls zeer moeijelijk voor hem zijn, wanneer hem namelijk de laatste endossant onbekend was [2].

Vergelijkt men deze bepaling der D. W. nu met die der Nederlandsche, dan zal men moeten bekennen, dat de Duitsche rationeler en tevens billijker is. Onze wetgever is ook hier het oude denkbeeld, om in den wissel eene lastgeving te zien van den trekker aan den acceptant, om aan den nemer te beta-

[1] Brauer, blz. 85.

[2] De Pruissische wetgever, die in het algemeen den acceptant de verpligting niet oplegde, de echtheid der endossementen te onderzoeken, ging dus te ver, door te bepalen, dat hij in alle gevallen verpligt was een zoodanig onderzoek aangaande het laatste endossement in te stellen. Brauer l. c.

len, en eene van den nemer aan den acceptant, om aan zijn' geëndosseerde te betalen, en zoo verder tot aan den laatsten houder toe, getrouw gebleven. Hij heeft oude bekende regtsregelen, van de Romeinen afkomstig, ook hier toegepast; een valsche titel, aldus heeft hij geredeneerd, kan geen eigendom overdragen; hij dus, die door valsch endossement, dat is door een valschen titel, den wisselbrief verkrijgt, is geen eigenaar; daarom zal hij den wissel, waarvan hij zelf geen eigenaar is, ook niet kunnen overdragen aan een' ander, want: „nemo plus juris in alium „transferre potest, quam ipse habet." De op hem volgende geëndosseerden zijn dus ook geen van allen wettige eigenaars geweest; het endossement, eens valsch zijnde en dus van geene kracht, kan later niet weder echt worden; het is eene eenvoudige toepassing van den regel: „quod ab initio non valet, „tractu temporis convalescere nequit." Men ziet, de wetgever heeft de algemeene regtsregelen ook hier toegepast, en consequent doorgevoerd, en daardoor kon hij niet anders dan tot dit resultaat komen.

Maar door de toepassing dier regtsregelen heeft hij zich niet alleen aan inconsequentie maar ook aan eene groote onbillijkheid schuldig gemaakt [1]. Inconsequent is hij geweest, omdat hij van den algemeenen, reeds van oudsher bij de Italianen bekenden regel, dien ook hij elders zelf heeft aangenomen [2], *qui accepte paye*, is afgeweken. Onbillijk, omdat hij den acceptant noodzaakt een onderzoek in te stellen

---

[1] Mr. Vissering, blz. 89.

[2] Zooals blijkt uit de Art. 119, 140 en 146.

naar de echtheid van alle endossementen, een onderzoek dat in de meeste gevallen bijna ondoenlijk zal zijn, daar niemand met de handteekeningen van alle endossanten bekend kan zijn. De acceptant zal daarom, zoo dikwijls hem een wissel, waarvan hij de betaling niet durft weigeren, wordt aangeboden, uitstel zoeken onder voorwendsel, dat hij aan de echtheid der endossementen twijfelt. Hij heeft wel is waar, zoo hij aan den onwettigen houder heeft betaald, en later nog eens aan den wettigen schuldeischer betalen moet, weder eene actie tegen den laatsten houder en tegen alle onderteekenaren der endossementen, die op het valsche volgen, doch in vele gevallen zal zijne kans, om schadeloosstelling te verkrijgen, zeer gering zijn. Maar niet alleen is onze wet onbillijk jegens den acceptant, zij is dit ook jegens den houder en hen, die als endossanten aan hem voorafgaan; immers de houder is nimmer zeker, dat, al is de wisselbrief reeds geaccepteerd, de betaling daarvan op den vervaltijd niet zal geweigerd worden, op grond, dat een der endossementen valsch is, en, wat nog wel zoo nadeelig voor hem is, hij kan, nadat hij reeds eerst de betaling heeft verkregen, later weder, krachtens art. 166, door den acceptant tot teruggave verpligt worden; degeen, die zich den wisselbrief, misschien alleen omdat hij volledig vertrouwen in den acceptant stelde, heeft laten endosseren, wordt nu door op hem volgende houders tot rembours aangesproken, en, even als voor den acceptant, zal toch ook voor den houder en voor de aan hem voorafgaande geëndosseerden een onderzoek naar de echtheid der endossementen in vele gevallen zeer

moeijelijk zijn. Onze wet is dus in hare toepassing jegens velen hoogst onbillijk, daar zij den houder de behoorlijke betaling niet genoegzaam waarborgt, en den acceptant, reeds eenmaal betaald hebbende, wederom tot betaling kan noodzaken. Het is waar, wanneer men het gevoelen van hen is toegedaan, die beweren, dat zoo de acceptant ter goeder trouw aan den houder betaald heeft, en de wettige eigenaar later opkomt, hij niet wederom tot betaling kan genoodzaakt worden, (een gevoelen dat echter meer op gronden van billijkheid dan op de wet steunt) zal die onbillijkheid ten opzigte van den acceptant verdwijnen, doch ten opzigte van den houder blijft zij altijd bestaan, daar deze toch door den wettigen eigenaar tot teruggave der ontvangene betaling, zal kunnen aangesproken worden. Maar daarenboven is onze wet in strijd met het regtsbeginsel, dat bij valschheid de berokkende schade zooveel mogelijk moet worden gedragen door hem, tegen wien het bedrog gepleegd is [1], en dat is natuurlijk hij, die het laatst den wisselbrief als wettig geëndosseerde in handen heeft gehad. Aan zijne schuld of nalatigheid zal het wel in de meeste gevallen te wijten zijn, dat de wissel in verkeerde handen gekomen is; daarenboven kan hij, zoo de wisselbrief hem ontstolen is of hij dien verloren heeft, bij den acceptant verzet doen tegen de betaling; en hij is dus bij verzuim hiervan van dubbele nalatigheid te beschuldigen [2].

---

[1] Vergel. Regtsgel. Bijdragen, VII, blz. 382 en vlg.

[2] Over de vraag, of hij, die ter goeder trouw eenen aan hem geëndosseerden en geaccepteerden wisselbrief ten vervaldage ont-

Om al deze redenen verdient onze wetsbepaling, dat het valsche endossement den eigendom des wissels niet doet overgaan, afkeuring, en ware het wenschelijk, dat onze wet, even als de D. W., latere houders voor zoodanige valschheid niet had aansprakelijk gemaakt, m. a. w. dat hij, jegens wien het bedrog gepleegd is, alleen verhaal had op hem, die de valschheid begaan heeft, en dat noch de latere houders noch de acceptant door de vervalsching aan eenig gevaar waren blootgesteld.

---

vangen heeft, gehouden is het bedrag van den wisselbrief terug te geven, in geval een der endossementen blijkt valsch te zijn? vergel. men Mr. A. W. Huidekoper: Verhaal van eenige regtsvragen, het wisselregt betreffende, te vinden in de hier boven aangehaalde Bijdragen op blz. 368 en vlg.

THESES.

1.

In l. 8 Cod. de testamentis et quemadmodum etc.; (VI 23) non legendum est *oppressos* sed *oppresso*.

2.

Ususfructus vestium non est quasi-sed verus ususfructus.

3.

Melior est definitio furti, quae invenitur in l. 1 § 3 D. de furtis (XLVII. 2), quam illa, quae invenitur in Inst. (lib. IV, 1, § 1).

4.

Onze wetgever heeft het statutum personale der vreemdelingen erkend.

5.

De vaderlooze minderjarige, wiens moeder geene voogdes is, volgt het domicilie van zijnen voogd.

6.

Een huwelijk, aangegaan in een vreemd land, tusschen Nederlanders of een' Nederlander en een vreemdeling, is niet nietig, zoo de huwelijksafkondigingen, bij art. 138 B. W. gevorderd, geene plaats hebben gehad.

7.

Zij, die tot eene lijf- of onteerende straf veroordeeld zijn, kunnen wel getuigen zijn bij akten van den burgerlijken stand.

8.

Eene akte, die niets anders inhoudt dan de uitsluiting der erfgenamen ab intestato, moet als een uiterste wil beschouwd worden.

9.

In het geval van art. 1781, alinea 3, B. W., is hij, die ter leen ontvangt, ook dan voor het verlies der zaak verantwoordelijk, wanneer zij evenzeer bij den eigenaar verloren ware gegaan.

10.

Bij valsche handteekening van den trekker is de acceptant niet verbonden tot betaling.

11.

Wisselbrieven, waarvan de betrokkene is gefailleerd, zijn nog wel vatbaar voor endossement.

12.

Bij faillissement kan het accoord niet door de erfgenamen van den gefailleerde worden aangeboden.

13.

Het ware te wenschen, dat ook bij ons te lande het arbeiden der kinderen in fabrieken bij eene wet beperkt werd.

14.

Alleen de verschoonbare redenen, opgenoemd in artikel 321 en 322 C. P., zijn bij vadermoord niet toepasselijk.

15.

Moedwillige brandstichting in eigen goed valt niet onder het bereik van art. 434 C. P.

16.

Het beginsel van solidariteit, bij art. 55 C. P. aangenomen, geldt bij policieovertredingen alleen ten aanzien der veroordeeling in de kosten.

17.

Eene langzame, trapsgewijze afschaffing der indirecte belastingen, is wenschelijk.